

CULTUURRAAD
VOOR DE
NEDERLANDSECULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1973- 1974

Nr. 2

HANDELINGEN

Vergadering van dinsdag 20 november 1973

INHOUDSOPGAVE

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Afwezig met kennisgeving; blz. 35

BOODSCHAPPEN; blz. 35

ONTWERPEN VAN DECREET

Indiening en verzending; blz. 35

VOORSTELLEN VAN DECREET

Indiening en verzending; blz. 35

VOORSTEL TOT ONDERZOEK

Indiening; blz. 35

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES

Wijzigingen onder de vaste leden; blz. 35

Wijzigingen onder de plaatsvervangers; blz. 35

VRAGEN (Rgt. art. 52)

1. Mondelinge vraag van de heer **G. Van In** tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de samenwerking tussen de Vlaamse uitzendingen voor radio en televisie en het Nederlandstalig cultureel leven te Brussel; blz. 36

2. Mondelinge vraag van mevrouw **N. Van der Eecken-Maes** tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de gevolgen van de vermindering van de toelagen voor de v.z.w. Volkshogeschool De Blankaart te **Woumen** en het beleid inzake vormingswerk in Vlaanderen; blz. 37

BENOEMING VAN DE EERSTE ONDERVOORZITTER VAN DE RAAD

De heer **L. Rombaut** volgt de heer **P. Vermeylen** op; blz. 39

BENOEMING NEDERLANDSTALIGE LEDEN VAN DE VASTE NATIONALE CULTUURPACT-COMMISSIE - GEHEIME STEMMING

Uitstel van de geheime stemming; blz. 39

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Mededeling van de Voorzitter; blz. 39

MEDEDELING VAN DE REGERING OVER HET ALGEMEEN BELEID INZAKE ONDERWIJS

Bespreking.

Sprekers: de heren **M. Coppieters; K. Blanckaert; H. De Croo; H. Boel; F. Baert; A. Laridon**; blz. 40

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Mededeling van de Voorzitter; blz. 59

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES

Wijziging onder de vaste leden; blz. 60

VRAGEN OM UITLEG (Rgt. art. 49)

1. Vraag om uitleg van de heer **J. De Seranno** tot de Minister van Economische Zaken over de taaltoestand in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol na de publikatie in het *Belgisch Staatsblad* van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

2. Vraag om uitleg van de **R. Van Rompaey** tot de Minister van Economische Zaken over de toepassing van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen, in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol.

Sprekers: de heren **J. De Seranno; R. Van Rompaey; W. Claes**, Minister van Economische Zaken; **R. Vandezande; J. Belmans; J. De Seranno**; blz. 60

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Indiening en verzending; blz. 68

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Mededeling van de Voorzitter; blz. 68

VRAGEN (Rgt. art. 51)

Schriftelijke vragen en antwoorden; blz. 68

BIJLAGEN

1. Algemene beleidsnota inzake Nationale Opvoeding (Nederlandse Sector) van de hand van de heer **Willy Calewaert**, Minister van Nationale Opvoeding; blz. 71
2. Vragen om uitleg.
 - a) Vraag om uitleg van de heer **J. De Seranno** tot de Minister van Economische Zaken over de taaltoestand in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol na de

publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen; blz. 107

- b) Vraag om uitleg van de heer **R. Van Rompaey** tot de Minister van Economische Zaken over de toepassing van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen, in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol; blz. 111

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER R. VANDEKERCKHOVE, VOORZITTER

De heren **A. Van Hoorick** en **Leo Vanackere**, Secretarissen, nemen plaats aan het Bureau. De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd. De vergadering wordt geopend om 14.05 uur.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Afwezig met kennisgeving :

M. Bode, E. Cuvelier, R. Roosens, A. Verspeeten; ziek.
E. De Facq, J. Van Eynde; buitenslands (V.N.).
H. Adriaensens, A. Dequae, H. Leynen, F. Tanghe, B. Van Hoeylandt, A. Van Lent; buitenslands (W.E.U.).
H. de Bruyne, P. De Vlies, J. Pede, R. Peeters, buitenslands.
A. Dua, A. Vranckx, G. Willems; ambtsverplichtingen.

BOODSCHAPPEN

De Voorzitter. — Bij brief van 16 oktober 1973 deelt de Voorzitter van de Conseil culturel de la communauté culturelle française mede dat voornoemde Raad ter vergadering van 16 oktober 1973 voor samengesteld werd verklaard.
Bij brief van 6 november 1973 deelt de Voorzitter van de Rat der Deutschen Kulturgemeinschaft mede dat voornoemde Raad ter vergadering van 23 oktober 1973 voor samengesteld werd verklaard.

ONTWERPEN VAN DECREET

Indiening en verzending

De Voorzitter. — De volgende ontwerpen van decreet werden ingediend en naar de bevoegde commissies verzonden:
Ontwerp van decreet betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk — nr. 119/1. Verzonden naar de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium.
Ontwerp van decreet tot bescherming van monumenten en landschappen — nr. 122/1. Verzonden naar de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium.

VOORSTELLEN VAN DECREET

Indiening en verzending

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van decreet werden ingediend en naar de bevoegde commissies verzonden :

Voorstel van decreet van de heer **H. Boel** tot inrichting van een weekeinduniversiteit in de Rijksuniversiteit te Gent — nr. 120/1.

Verzonden naar de Commissie voor onderwijs.

Voorstel van decreet van de heer **H. Boel** tot vaststelling van de officiële benaming van de Nederlandse taal — nr. 121/1.

Verzonden naar de Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming.

Voorstel van decreet van de heer **A. Laridon** tot bescherming van de namen van de openbare wegen. Verzonden naar de Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming.

Voorstel van decreet van de heer **M. Vanhaegendoren** tot oprichting van een Vlaamse Filmotheek. Verzonden naar de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium.

VOORSTEL TOT ONDERZOEK

Indiening

De Voorzitter. — Het volgend voorstel tot onderzoek werd ingediend :

Voorstel van de heer **A. Laridon** tot onderzoek door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap over de vernieuwing van het secundair onderwijs.

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES

1. Wijzigingen onder de vaste leden

De Voorzitter. — Onder de vaste leden van de Commissies worden de volgende wijzigingen voorgesteld door de B.S.P.-fractie:

- in de Commissie voor het Reglement: de heer L. Rombaut in de plaats van de heer E. Van Bogaert.
- in de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium : de heer H. Adriaensens in de plaats van de heer E. Van Bogaert.
- in de Commissie voor radio en T.V.: de heer H. Rubens in de plaats van de heer E. Vanthilt.
- in de Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming: de heer J. Férir in de plaats van de heer E. Van Bogaert.

Wijzigingen onder de plaatsvervangers

De Voorzitter. — Onder de plaatsvervangende leden van de Commissies worden de volgende wijzigingen

voorgesteld door de B.S.P.-fractie:

- in de Commissie voor het Reglement:
de heer J. Van den Eynden in de plaats van de heer L. Rombaut.
- in de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium :
de heer A. Laridon in de plaats van de heer H. Adriaensens.
- in de Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming :
de heer A. Decoux in de plaats van de heer J. Férir.

Is men het met de voorgestelde wijzigingen eens?

(Instemming)

Aldus is besloten.

VRAGEN (Rgt. art. 52)

1. Mondelinge vraag van de heer G. Van In tot de Minister van Nederlandse Cultuur- en Vlaamse Aangelegenheden over de wisselwerking tussen de Vlaamse uitzendingen voor radio en televisie en het Nederlandstalig cultureel leven in Brussel.

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de mondelinge vraag van de heer G. Van In tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de wisselwerking tussen de Vlaamse uitzendingen voor radio en televisie en het Nederlandstalig cultureel leven te Brussel.

De heer Van In heeft het woord.

De heer G. Van In (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, er kan slechts vastgesteld worden dat, in de ons omringende landen, de lokaliteiten waar opnamen voor radio en televisie plaatsgrijpen, ook centra zijn van intens cultureel leven. Voor de meest diverse uitzendingen wordt het publiek uitgenodigd en aangezet in de studio aanwezig te zijn. Op die manier is de plaats waar de radio- en televisie-opnamen verzekerd worden een begrip en krijgen de studio's het karakter van een cultureel centrum. Overigens, niet alleen de zender zelf doch ook programmabladen en dag- en weekbladen worden gebruikt om de opnamen waar het publiek welkom is, aan te kondigen.

Hierbij moet opvallen dat van het Vlaams Instituut voor Radio en Televisie moeilijk kan gezegd worden dat het voor de Nederlandstaligen uit het Brusselse een permanente en gastvrije plaats van ontmoeting zou zijn. Precies daar waar de nood aan onthaal en contact tussen de Nederlandstaligen het grootst is, schiet de B.R.T. eens te meer te kort. En, als er zich al eens gelegenheden voordoen waarop het publiek welkom is, dan wordt zulks uitsluitend via

de zender zelf aangekondigd. De wisselwerking tussen het radio- en televisiemedium en de dag-, week- of maandbladen schijnt op dit stuk nog niet ontdekt. Overigens schijnt in de bladen, die de contacten tussen de Vlaamse verenigingen te Brussel verzorgen, de B.R.T. een onbekende.

Als voorbeeld mag ik verwijzen naar het blad „Deze maand te Brussel” van november 1973, uitgegeven door het Contact- en Cultuurcentrum. In deze uitgave zoek ik vruchteloos naar enig spoor van leven uitgaande van de B.R.T.

De bewindsman die niet alleen voor de uitstraling van de Nederlandse cultuur maar ook voor de zorg nopens de Vlaamse aangelegenheden verantwoordelijk is, mag hier gevraagd worden te verklaren wat er kan verhinderen dat de lokalen waar onze radio- en televisie-uitzendingen plaatsgrijpen, ook een stukje onthaal- en ontmoetingsplaats zouden worden; of de huidige situatie wellicht het resultaat is van vooroordelen of van een geest van apartheid en, zo niet, of eraan gedacht wordt — zelfs als dit bijkomende uitgaven zou vergen — van opzet en werkwijze te veranderen.

De Voorzitter. — De Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden heeft het woord.

De heer J. Chabert (Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden) (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, ik kan de bewering van het geachte Lid niet bijtreden waar hij stelt „dat van het Vlaams Instituut voor Radio en Televisie moeilijk kan gezegd worden dat het voor de Nederlandstaligen uit het Brusselse een permanente en gastvrije plaats van ontmoeting zou zijn”.

Het tegendeel kan aangetoond worden uit het feit dat de Raad van Beheer van de B.R.T., anders dan de R.T.B., een decentralisatie van de T.V. heeft afgewezen ten voordele van een versterking van haar aanwezigheid in Brussel.

Wat de televisie betreft hebben de toenmalige directeur-generaal en de T.V.-directeur in 1959-1960 een bijzondere inspanning gedaan om het Amerikaans theater op de Heizel (grondgebied Brussel 1020) voor de Vlaamse televisie te huren, juist met het doel er in ideale voorwaarden openbare uitzendingen te kunnen verzorgen.

Dit theater biedt 775 comfortabele zitplaatsen en de jongste twaalf jaar hebben er ontelbare uitzendingen in aanwezigheid van een talrijk publiek plaats gevonden.

Zo werden er in 1971 en 1972 respectievelijk 25 en 23 T.V.-programma's in het openbaar opgenomen, zulks op een totaal respectievelijk van 53 en 66.

Veruit het grootste gedeelte van de openbare televisie-uitzendingen werd derhalve de jongste jaren te Brussel op touw gezet. Trouwens alle buitenlandse gasten die de installaties van het Amerikaans

theater bezoeken achten het een model als studio voor opnamen in aanwezigheid van publiek.

De geachte interpellant weet dat de B.R.T. hier niet alleen mikt op het Vlaamse publiek uit de hogere culturele groepen, maar vooral met ontspanningsprogramma's de gewone Vlaamse man uit het Brusselse tracht te bereiken.

Wat de radio betreft, heeft de B.R.T. eveneens een bijzondere inspanning gedaan om het Nederlandstalig publiek uit het Brusselse bij zijn uitzendingen te betrekken.

Tijdens de periode 1960-1965 vonden de openbare uitzendingen te Brussel nagenoeg uitsluitend plaats in de concertstudio's (studio 4 en 1) van het omroepgebouw op het Flageyplein te Elsene. Maar ondanks vele inspanningen werd vastgesteld dat de Vlamingen slechts een minderheid van de aanwezigen vormden.

Blijkbaar vonden de Brusselse Vlamingen moeilijk de weg naar de radio-studio's te Elsene, behalve waar het om belcantoconcerten of Vlaamse zangavonden ging.

Om die reden werd besloten een beleid in te luiden waarbij de radio, naast de openbare studioconcerten, een inspanning zou doen om naar het publiek toe te gaan.

Inzonderheid sedert de oprichting van Omroep Brabant in 1966 wordt dit modern radiobeleid — de luisteraars opzoeken — succesvol toegepast.

Wat het Brusselse betreft, ligt de grootste verdienste van dit beleid ongetwijfeld in het feit dat deze radioconcerten als „co-producties” worden opgezet en aldus een enorme steun betekenen voor tal van Nederlandstalige instellingen en verenigingen.

Zo werden in het jaar 1972 in het Brusselse niet minder dan 55 manifestaties ingericht; 34 hiervan in samenwerking met Nederlandstalige verenigingen en instellingen.

Dit toont aan dat het Instituut der Nederlandse Uitzendingen een zeer actieve aanwezigheidspolitiek voert in de Brusselse agglomeratie en meteen een zeer grote steun voor het Vlaams verenigingsleven aldaar betekent.

Al deze concert- en ontspanningsavonden kennen een grote belangstelling, dank zij zowel de aankondigingen via radio en televisie als van de bladen van de betrokken verenigingen.

Bovendien worden deze manifestaties door de B.R.T. medegedeeld zowel aan het maandblad „Deze maand te Brussel” van het Contact- en Cultuurcentrum te Brussel als aan „De Brusselse Post”, het maandblad van de Vlaamse Verenigingen te Brussel.

In „Deze maand te Brussel” krijgt Omroep Brabant bovendien geregeld een bladzijde van een „editoriaal”. Ook de dag- en weekbladpers ontvangt geregeld artikels of korte aankondigingen over de openbare B.R.T.-avonden.

De bewering van het achtbare Lid „Overigens schijnt in de bladen, die de contacten tussen de Vlaamse

Verenigingen te Brussel verzorgen, de B.R.T. een onbekende” is dan ook volkomen uit de lucht gegrepen.

Afzonderlijk laat ik het geachte Lid de lijst geworden van de openbare uitzendingen 1972 van de B.R.T.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

2. Mondelinge vraag van mevrouw N. Van der Eecken-Maes tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de gevolgen van de toelagen voor de vereniging zonder winstoogmerk Volkshogeschool De Blankaart te Woumen en het beleid inzake vormingswerk in Vlaanderen.

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de mondelinge vraag van Mevrouw N. Van der Eecken-Maes, gericht tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden, over de gevolgen van de vermindering van de toelagen voor de vereniging zonder winstoogmerk Volkshogeschool De Blankaart te Woumen en het beleid inzake vormingswerk in Vlaanderen.

Mevrouw N. Van der Eecken-Maes heeft het woord.

Mevrouw N. Van der Eecken-Maes (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, uit de pers vernemen wij dat de Raad van Beheer van de vereniging zonder winstoogmerk Volkshogeschool De Blankaart te Woumen, negen personeelsleden in vooropzeg heeft geplaatst, ingevolge het verminderen van de staatstoelagen in de werkingskosten van 50 naar 38%.

Om welke reden werden de werkingskosten van De Blankaart verminderd? Welke andere volkshogescholen werden daardoor getroffen? Welke verenigingen voor vormingswerk vallen mede onder deze maatregel?

Meent de heer Minister dat er redenen zijn om het vormingswerk op algemene basis minder te betoelagen en aan te moedigen dan het werk dat zich tot bepaalde socio-culturele groepen richt, of dat levensbeschouwelijk gekleurd is?

Het is niet de eerste keer dat de verenigingen die afhankelijk zijn van subsidies van Nederlandse Cultuur in grote moeilijkheden geraken, onder meer door het uitblijven van subsidies die moeten worden vervangen door het nemen van dure leningen. Treffend is dat het hier veelal gaat om werk dat door beroepskrachten wordt verricht. Het werk verricht door beroepskrachten in deze welzijnssector is nog weinig verspreid in Vlaanderen. Ongetwijfeld wordt in ons land sinds jaren belangrijk werk verricht door de verenigingen.

Ongetwijfeld moeten mensen uit het verenigingsleven ook de nodige beroepsbekwaamheid kunnen

verwerven om het cultureel werk op professioneel niveau te kunnen bedrijven.

Hoever staan wij in Vlaanderen voor de bijscholing van dergelijke medewerkers?

Moeten geen drastischer wegen worden bewandeld om de amateuristische wijze waarop het cultuurbeleid vaak aan de basis moet worden beoefend, in betere banen te leiden?

Waar vinden onze jonge sociologen en afgestudeerde groeps werkers op dit ogenblik een betrekking? Zijn zij niet veelal aangewezen op Nederland?

Hoeveel van onze Vlaamse afgestudeerden kunnen in eigen land terecht?

De Voorzitter. — De Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden heeft het woord.

De heer J. Chabert (Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden) (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, geachte Collega's, ik begrijp de beroering die in de kringen van het cultureel vormingswerk leeft in verband met de rijkstoelage voor 1973.

Verschillende culturele instellingen en verenigingen hebben mij hun bekommernis meegedeeld. Het is juist dat mijn administratie tot de bevinding gekomen is dat er onvoldoende kredieten aanwezig zijn voor de subsidiëring van de culturele organisaties voor het dienstjaar 1972.

Het is echter niet juist dat deze subsidiëring slechts 36% zou bereiken van de verhoogde 50% toelage. Ik heb deze toestand uitvoerig besproken met de Voorzitter en het Bureau voor de Hoge Raad voor de Volksopleiding.

Vanaf dat ogenblik ben ik mij zeer bewust geworden van de ernst van deze situatie en heb geen moeite gespaard om in het kader van een begroting die ten aanzien van de groeiende behoeften in alle sectoren die zij bestrijkt, toch niet als overmatig ruim kan betiteld worden, middelen te vinden om de kredieten van de sector van de volksopvoeding op te trekken.

Dank zij deze inspanningen kan ik U mededelen dat ik een amendement bij het bijblad van mijn begroting zal neerleggen teneinde 9 800 000 frank beschikbaar te stellen om de subsidiëring voor het dienstjaar 1972 op te trekken naar 47,5%. Aan de algemene begrotingsbezuiniging van 5% kan ook mijn departement, helaas, niet ontsnappen want zij geldt voor iedereen.

Inmiddels worden ook besprekingen gevoerd die meer specifiek wat De Blankaart betreft, en in onderling overleg met de provinciale overheden, naar ik hoop, aan deze instelling toch de mogelijkheid zal geven haar werkzaamheden voort te zetten. Herhaaldelijk heb ik benadrukt hoezeer ik het werk waardeer en noodzakelijk acht dat de nationale en regionale organisaties in het kader van de permanente vorming verrichten.

De dynamiek die in deze sector heerst roept nochtans onvermijdelijk problemen van financiële aard op waarmee wij nu en ook nog in de toekomst zullen geconfronteerd worden.

Het is mijn innige overtuiging dat wij desondanks de gestelde doeleinden moeten blijven poneren :

- investering in mensen, hetgeen betekent dat in de verdere uitbouw van het socio-cultureel werk ernstige inspanningen moeten gebeuren om degelijk opgeleide beroepskrachten toe te laten een deskundige begeleiding te verzekeren ;
- grotere bestaanszekerheid voor de bestaande culturele organisaties zoals zij thans werken en ook naar uitbreiding streven;
- bevordering van het ontstaan van nieuwe initiatieven en experimenten die mede de vitaliteit van de culturele sector bewijzen;
- toepassing van de Cultuurpactwet die het domein van de overheidsverplichtingen sterk verruimt ten einde alle ideologische en filosofische groepen gelijkwaardige kansen te bieden tot ontwikkeling van hun culturele activiteiten.

Deze evolutie stelt ons voor een aantal problemen; de aanpak met het bestaande instrumentarium van Koninklijke Besluiten en leidraden kan onvoldoende efficiënt gebeuren.

De Regering heeft zich voorgenomen de toelagesbesluiten in decreten om te zetten. Ik ben er mij echter van bewust geworden dat het niet voldoende is deze richtlijnen en besluiten zonder meer in decreten om te werken.

De structuur zelf van de bestaande vormen van betoelaging kan, ten aanzien van de huidige behoeften, inderdaad ter discussie worden gesteld.

De financiële moeilijkheden die de socio-culturele organisaties op dit ogenblik ondervinden wijzen op de lacunes in de bestaande toelagebesluiten.

De organisaties en instellingen hebben nood aan meer rechtszekerheid, die hen waarborgen biedt over de te verwachten subsidies. Dan pas zijn de organisaties in staat een planning te maken in overeenstemming met de bestaande financiële middelen.

Ik wens vooral een subsidieregeling met rechtszekerheid voor de in dienst zijnde culturele werkers die het de verenigingen bovendien mogelijk maakt kwalitatieve beroepskrachten aan te werven. Ik wens ook dat bij de nieuwe subsidieregeling de toelagen spoedig worden uitbetaald en zo mogelijk althans gedeeltelijk op voorhand. Het huidige systeem verwacht van de culturele organisaties dat zij „kapitaalkrachtig” zijn om de staatstoelagen voor te schieten. Welnu, dit is een onhoudbare toestand.

De huidige subsidieregeling is, naar mijn gevoel, ook administratief te omslachtig. Wij moeten naar meer vereenvoudigde systemen.

Ik dacht er goed aan te doen nu reeds mijn

zienswijze te verduidelijken in verband met de subsidiëring van de culturele sector. Het is inderdaad mijn voornemen met de anomalieën van het verleden voor goed gedaan te maken en in overleg met de Hoge Raad voor de Volksopleiding en met de betrokken groepen, zo spoedig mogelijk een nieuwe reglementering uit te werken in de vorm van decreten, aangepast aan de specifieke behoeften van de verschillende culturele initiatieven.

Een voorontwerp van decreet dat het sociaal cultureel werk in verenigingsverband betreft wordt op dit ogenblik in deze zin herwerkt. Het moet onmiddellijk gevolgd worden door een decreet over het sociaal cultureel werk in internaatsverband, alsook door decreten over de verschillende andere vormen van culturele activiteiten.

Ik tracht met alle mogelijke middelen de huidige moeilijkheden te overbruggen.

Ik wens een beroep te doen op begrip voor de moeilijkheden die zich stellen en die voortkomen uit, naar mijn inzicht, de onvolmaakte en weinig doeltreffende subsidieregeling. De huidige financiële moeilijkheden hoop ik nochtans grotendeels op te vangen door een bijkomend krediet van ongeveer 10 miljoen.

Op hetzelfde ogenblik wordt gewerkt aan de nieuwe subsidiestelsels, die te allen prijze moeten voorkomen dat zich in de toekomst nog moeilijkheden voordoen zoals die welke wij in de vorige maanden gekend hebben.

Het bestaande wijzigen in iets beters is nooit een eenvoudige opgave, maar ik ben er zeker van dat wij zullen slagen in het opbouwen van een rechtszekerheid en toekomstperspectieven voor de socio-culturele ontwikkeling in Vlaanderen.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

BENOEMING VAN DE EERSTE ONDERVOORZITTER VAN DE RAAD

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de benoeming van de Eerste Ondervoorzitter van de Raad ter vervanging van de heer P. Vermeylen. Vooraf wens ik de heer Vermeylen namens het Bureau en de leden van de Raad te danken voor de geest van positieve samenwerking waarvan hij als Eerste Ondervoorzitter steeds heeft blijk gegeven. Als Ondervoorzitter van de Senaat wensen wij hem veel geluk.

Vraagt iemand het woord?

De heer Boel heeft het woord.

De heer H. Boel. — Mijnheer de Voorzitter, mag ik namens onze groep de kandidatuur voordragen van de heer Louis Rombaut.

De Voorzitter. — Wij nemen akte van deze kandidatuur.

Zijn er andere voorstellen? (Nee)

Daar er geen andere kandidaat wordt voorgedragen verklaar ik de heer Rombaut voor verkozen, en wens hem veel geluk. (*Applaus op alle banken*)

BENOEMING VAN DE 13 VASTE EN DE 13 PLAATSVERVANGENDE NEDERLANDSTALIGE LEDEN VAN DE VASTE NATIONALE CULTUURPACTCOMMISSIE — GEHEIME STEMMING

Verdaging

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de benoeming van 13 vaste en 13 plaatsvervangende Nederlandstalige leden van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie.

Daar sommige fracties met hun kandidaatstellingen niet zijn klaar gekomen, stel ik voor de geheime stemming over het lidmaatschap van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie tot onze volgende openbare vergadering van dinsdag 4 december eerstkomende te verdagen.

De termijn voor indiening van de kandidaatstellingen wordt afgesloten op donderdag 29 november 1973.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de mededeling van de Regering over het algemeen beleid inzake onderwijs.

Alvorens het debat over het algemeen beleid inzake onderwijs te openen, wens ik de heer Minister van Nationale Opvoeding te danken voor de uitvoerige beleidsnota die hij met het oog op het onderwijsdebat van vandaag heeft willen opstellen en waarmee hij blijk heeft gegeven van zijn belangstelling voor een positieve samenwerking tussen de Regering en de Cultuurraad.

Met de beleidsnota van de heer Minister van Nationale Opvoeding en het debat over het algemeen beleid inzake onderwijs wordt de schriftelijke parlementaire procedure in de Cultuurraad ingevoerd; ingevolge die procedure wordt vooraf uitvoerig kennis gegeven van de onderwerpen die ter bespreking liggen.

Die procedure heb ik in mijn openingstoespraak tijdens onze vergadering van 16 oktober jongstleden aangekondigd.

Aldus hopen wij in de Cultuurraad voor alle onderwerpen die zich daartoe lenen tot een degelijk voorbereid en werkelijk debat te komen en de besprekingen ook, vooral ter zake van de vragen om uitleg, te beperken.

Ik moge dus de inleiders tot de debatten — Ministers en stellers van vragen om uitleg — verzoeken de

inleidingen tot het strikt noodzakelijke te beperken. Voor de stellers van vragen om uitleg is, zoals ik zei in mijn toespraak van 16 oktober jongstleden, een spreektijd van tien minuten een maximum.

Verder zal ik, ter waarborging van de voorrang van het initiatief van de vraagstellers, het Reglement ter zake van de vragen om uitleg op het stuk van de rangorde van de sprekers toepassen. Dit sluit in dat eerst de vraagstellers aan het woord komen, vervolgens de ondervraagde Minister en ten slotte de andere sprekers die zich inschrijven.

Wat meer bepaald het debat over het algemeen beleid inzake onderwijs betreft, stel ik voor dit als volgt te doen verlopen :

komen — op verzoek van verscheidene leden — eerst aan het woord, de sprekers die algemene beschouwingen en beschouwingen in verband met de bevoegdheid van de Cultuurraad wensen te ontwikkelen alsmede de sprekers van de fracties die maar één of twee sprekers hebben ingeschreven. Ik zal hierbij zoveel mogelijk met de gebruikelijke rangorde van inschrijving rekening houden.

Vervolgens behandelen wij de verschillende hoofdstukken van de beleidsnota van de Minister: hierbij zullen telkens de sprekers die zich voor een bepaald hoofdstuk hebben ingeschreven, aan het woord komen; dit eveneens met naleving van de gebruikelijke rangorde van inschrijving.

Ik stel voor ons vandaag te beperken tot de inleiding van de Minister en het horen van de sprekers die algemene beschouwingen — Hoofdstuk 1 — en beschouwingen in verband met de bevoegdheid van de Cultuurraad — Hoofdstuk VII — wensen te ontwikkelen alsmede de sprekers van de fracties die maar één of twee sprekers hebben ingeschreven. De andere sprekers, het antwoord van de Minister en de eventuele replieken, zouden wij tijdens onze volgende openbare vergadering horen.

Kan de Raad zich met deze schikkingen verenigen? (*Instemming*)

Aldus is besloten.

MEDEDELING VAN DE REGERING OVER HET ALGEMEEN BELEID INZAKE ONDERWIJS.*

Bespreking

De Voorzitter. — De bespreking van de algemene beleidsnota inzake Nationale Opvoeding is geopend. De heer Coppieters heeft het woord.

De heer M. Coppieters (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, Dames en Heren, mijn uiteenzetting heeft geen betrekking op bepaalde hoofdstukken, maar eerder op mogelijke politieke hangijzers, al dan niet heet.

* De beleidsnota wordt als bijlage bij dit nummer van de Handelingen gedrukt.

Ik zou vooreerst, namens onze groep, de waardering willen uitspreken voor de inspanning die de Minister zich getroost heeft te werken met een beleidsnota. Wat ons daar bijzonder in verheugt is dat op het stuk van de onderwijsbevoegdheden van de Cultuurraad er een zeer duidelijke vooruitgang is, niet alleen vanwege de Minister, maar ook, zo mogen wij veronderstellen, van de Belgische Socialistische Partij.

Een jaar geleden waren de onderwijsbevoegdheden van de Cultuurraad bijna het enige stokpaardje van de besprekingen, doch daar zijn wij nu blijkbaar overheen.

Onze fractie heeft zich dan ook beijverd in dit debat voor ieder hoofdstuk van deze belangrijke beleidsnota sprekers aan te wijzen voor een ernstig en kritisch debat. Wij hopen aldus te kunnen bijdragen, hoewel praktisch als enige oppositiepartij, tot een betere onderwijsverstrekking voor alle netten en op alle niveaus.

Vooraf zou ik een verklaring willen afleggen. Precies omdat het onderwijs in al zijn geledingen ons zo nauw aan het hart ligt, kunnen wij, geloof ik, op straffe van een zekere medeplichtigheid, niet stilzwijgend voorbijgaan aan het verslechterd onderwijsklimaat in Vlaanderen en wel in de eerste plaats omwille van de toenemende politisering van vele rijksscholen. Het verschijnsel van politiek gekleurde en politiek afgedwongen benoemingen van leerkrachten is niet nieuw. Het begint niet bij de ambtstermijn van Minister Calewaert, dat wil ik ook helemaal niet zeggen. Maar één ding is zeker, vele praktijken die ons thans worden bekend gemaakt, gaan paal en perk te buiten.

Het is onaanvaardbaar — en wij klagen dit **vanop** deze tribune aan — dat de sollicitatiedossiers **vóór** de behandeling en de beslissing van de Minister, aan lokale en regionale besturen van de Belgische Socialistische Partij of van het vakverbond A.C.O.D. bekend zijn.

Het is duidelijk dat met zulke praktijken de sollicitanten van bij de aanvang rechtstreeks of onrechtstreeks de speelbal kunnen zijn van politieke krachten en berekeningen. Het is niet alleen zo dat sollicitatiedossiers worden bekend gemaakt, ter overweging of zelfs ter goedkeuring of afkeuring aan de lokale besturen worden overgemaakt, maar het is ook zo dat, wanneer dan sommigen toch worden aangesteld en waarvoor men alle waarborgen niet bij voorbaat heeft gehad, jonge leerkrachten van begin af aan worden verzocht openbaar politieke of syndikale hand- en spandiensten te verlenen. Terwijl deze jonge mensen met hun geloof in het onderwijs onmiddellijk na hun opleiding naar een betrekking solliciteren in het neutraal onderwijs, wordt de verwachte neutraliteit reeds bij voorbaat tot in hun ziel geschonden. In dit klimaat, Mijnheer de Minister — ik vind het ruim zo erg als het **R.T.T.-klimaat**, want het gaat over mensen — worden wij geplaatst voor een nieuwe

neutraliteitsverklaring aanhangig bij de verruimde Schoolpactcommissie.

Mijnheer de Minister, ik waardeer de dynamiek van de neutraliteitsverklaring. Steeds heb ik **vanop** deze tribune en in de Senaat gepleit opdat de neutraliteit niet kleurloos zou zijn, dat ze menselijk warm zou zijn. Terwijl dit wordt nagestreefd, terwijl terecht wordt geopteerd voor de mogelijkheid van een open gemeenschapsschool, kunnen zulke praktijken toch niet meer aanvaard worden. U weet, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, hoe wij de drie vierde diploma-formule hebben bestreden, een drie vierde diploma-formule die wij een „jodenster” of een „brandmerk” hebben genoemd. Deze formule geeft dus nog geen geruststelling aan de Minister of aan zijn partij. Het is zo dat, ondanks deze drie vierde formule, ondanks het diploma dat men meesleept, er toch nog andere geruststellingen van politieke aard worden gevorderd.

Een Minister van Nationale Opvoeding kan noch mag onbekend zijn met praktijken die de moraal van de leerkrachten aantast van bij het begin en die de vooropgezette open en dynamische neutraliteit op voorhand tot een bespottung maken.

Hetgeen echter bij ons doorweegt, is de evolutie naar tolerantie en pluralisme in Vlaanderen, een evolutie waartoe wij hebben willen bijdragen door het Schoolpact en het Cultuurpact, dat mede door ons werd ondertekend. Het is echter een feit dat deze evolutie wordt afgeremd, ja zelfs in gevaar wordt gebracht, door een toenemende politisering. Dit onderwerp brengt mij vanzelfsprekend tot het Schoolpact en tot al de beschouwingen die sinds maanden, weken, dagen, uren in de pers te lezen zijn. Wij hebben onze positie nog duidelijker gemaakt, gezien de zeer vreemde situatie waarin wij ons bevinden. Terwijl de praktische toetsen van het beleid gebeuren in het oude Schoolpact, terwijl de regeringsverklaring en het regeerakkoord zaken zijn van de regeringsmeerderheid, zijn wij lid van de verruimde Schoolpactcommissie en zijn wij bij het hele vernieuwingsproces van het onderwijs betrokken. Immers, door de ondertekening van het protocol dat moet leiden tot de verruiming van het Schoolpact, tot de geestelijke verruiming, die in de plaats moet komen van het geestelijk-eng Schoolpact van 1958, hebben wij zeer duidelijk onze goede wil te kennen gegeven, mede met U en anderen hier aanwezig, om te willen streven naar een dynamische ontwikkeling in een pluralistische geest. Wij willen vandaag duidelijk omschrijven wat dit voor ons inhoudt: ontwikkeling in pluralistische geest.

Dit houdt in : ten eerste, eerbied en erkenning van al de bestaande onderwijsnetten en onderwijsvormen ;

ten tweede, met beklemtoning van de noodzaak van innige samenwerking en pluralisme ;

ten derde, mits het openhouden van een duidelijk perspectief op een open gemeenschapsschool,

waarover ik in het debat van 4 december eerstkomend grondig zal tussenbeide komen.

Welnu, noch van pluralistische samenwerking, noch van normale evolutie, noch van zulke open **gemeenschapsschool** kan er sprake zijn in Vlaanderen zolang de bestaande netten niet volstrekt gelijke kansen krijgen en het beleid van de Minister van Nationale Opvoeding niet gelijkelijk is gericht op al de onderwijsnetten en onderwijsvormen. Met andere woorden, de politieke weg, niet de educatieve, daar zal ik het later over hebben, de politieke weg naar een open gemeenschapsschool komt maar vrij op voorwaarde van structurele verandering in het departement van Nationale Opvoeding en mits een grondige mentaliteitsverandering, zowel van de voorstanders van het neutrale, als van het filosofisch en religieus gerichte onderwijs.

Daarom begon deze tussenkomst, Mijnheer de Minister, met een aanklacht tegen de partijdige socialistische benoemingspolitiek in het **Rijksonderwijs**.

Ik wil eraan toevoegen, en niet omwille van een zeker evenwicht, dat wij eveneens betreurd hebben, dat het vrij katholiek onderwijs, uitgerekend één dag vóór de belangrijke bijeenkomst van de verruimde Schoolpactcommissie, met name op 14 november jongstleden een vergelijkend **kosten**-dossier via de pers meende bekend te moeten maken, waar wij meenden dat het interessante vergelijkende kostendossier op de tafel van de vernieuwde Schoolpactcommissie had moeten liggen.

Hoe men het ook keert of draait — en ik richt mij tot de Collega's van de meerderheid — er blijft een onduidelijkheid hangen rond de bevoegdheid van de verruimde Schoolpactcommissie, van de ene kant, en de uitvoering van regeerakkoord en regeringsverklaring, van de andere kant.

Het kan niet geloofwaardig worden dat de Volksunie, die zo loyaal en ijverig als maar mogelijk meewerkt aan het totstandkomen van een nieuw onderwijs-pact, er voortdurend zijdelings toe uitgenodigd, er bijna toe gedwongen wordt, de stuksgewijze wijzigingen van het oud Schoolpact te aanvaarden, ook al wijst zij hiervan onderdelen af, ook al maakt zij daar voorbehoud bij, zij wil haar bijdrage tot het onderwijs-pact normaal kunnen leveren.

Ik zal duidelijker zijn. Wij hebben eerst gehad de Onderwijswet van 11 juli 1973 waarbij de meerderheid geen enkel amendement heeft geduld, ook niet amendementen die het pluralisme in de hand werkten. Dat was de eerste maal dat wij voor de muur gezet werden.

De tweede keer gebeurde het vóór korte tijd met de wet houdende het rationalisatieplan.

Het is duidelijk, wanneer wij stuksgewijze moeten meewerken dat onze deelname eigenlijk afhankelijk wordt gemaakt van het regeringsbeleid. Welnu, dit is geen zuivere taal. Wij zouden ons kunnen voorstellen dat er wel eens geen nieuw onderwijs-pact zou komen.

Wij beginnen ons zeer bekommerd af te vragen of na

de toekomstige wet op de rationalisatie waardoor de Onderwijswet van 11 juli 1973 gedeblokkeerd wordt, wanneer 's lands penningen vrij zullen vloeien naar de verschillende netten, er nog wel over een nieuw onderwijspact zal worden gesproken.

Het bevroeren van de werkzaamheden van de werkgroepen van de verruimde Schoolpactcommissie is ter zake een zeer beangstigende aanduiding.

Ik zou ook even, alleen op het politieke vlak, enkele vraagtekens willen zetten bij de fondsen voor de schoolgebouwen. De overheveling van de bevoegdheid terzake van Openbare Werken naar Nationale Opvoeding werd door alle partijen **zoniet** toegejuicht dan toch aanvaard. Het gaat niet over deze beslissing, want zij is fundamenteel juist. De beschikkingen van de Wet van 11 juli 1973 worden maar operationeel na het rationalisatieplan. Maar dan zullen wij de dag daarop al met beide voeten staan in het probleem van de ingewikkelde scholenfondsen. En nu een paar vragen daarover, Mijnheer de Minister,

Hoe zit het met de hoeveelheid en meer nog, hoe zit het met de kwaliteit van het personeel van de gebouwfondsen? Hoe zit het met de inflatie van de hogere ambtenaren? Zijn de voorhanden zijnde ambtenaren bekwaam om een actieve schoolgebouwenpolitiek te leiden en te voeren? Duidelijker gezegd, zijn zij bekwaam een dynamische eenheid tot stand te brengen tussen de educatieve en de architecturale diensten?

Het laatste deel van mijn uiteenzetting zou ik willen wijden aan het probleem van de open **gemeenschapsschool** en de vrije keuze.

De vrije keuze, al dan niet gewaarborgd door de open gemeenschapsschool, haalde deze morgen in bepaalde kranten opnieuw grote koppen. Namens onze fractie zou ik hier enkele bedenkingen terzake in het midden willen brengen.

Wij mogen toch rustig zeggen dat de toekomstige oprichting van een open gemeenschapsschool, waarvan de verruimde Schoolpactcommissie hopelijk tot een volwaardige omschrijving zal komen, oprichting die wellicht de vrije keuze zou kunnen opvangen in de praktijk, toch maar in drie gevallen kan voorkomen. Heel wat theoretische beschouwingen verliezen daardoor van hun waarde.

Eerste mogelijkheid. Een open gemeenschapsschool zou ontstaan door fusie van twee onderwijsinstellingen, waarvan de ene filosofisch georiënteerd zou zijn en de andere niet. In dit geval is het probleem van de vrije keuze opgelost, gezien deze fusie de bezegeling zou zijn van het vrijwillig opgeven van beide inzichten.

Een tweede mogelijkheid, ingewikkelder, delikater, maar dank zij het Cultuurpact misschien ooit mogelijk, is die waarbij een nieuwe onderwijsinstelling tot stand komt in een witte vlek, waarmede ik bedoel een satellietstad, een nieuwe wijk, de hoofdstedelijke situatie, waar een nieuwe onderwijsinstelling volkomen verantwoord zou zijn, als open gemeen-

schapsschool door de uitdrukkelijke wil van de **aanvragers**.

Ik verwijs op dat gebied naar sommige aspecten van het cultuurpact.

Er is nog een derde mogelijkheid. Die levert helemaal geen moeilijkheden op.

Mocht een open gemeenschapsschool ontstaan door de uitdrukkelijke beslissing van één inrichtende macht die haar eigen onderwijsinstelling een pluralistisch statuut zou geven, dan is vanzelfsprekend wegens deze beslissing door deze school en haar oudervereniging het probleem van de vrije keuze ook daar weer niet meer gesteld.

Mijnheer de Minister, wij stellen voor de open gemeenschapsschool tegelijkertijd mogelijk te maken maar ze ook met alle voorzichtigheid aan te pakken — niet alleen educatief voorzichtig maar ook voorzichtig vanuit de vrije keuze van de ouders — en dat in al deze gevallen de open gemeenschapsschool haar karakter, namelijk te voldoen aan de vrije keuze, slechts zou bewaren gedurende een eerste periode van het nieuwe Schoolpact pleiten wij ervoor dat het slechts voor zes jaar wordt afgesloten zodat op het einde van die periode een herziening van de genomen experimenten en beslissingen mogelijk is.

Het is duidelijk dat deze bedenkingen ook de waarborgen oproepen. Ook op dat gebied willen wij zeer duidelijk zijn. Met enige ontstemming, maar niet met verwondering, heb ik gelezen dat de Minister het toch nog ziet in de veertig à zestig procent aanwezigheid van officiële diploma's. U weet, Mijnheer de Minister, dat wij om principiële redenen deze opstelling als waarborg verwerpen. Wij hebben tegen deze formule menselijke bezwaren; fundamentele bezwaren vanuit de rechten en de vrijheden van de mens. Ik heb het ook gezegd voor de drie vierde formule in het Schoolpact. Maar ik moet er U toch op wijzen dat ook om feitelijke motieven de open gemeenschapsschool bijna onmogelijk wordt gemaakt met het voorstel dat er ten minste veertig of zestig procent officiële diploma's zouden moeten aanwezig zijn. Waarom? Als U met mij wil doordenken zult U tot de bevinding komen dat bij deze diplomaverhouding voor de gemeentescholen in Vlaanderen een normale evolutie naar een open gemeenschapsschool gewoonweg voor 80% van de Vlaamse gemeenten onmogelijk is of zeer lang zou moeten worden uitgesteld, tot wanneer na een halve eeuw benoemingspolitiek deze diplomaverhouding zou aanwezig zijn. Ik geloof dat de waarborgen die wij allemaal vragen elders liggen. Zij liggen bij het bestuur van deze school, het schoolcomité, het beheer en bij de aanvragen en zij liggen ook bij het eervol aanvaarden van het statuut, de nieuwe didactiek, de aangepaste inspectie. Daar zal ik echter vandaag nog niet op ingaan. Ik wil wel nogmaals zeggen dat in de ogen van onze partij de scholen die meest normaal na een toepassing van het Cultuurpact op faire wijze zouden in aanmerking kunnen komen voor een open gemeenschapsschool, de gemeentescholen zijn. Wij herhalen

vandaag: de gemeenteschool heeft toekomst. Wij klagen vandaag opnieuw aan dat er nog altijd gemeentescholen zijn die het gemeenteonderwijs gewoonweg opgeven om het te laten opgaan in één van de andere netten. Wij menen dat dit tegen de Grondwet is. Wij menen dat aan onze gemeentescholen geen keuze mag worden opgedrongen uit het aantal diploma's, neutraal te worden of filosofisch georiënteerd. Wij menen dat onze gemeentescholen door een aangepast statuut en op vrij korte termijn en desnoods met speciale steun, de kans moeten krijgen te evolueren tot een open gemeenschapsschool. Twee netten zullen niet tot rationalisatie leiden. Integendeel. Als wij even kijken naar Vlaanderen, geachte Collega's, dan zou het overgroot deel der gemeente- en provinciale scholen bij keuze volgens diploma's, vrije scholen worden. Dit wil zeggen, dat onmiddellijk uit de vrije keuze van de ouders, het Rijk de plicht zou hebben daar onmiddellijk andere scholen naast te plaatsen. De twee-netten-politiek zou niet alleen geestelijk verderfelijk zijn, maar helemaal niet leiden tot rationalisatie en zeker niet tot besparingen. Wij vragen dan ook in ernst gedurende een periode van zes jaar te zoeken naar alternatieve oplossingen. De open gemeenschapsschool, hoe zij ook ontstaat, moet zo stimulerend mogelijk gemaakt worden. Maar het hele probleem of deze keuze nu volstaat voor het geweten van alle ouders moet een oplossing krijgen gedurende deze periode van zes jaar van het nieuwe Schoolpact. Dan moet heel het onderwijsbeleid herdacht kunnen worden, dat hopen wij althans.

Onze ervaring heeft ons geleerd dat een periode van twaalf jaar, zoals voor het oude Schoolpact, te lang was. Men heeft zich zo vast in de posities ingewerkt dat bij herziening ieder punt grote spanningen deed ontstaan, in ieder geval tussen de B.S.P. en de C.V.P. Volgens ons is dat niet noodzakelijk.

Een nieuw Schoolpact moet zeer voorzichtig, en voor de tijd van het experiment, de plaats van de open gemeenschapsschool omschrijven, zonder onze Vlaamse mensen in twee kampen te verdelen zogenaamd op basis van objectieve normen, zijnde het diploma dat men behaalde.

Mijnheer de Minister, geachte Collega's, geloof mij, het is onbegonnen werk aan een volk een Cultuurpact te geven dat men eerst via het Schoolpact op zo'n grondige en onvrije wijze in twee kampen zou hebben opgedeeld.

Het is uit deze bekommernis dat wij deze voorafgaande inleidende verklaring bij dit debat hebben gehouden. (*Applaus op de banken van de Volksunie*)

De Voorzitter. — De heer K. Blanckaert heeft het woord.

De heer K. Blanckaert (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, de jongste jaren werd het een bijna ontmoedigende traditie dat het Parlement de be-

groting van Nationale Opvoeding, en het daarin vervatte algemeen onderwijsbeleid, maar mocht bespreken nadat de kredieten eigenlijk al lang waren verteerd.

Hoewel de taak van het Parlement eigenlijk **geschiedenismakend** is, hebben wij verscheidene jaren eigenlijk alleen de geschiedenis geakteerd.

Deze situatie in het verleden moest onvermijdbaar leiden tot een vorm van immobilisme en bovendien tot een reeks onnodige spanningen en misverstanden.

Daar waren wij meermaals getuige van, en **vanop** deze tribune hebben wij, als verslaggever van de Commissie en als woordvoerder van de **C.V.P.-fractie**, deze methode van werken herhaaldelijk gecontesteerd.

Nu is daar blijkbaar verandering in gekomen, gedeeltelijk door het bestaan van de Cultuurraad, die ons ieder jaar tot een diepgaand debat over de **onderwijsproblemen** dwingt, en voor een groot deel ook door het blijkbaar stijgende dynamisme van de Regering in de persoon van de Minister van Nationale Opvoeding, die wij hiervoor graag feliciteren. Het wordt nu wellicht terug mogelijk de onderwijsproblematiek tijdig op te tillen van de vloer der gedane zaken tot het niveau van een echt progressief onderwijsbeleid. Dat constateren wij met vreugde.

De C.V.P. heeft zich voorgenomen de opgave van deze Cultuurraad vanaf het begin maximaal te valoriseren.

Volgens mij is een instelling in een democratie wel meer dan wat de strikte wettekst ervan maakt.

De instelling zelf is slechts een skelet, de mensen die erin werken zijn het leven ervan.

Bij wijze van inleiding onderstrepen wij graag dat wij de inspanningen van de Voorzitter van deze **Cultuurraad**, bijgestaan door een korps van ambtenaren, om de werking inhoud en reële gestalte te geven, appreciëren. Het is de taak van allen die iets te maken hebben met de Cultuurraad, en allereerst van ons, een oude droom van de Vlaamse Beweging vandaag waar te maken.

In de persoon van de Minister van Nationale Opvoeding heeft de Regering nu een ernstige inspanning opgebracht om een grondige beleidsnota van de onderwijspolitiek ter discussie voor te leggen. Mijnheer de Minister, wij feliciteren u omdat u de traditie, destijds ingezet door Minister Van Mechelen wat de cultuurpolitiek betreft, vandaag voortzet.

Dit debat kan normalerwijze een rijke en **goedgestoffeerde** discussie worden omdat de **beleidsnota** die u ons voorlegt onbetwistbaar reliëf en niveau heeft.

Onze groep heeft zich dan ook voorgenomen hoofdstuk per hoofdstuk onder de loep te nemen. Voor het lager en middelbaar onderwijs hebben wij gevraagd aan de heer Coens deze materie te benaderen; voor het universitair onderwijs stelden wij de vraag aan de heer De Bondt; voor

het hoofdstuk dat wellicht minder in de beleidsnota werd opgenomen maar voor de toekomst onbetwisbaar belangrijk zal zijn, te weten de internationale dimensie van het onderwijs vandaag, hebben wij gevraagd aan de heer Van Mechelen deze materie te bekijken en bij enkele bevoegdheidsvragen zou ik even graag persoonlijk blijven stilstaan. Enkele specifieke terreinen zullen nadien nog door een aantal andere Collega's worden behandeld.

In hoofdstuk 7, Mijnheer de Minister, raakt u zelfs het vraagstuk aan van de bevoegdheids sfeer van de Cultuurraad. Sta mij toe zeer in het kort even op dit probleem in te haken. De Cultuurraad is immers nog een zeer jonge instelling. Logischerwijze zoekt hij nog zijn weg, zijn eigenheid, zijn eigen traditie, zijn eigen spelregels. Dat hij hierbij regelmatig stuit op het denigreren van zijn eigen competentie lijkt mij begrijpelijk en normaal. Gewoonten die voorheen schering en inslag waren dienen omgebouwd nu er perspectieven dienen uitgetekend te worden in plaats van de vaak traditionele paden die werden bewandeld. De Regering, de politieke partijen en vooral de leden zelf moeten er nog leren aan wennen en erop inspelen. Dat hierbij de stellingen van de maximalisten de posities van sommige minimalisten doorkruisen lijkt mij begrijpelijk. Dat de jongere generatie, waarvoor de vroegere spelregels alleen maar een stuk boeiende geschiedenis zijn, vandaag anders denken dan degenen die met de voorbije spelregels zijn vergroeid, is bijna „politico logisch.” Dat degenen, waarvoor de vrees voor de nationale instellingen de eerste inspiratiebron van hun voelen en denken is, de zaken verschillend bekijken dan degenen die hun geestdrift en hun inspiratie precies uit die vernieuwing putten kan normaal, geloof ik, niet anders.

Wij van onze kant menen het met de Cultuurraad. Wij menen het dan ook met zijn bevoegdheid, wij menen het met zijn werking en wij willen de kans die ons vandaag geboden wordt op dat stuk maximaal valoriseren. Het is in die optiek precies, Mijnheer de Minister, dat ik voor mezelf de bevoegdheidsvraag zou willen stellen. Hierbij dient, geloof ik, onbetwisbaar uitgegaan te worden van de regeringsverklaring van 25 juli 1968, destijds de Bijbel genoemd. Deze regeringsverklaring tekent de definitieve lijnen die omzeggens in elke latere officiële formulering worden teruggevonden.

Bij punt 13 van de regeringsverklaring-Eyskens wordt het geheel als beginsel vooropgezet waarbij voortaan een aantal politieke domeinen niet meer worden voorbehouden aan de nationale wetgevende macht, maar worden toegewezen aan de Cultuurraad. Na te hebben omschreven wat tot de culturele autonomie behoort zegt deze tekst dat de wetgevende macht zich niet meer zal bezighouden met het taalgebruik, culturele aangelegenheden, enz., de begrotingen van nationale Opvoe-

ding en Cultuur. Ik heb de tekst ingekort.

Voor deze punten zegt de verklaring — toen nog in de denklijnen van de tijd — dat de normatieve macht zou worden uitgeoefend door elke taalgroep van de Senaat, in de vorm van decreten.

Diezelfde tekst luidt ook het beginsel in (bij punt 19) dat inzake onderwijs en culturele aangelegenheden een afzonderlijke begroting zou worden opgemaakt voor het Nederlandstalig en het Franstalig regime en voor de activiteiten der instellingen van nationale, internationale, tweetalige en Duitstalige aard.

De kredieten, zo zegt dezelfde basistekst, worden vastgesteld volgens objectieve criteria en waar het onmogelijk is criteria te bepalen bekomen de Fransstalige en de Nederlandstalige gemeenschappen dezelfde dotaties. Tot daar de basisregeringsverklaring van 1968, waar eigenlijk de definitieve evolutie van de Cultuurraad is gestart.

Op basis van deze teksten kom ik tot het eigenlijk artikel van de Grondwet 59 bis dat precies hieruit is gegroeid. Een artikel van de Grondwet, Mijnheer de Minister, dat ook door u in uw beleidsnota wordt geciteerd en als volgt luidt:

„De Cultuurraden regelen ieder wat hen betreft bij decreet, ten eerste de culturele aangelegenheden, ten tweede het onderwijs met uitsluiting — ik druk op die twee begrippen — van wat betrekking heeft op de leerplicht, de schoolvrede en zomeer, en ten derde de samenwerking tussen de cultuurgemeenschappen.”

Uit deze tekst blijkt mijns inziens duidelijk dat in de algemene regel het totaal-pakket onderwijs tot de bevoegdheden van de Cultuurraad behoort en dat dit bij uitzondering tot de competentie van het nationale Parlement blijft behoren.

Ik wou dit even onderstrepen omdat ik weet dat in het gemoed van velen in deze Kamer het gevoelen nog steeds in de andere richting wijst. Wij moeten inderdaad met een nieuw kompas ter zake leren v a r e n .

Als ik de evolutie verder naga dan zie ik in de regeringsverklaring van 25 januari 1972 een derde belangrijk stuk waardoor ik de wil van de wetgever terzake leer kennen.

Het mag dan ook typisch heten dat deze regeringsverklaring, in plaats van in de aanhef het algemeen beginsel te formuleren, van de uitzondering vertrekt. Blijkbaar is dit gebeurd uit overdreven zorg om de schoolvrede te vrijwaren.

Punt 4 van deze regeringsverklaring somt dan de zaken op die volgens artikel 59 bis §2 van de Grondwet niet door de Cultuurraad kunnen worden gewijzigd. Om niet in herhaling te vallen bespaar ik u de opsomming ervan.

In fine wordt hier dan nog aan toegevoegd dat het nationale Parlement de volledige bevoegdheid behoudt om de wetten die op deze materie betrekking hebben te wijzigen of om alle op dit gebied vereiste initiatieven te nemen.

Men vertrekt dus van de uitzondering om daarna pas het algemeen beginsel te formuleren, te weten dat de Cultuurraden ieder wat hem betreft bevoegd zijn voor alle onderwijsproblemen die niet aan het nationale Parlement zijn voorbehouden, zoals voorheen werd bepaald”.

Er werd bovendien een adviescommissie beloofd die uit zeer voornamelijk politici zou worden samengesteld om de begrotingsbevoegdheden nader te omschrijven en eigenlijk gestalte te geven aan het debat dat wij vandaag moeten voeren.

Na een korte correctie over het begrip „onderwijs” waaronder ook het na-schools en het schriftelijk onderwijs, het onderwijs langs leersecretariaten, enz. wordt bedoeld, herneemt als vierde stuk in de evolutie de regeringsverklaring van 30 januari 1973 dezelfde nagenoeg ongewijzigde teksten van de vorige regeringsverklaring.

Nieuw is echter dat de Regering in de Cultuurraad een ruim debat belooft, besloten zonder stemming. Deze tekst heeft ons vandaag tot dit belangrijk debat geleid.

Blijkbaar heeft men zich hier geïnspireerd aan de degelijke en omstandige beleidsverklaring door de toenmalige Minister van Cultuur, de heer Frans Van Mechelen, afgelegd.

Hierdoor wordt het debat onbetwistbaar tot de totaal-politiek verruimd en krijgt de Cultuurraad de kans om één van zijn meest essentiële functies namelijk het totale onderwijsbeleid, waar te maken. De regeringsverklaring voegt daaraan in punt 5 het volgende toe:

„ Betreffende de budgettaire procedure zullen, zoals in het verleden, opgesteld worden: a) een begroting van Nationale Opvoeding, gemeenschappelijke sector, ; b) een begroting van Gemeenschappelijke Culturele Zaken. Beide begrotingen zullen uitsluitend door het Parlement gestemd worden.

Betreffende de begrotingen die bestemd zijn om de culturele uitgaven — daarin begrepen de onderwijsuitgaven — eigen aan elk van de twee grote gemeenschappen te dekken, zullen per gemeenschap opgesteld worden: a) een begroting van Nationale Opvoeding; b) een begroting van Culturele Zaken”.

Op dat ogenblik heeft men ook een procedure uitgewerkt in verband met het indienen van de begrotingen van Nationale Opvoeding bij het Parlement. Daar kom ik straks nog kritisch op terug. Deze begrotingen maken het onderscheid tussen de onaantastbare kredieten en deze waarvan de Cultuurraden de bestemming bepalen.

Blijkbaar omdat de Regering beseft dat deze procedure noch logisch noch volledig „secundum Lucam” is voegt zij er in de regeringsverklaring het volgende aan toe : „De procedure bepaald in de punten 5 en 6 blijft van toepassing voor de duur van het toekomstig Schoolpact. ”

De huidige procedure, Mijnheer de Minister, heeft

bijgevolg klaar en duidelijk een voorlopig karakter en zal in de toekomst niet mogen, noch kunnen, ingeroepen worden als een vaststaande jurisprudentie. Hierop wou ik vandaag in het bijzonder de aandacht vestigen.

Een vijfde element dat in het debat van de Cultuurraad ter zake van groot belang is, betreft het advies van de Raad van State in verband met het ontwerp van decreet betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk. Deze tekst herstelt enerzijds het prioritair karakter van de bevoegdheden van de Cultuurraad, zoals deze werden bepaald in de eerste verklaring-Eyskens, en onderstreept anderzijds in deze materie het residuair karakter ervan. Wij citeren daarvan de onzes inziens, belangrijkste passage :

„Vóór de Grondwetsherziening van 24 december 1970 behoorde het regelen van het openbaar onderwijs op Staatskosten gegeven en het regelen van het gebruik der talen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken tot de uitsluitende bevoegdheid van de Wetgever in de zin van artikel 26 van de Grondwet. Die constitutionele regeling is door de Grondwetgever van 1970 grondig gewijzigd. Inzake onderwijs is immers de bevoegdheid van de Nationale Wetgever beperkt „tot wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden en de schoolbevolkingsnormen” en vallen voortaan alle onderwijsaanleggen onder bevoegdheid van de Cultuurraden die in die materies residuaire bevoegdheid hebben.” Deze laatste zin is van het grootste belang wat de jurisprudentie betreft.

In hetzelfde advies van de Raad van State lezen wij een even belangrijke, zometer belangrijke, tekst: „Uit de vergelijking van artikel 59 bis, §2, 2°, met artikel 17, tweede lid van de Grondwet, luidend: „ Het openbaar onderwijs op Staatskosten gegeven wordt eveneens door de wet geregeld.” blijft een gelijkwaardige vaststelling : de nieuwe Grondwetsbepaling beperkt met zoveel woorden de bevoegdheid van de nationale wetgever voor het regelen van het bedoelde onderwijs en wijzigt aldus op duidelijke wijze artikel 17, tweede lid van de Grondwet.

De Grondwetgever, aldus hetzelfde advies, geeft in de tekst van artikel 59bis, §2, 2° en §3, in verschillende, maar duidelijke bewoordingen te kennen dat de materiële bevoegdheid van de nationale wetgever inzake het openbaar onderwijs op Staatskosten gegeven en inzake het gebruik der talen voortaan nog enkel een beperkte voorbehouden bevoegdheid is.”

De Raad van State heeft zich blijkbaar bij deze uitspraak erg geïnspireerd aan de Memorie van Toelichting bij het ontwerp waaruit de Wet van 21 juli 1971 is gegroeid en die wij ter lezing aan de leden van de Cultuurraad aanbevelen.

Mijnheer de Minister, als ik zo door deze ver-

schillende belangrijke documenten heb gegrastuind, dan is mijn besluit vierledig.

Ten eerste, dat de residuaire bevoegdheid in de onderwijsmaterie essentieel recht en plicht van deze Cultuurraad is.

Ten tweede, dat inzake onderwijs de bevoegdheid van deze Cultuurraad prioritair is en de bevoegdheid van het Parlement nauw omschreven, bij uitsluit, is weerhouden.

Ten derde, dat inzake budget de thans gevolgde procedure slechts een overgangprocedure kan zijn voor de duur van het nieuwe Schoolpact, dit is — termijn eveneens genoemd door de heer Coppie — voor zes jaar.

Ten vierde, dat de normale procedure zou zijn en zal moeten zijn na zes jaar, het indienen van de onderwijsbegroting met uitzondering van de nationaal voorbehouden materie in het globale pakket van de dotaties, in de Cultuurraad zelf.

Het is in die zin dat onze groep hoofdstuk 7 van uw rijkgepulde en gestoffeerde beleidsnota wil verstaan.

Mijnheer de Minister, sta mij toe in een tweede hoofdstuk kort bij een andere vraag stil te staan, namelijk de verhouding uitvoerende macht of wetgever/decretaire macht of regeringsmacht.

Ik wil deze tribune niet verlaten zonder ook nog even te wijzen op dit probleem dat in mijn ogen een impliciet gevaar betekent, dat onbetwistbaar te goeder trouw in de beleidsnota van de Regering op een ongelukkig geformuleerde wijze voorkomt. Het is misschien normaal dat een Kamerlid op de prerogatieven van de wetgever staat, terwijl de Minister in het bijzonder bekommerd is de rechten en prerogatieven van de uitvoerende macht te valoriseren.

Vandaag wellicht een korte liefelijke vingerwijzing.

Voorheen werd in de sector van het onderwijsbeleid de parlementaire arbeid dikwijls beknot door de klassiek geworden spanningen tussen de materie die gewoon tot de wetgevende arbeid behoorde en die welke eerst het examen van de Schoolpactcommissie moest ondergaan. Mijn collega's zullen met mij getuigen dat een „verwijzing naar die logge en discrete schoolpactcommissie” heel dikwijls als een factor van immobilisme werd gevoeld. Soms ook, laat ons het toegeven, werd deze verwijzing gebruikt als vluchtheuvel hetzij voor de Regering, hetzij voor sommige partijen in deze Kamer om aan bepaalde spanningen te ontglippen. De geschiedenis ter zake is wat zij is.

Hierdoor is echter de legislatieve gewoonte ontstaan om in de sector van het onderwijs, ondanks artikel 17 van de Grondwet waaraan ze in feite tegenstrijdig is, heel wat bevoegdheden over te hevelen van de wetgevende naar de uitvoerende macht. In alle onderwijswetten komt aan een bovenmatig tempo en met een bijna *verontrustende* regelmaat de zin voor „de Koning zal”, evenzeer

als de zin „de Koning zal met een in Ministerraad overlegd besluit”. Raar zijn de departementen in dit land waarin de wetgever zo benevolent een deel van zijn verantwoordelijkheden heeft toegespeeld aan de Regering. Raar zijn wellicht de departementen waarin de Koning zoveel macht heeft en zo dikwijls zijn koninklijke handtekening moet plaatsen.

Als ik nu vanuit deze ervaring uw beleidsnota lees, citeer ik :

„Wanneer de bevoegdheden van de Cultuurraad over deze en over de in het verslag Meyers opgesomde punten reëel zijn, is het evenwel zo dat uitgezonderd de omschrijving en de controle van de leerplicht, deze andere punten op dit ogenblik geregeld worden bij koninklijk besluit en bij ministerieel besluit.

De culturele autonomie betekent hier dat voor deze onderwerpen de beide Ministers van Nationale Opvoeding afzonderlijk van elkaar kunnen handelen en geen gemeenschappelijk besluit hoeven te treffen. Een **verschillende** regeling voor de beide **cultuurgemeenschappen** is reëel mogelijk.”

Mijnheer de Minister, ik onderschrijf volmondig uw standpunt, maar ik wil hieraan een kleine correctie toevoegen. Het is ook begrijpelijk dat ik uiting geef aan mijn bekommernis om ook het decretaire recht van de Cultuurraad te onderstrepen tegenover een uitvoerende macht die toch wat diep wellicht in de zak van de Cultuurraad graait.

De Grondwet wijst deze bevoegdheden aan de Cultuurraad toe en dus bij delegatie en bij wijze van uitvoering aan de Regering.

Als het bovendien als een paal boven water staat dat de Cultuurraad een residuaire macht heeft en dat in de hem toegewezen materie een decreet een vroegere wet kan wijzigen, dan is het zeker voor de toekomst niet uitgesloten, Mijnheer de Minister, dat de Cultuurraad een aantal prerogatieven die de wet U schenkt — prerogatieven die U inderdaad afzonderlijk van uw Franse Collega kunt uitoefenen — terug naar zich toe zal trekken. Het wenningsproces dat elk parlamentslid dient te ondergaan, nu de Cultuurraad bestaat en werkt, is naar analogie ook een wenningsproces voor de Regering in de komende maanden en jaren. Hiermee wil ik besluiten.

Mijnheer de Minister, het stuk dat nu ter bespreking wordt voorgelegd is een goed stuk. Het getuigt van een ernstige inspanning en het is inhoudelijk uitermate waardevol. Het is tevens ook een belangrijk precedent voor de toekomstige debatten inzake onderwijspolitiek. De beide problemen waarop ik uw aandacht wou vestigen, ten einde in alle klarheid van de Cultuurraad te maken wat er aan mogelijkheden in steekt, kan slechts aansluiten bij de enorme bijdrage die U zelf hebt geleverd om dit werk inhoudelijk op peil te tillen. Wij danken U ervoor en wij gaan op uw uitnodiging volgaarne in.

De Voorzitter. — De heer De Croo heeft het woord.

De heer H. De Croo (op het spreekgestoelte). — **Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's**, het is interessant een nieuwe procedure te zien inluiden, waardoor de Minister op een geschreven wijze zijn algemene beleidsnota inzake Nationale Opvoeding mededeelt en gelukkig mogen de leden van deze Cultuurraad nog mondeling op deze nota antwoorden geven, zoniet zouden wij de schriftelijke procedure van a tot z in deze Cultuurraad hebben ingewijd.

Wij moeten vaststellen dat in de nota — voor welke wij U danken — algemeen gezien een duidelijke structurering vanaf de probleemstelling tot de besluitvorming naar voren komt. Dat is een lofwaardig initiatief.

De bedoeling om omstandig en volledig de Cultuurraad — het zou trouwens voor het Parlement kunnen gebeuren — in te lichten kan onze Fractie toejuichen.

Mijnheer de Minister, wij danken U omdat U het risico hebt genomen niets uit de weg te gaan en de gapingen en leemten van het onderwijsbeleid met zoveel onduidelikheden — waar de vlag de lading niet dekt — in volle klaarheid naar voren te brengen. Maar U weet dat, wanneer men een fotografisch beeld begint te vergroten, men automatisch de kleine en de grote fouten die erin steken ook beter kan overschouwen. Hoe uitgerechter, in zekere zin, de beleidsnota is, hoe meer en beter de leemten die in het beleid aanwezig zijn, naar voren komen.

Wij zullen dus deze knappe nota in een geest van opbouwende kritiek benaderen en pogen te weerstaan aan de lust om de te royale uitstalling van de tere flanken die binnen het stootveld staan overdadig te benutten.

Mijnheer de Minister, U hebt aan de hand van citaten van bekende of minder bekende sociologen, de heer Bolding en de schrijver J. P. Cannon, en door middel van gefundeerde deducties bewezen dat er een wereld ligt tussen de tijd waarin wij geboren zijn en de tijd **waar** wij nog vandaag en morgen leven.

Wij zullen geen citaten aanhalen, maar bij het lezen van dit belangrijk document komt de conclusie naar voren dat er tenminste een grote wereld van verschil ligt tussen de twee gedeelten van uw document: het eerste gedeelte met de uitgestalde problematiek en het enigszins wat meer verwaterde gedeelte van de middelen die in de tweede helft van uw document minder uitvoerig worden toegelicht.

Als men uw document onderzoekt krijgt men de indruk aan de rand van de oceaan te staan met een tiental mannen met de opdracht het „ding” leeg te scheppen. Er is aarzeling, gebrek aan vertrouwen en een zekere onmacht die, naar ik hoop, in uw geest niet tot ontmoediging zullen leiden. Wij letten erop te zeggen dat die verantwoordelijkheid niet bij U berust, maar dat dit natuurlijk het gevolg is van een problematiek die zich al jaren heeft opgestapeld. Op enkele maanden tijd kunt U niet diepgaand wijzigen wat sinds jaren enigszins

vastgeroest zit. U kunt hoogstens proberen in deze legislatuur, wat ik U volledig toewens, U enigszins los te werken en dan zal U van geluk mogen spreken indien U enkele resultaten in de fundamentele richting zou kunnen verwezenlijken. Maar de bedenking voert er ons naar toe te zeggen dat het algemeen onderwijsbeleid met de wisselende ministers en de wisselende kabinetten niet altijd de juiste oplossing kan geven aan de problemen die door een misschien meer standvastig beleid zouden moeten worden doorgenomen.

Inderdaad, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, het onderwijs in het algemeen stelt ons blijkbaar steeds voor het volgende dilemma : het onderwijs heeft als eerste opdracht een zekere bestendigheid na te streven; het moet diegenen die ons in de maatschappijstructuren gaan opvolgen enigszins een vaste lijn geven en een zekere traditie van getrouwheid schenken in die structuur. De beste illustratie hiervoor is de I.Q., de intelligentietest, die er onder meer in bestaat het hoogst mogelijke inschakelingsvermogen van een student in de maatschappij te gradueren.

Het onderwijs is dus in zekere zin behoudsgezind : het streeft naar bestendigheid en het komt ernaar toe dat het raderwerk van het maatschappelijk verkeer zó zou zijn, dat het, vol gedraden wieltjes, wil blijven inspelen om niet te vlug en te veel verschillend te zijn van getandheid en van diepte. Tegelijkertijd in dit dilemma moet het onderwijs ervoor zorgen dat er verandering en aanpassing komt aan de, in uw eerste lijnen beschreven, zo snel evoluerende maatschappij. Dat de school tegelijkertijd de bestendigheid en de behoudsgezindheid, aan de ene zijde en, aan de andere zijde de verandering in een steeds zo snel vliegende maatschappij zou verwezenlijken.

Een derde, in mijn ogen de meeste belangrijke functie, van het onderwijs, soms nolens volens toegepast is het creëren van nieuwe elites. Ik denk dat dit ook straks, bij de behandeling van het hoofdstuk „ democratisering van het onderwijs ” zal moeten worden besproken.

In het algemeen mag men zeggen dat ons **studenten-**korps behoudsgezind is. Wanneer men ergens kijkt naar de geest van onze studenten, speciaal op universitair en para-universitair niveau, moet men uitvissen dat het in België kalm gaat. Dit is onder meer te wijten aan onze structuren zelf, aan de kleine omvang van het geografisch gebied waar men leeft en studeert: bij ons brengt de student gewoonlijk een familiaal week-end door. Heel dikwijls gaat het met de studenten zoals destijds met de arbeiders : dank zij goedkope abonnementen, sporen velen elke dag naar huis. Vroeger was het om „rode gordels” rondom de steden te vermijden! Men mag dus zeggen dat onze studenten heel dikwijls dag-end of week-end naar huis terugkeren en niet dat speciaal korps vormen dat men in andere landen vindt. Ik denk aan Groot-Brittannië

en Duitsland qua afstand en ik denk ook aan het ouderdomsimpact van de Amerikaanse hogere studenten. Allen zijn in die landen veel autonomer.

Mevrouw N. Van der Eecken-Maes. — Aldus worden de studenten in België rijp gemaakt voor het Centrum. (*Vrolijkheid*)

De heer H. De Croo. — Ik weet niet waarvoor U rijp bent, geachte Collega, maar ik dank U voor deze welwillende en enigszins vleierende opmerking.

Het onderwijs in het algemeen moet echter ook ergens, in een land waar veel daarvoor wordt uitgegeven, aan het rendementelement worden getoetst. Men kan dit rendement onder meer ontleden door na te zien hoeveel studenten onderwijs genieten op een gegeven ogenblik, welke de inhoud is van dat onderwijs, wat er gebeurt met de leerkrachten en wat men — ik heb dit reeds gezegd aan een van uw voorgangers — doet voor de meest begaafden onder onze jongeren.

Het aantal studenten relatief gezien vormt een test. Wanneer men ergens de statistieken naziet en bekijkt hoeveel jongeren tussen 18 en 21 in dit land voldaagse studie volgen en men deze cijfers vergelijkt met de gelijklopende statistieken in de Verenigde Staten en Sovjet Rusland is het enigszins verbouwereerd te moeten vaststellen dat in de Verenigde Staten ongeveer 60% van de jeugd rond die leeftijd studerend is en dat bij ons dit percentage ergens op de helft ligt. In Sovjet Rusland liggen de cijfers maar iets hoger dan bij ons.

Dit is een eerste besluit dat ons vragen doet stellen, aangaande het rendement zelf van hetgeen wij als studerende jeugd, opgeleide of opgevoede jeugd bij ons kennen.

Een tweede element is de inhoud van de instituten, universiteiten en de organen die dit onderwijs verstrekken.

Hier moet ik zeggen dat ik bevreesd ben over het nog steeds bestaande concurrerende effect tussen de verschillende reseaus en speciaal de universitaire instellingen. Ik ben ook ongerust in verband met de afdraineringsorganisaties die men, om sommige universitaire en para-universitaire instellingen te laten alimenteren, nog steeds in dit land en speciaal in Vlaanderen verder uitbouwt.

Ik stel mij de vraag of bij ons niet de mentaliteit bestaat om eerst diploma's te behalen en daarna te zien wat het diploma wel waard is.

Als men iemand laat studeren of hem aanzet om te studeren moet men toch weten wat men met die diploma's of met die vorming later kan doen.

Moet dan ook niet overgegaan worden tot het oprichten van naar het Frans model geschoeide „grandes écoles” waar de besten qua wil, qua intelligentie en niet qua fortuin of sociale afstamming, tot een meer volle ontplooiing kunnen komen?

Waarom zou men tussen de verschillende grote lichamen van deze Staat niet tot het uitwerken van

een competitie-examen overgaan zowel voor de administratie als voor het benoemen in de magistratuur. Dit zou uitsluiten dat men moet tewerkgaan op beoordelingen die men aan enkele personen moet overlaten hetgeen trouwens een zeer delicate zaak is, uit te voeren in vaak moeilijke omstandigheden. Nu nog enkele woorden in verband met de onderwijskrachten zelf. De heer Coppieters heeft met ontroerende woorden gesproken over het mooie van hun taak. Ik deel deze woorden. Maar, hun statuut moet niet alleen financieel worden nagezien doch ook psychologisch. Want wij verlaten stilaan de materiële democratie om de weg in te slaan naar een psychologische democratie, naar een democratie waar de inspraken van de mens belangrijker zijn dan wat hij eventueel kan verdienen of niet. Dit is een punt dat grondig moet worden nagezien.

Wij moeten ook weten dat het onderwijsstelsel enorme complexen afreageert en onderwijsmensen soms ten onrechte gespleten staan tegenover een maatschappij waar zij geen volwaardige plaats vinden en een school waar zij aan autoriteit kunnen verliezen.

Anderzijds in een tijd waar men terecht — ik onderstreep dit — met enorme bezorgdheid spreekt over de gehandicapten, over de minstbegaafden, zou ik uw aandacht willen vragen voor de meest **begaafden**. Zij zijn misschien een groep die het niet nodig heeft, een groep die blijkbaar zichzelf kan behelpen. Maar, ik ben de overtuiging toegedaan dat een bedenking hieromtrent, met de reorganisatie of concentratie van sommige middelbare scholen geschoeid op een veel grotere veeleisendheid niet zou misstaan. Dit lijkt evenwel niet te liggen in de lijn van hetgeen vandaag gebeurt. Men kan voor het ogenblik aan de meest begaafden van dit land niet het rendement geven dat de maatschappij terecht van hen mag verwachten.

Daarom zijn wij verheugd te mogen zeggen dat wij de verlaging van de leeftijd waarop iemand schoolgaande kan worden gemaakt, aanbevelen. Wij weten zeer goed dat reeds 96% of 97% van onze jongerenbevolking reeds van het vierde of het vijfde leeftijdsjaar af naar een schoolonderricht gaat, maar ik denk dat het onbetwistbaar is geworden dat bij de ganse jongerenbevolking tussen 18, 24 of 36 maand oud, volgens de jongste **opzoeken**, de nodige kringloop wordt vastgehaakt uit **dewelke** zij nooit meer definitief zullen kunnen ontsnappen en die maakt dat zij reeds in een zekere zin gehandicapt zijn inzake het doorbreken van de sociale structuur, waarin zij zijn geboren. Dit zijn gegevens die U wellicht doen zinderen.

Het moet worden gezegd en het zal misschien een durvend idee zijn dat, wanneer de kleinsten of de jongsten onder ons niet naar de school kunnen gaan, het onderwijs tot hen kan komen in de vorm van het verplichten tot oprichting, in de verschillende woonwijken en in kribben, van een

aangepast pre-onderwijs, dat erin bestaat de jongsten onder ons reeds een intellectuele vorming te geven, die nu voor de meest bevoordeelden onder ons is weggelegd. Degenen geboren in een familie waar men over intellectuele en materiële middelen beschikt, die van het begin af beschikken over de bibliotheek van vader en eventueel kunnen rekenen op de talentvolle kunst van moeder, hebben een enorme voorsprong op diegenen die jaren moeten wachten om, wanneer zij tien of twaalf jaar oud zijn geworden, buiten hun milieu van een dergelijke vorming te kunnen genieten.

Indien zo weinig arbeidskinderen aan onze hogere instellingen aanwezig zijn, is het niet zodanig te wijten aan de financiële moeilijkheden, die nog bestaan, maar ook aan de psychologische inzet vermits de ouders, noch de kinderen een bijzonder gevoel hebben voor intellectuele vorming of daar de nodige waarde aan hechten.

Heel dikwijls ligt het in de jongste vorming van deze kinderen die determinerend voor later is vastgelegd. Ik zou durven pleiten voor een onderzoek om te weten of deze mogelijkheden ook in de ruime beleidsnota, die de uwe is, niet zouden kunnen worden opgenomen, opdat men eindelijk, dank zij het onderwijs, deze kringloop zou kunnen doorbreken.

Laat mij bij deze gelegenheid nog een kleine opmerking maken over de buitenlandse studenten. Ik voel mij bijzonder ongelukkig met dergelijke maatregelen, die blijkbaar uit financiële **beknottingen** voortvloeien, en een onderscheid maken tussen de studenten komende respectievelijk uit zogenoemde arme of rijke landen.

Mijnheer de Minister, ik heb ondervonden — U kent ook de universiteit en daarom durf ik het U zeggen — dat er veel rijken zijn die uit arme landen komen, en er soms armen zijn die uit rijke landen komen. Ik stel mij de vraag of de manier waarop wij eventueel het aantal buitenlandse studenten in onze universiteiten bepalen, wel de goede is. Sommigen zeggen dat de Nederlandstalige universiteiten zich dit kunnen permitteren omdat zij minder aanvragen hebben.

Ik vraag dat deze denkwijze nooit bij plicht- en doelbewuste Vlamingen zou optreden, omdat het mijn inziens niet alleen onelegant, maar ook onrechtvaardig zou zijn tegenover deze vreemde studenten. Ik durf eveneens aandringen opdat diegenen die wij in duizendtallen in onze universiteiten en para-universitaire instellingen vormen en nog zullen vormen, — zij die voor een klein land als het onze maar 0,04% van de wereldbevolking betekenen — rechtstreeks of onrechtstreeks een enorme **uitstralingseffect** zouden vormen, waarvan men niet mathematisch de rendementsfactor zal kunnen opnemen. Wij moeten zeer voorzichtig zijn als we voor deze buitenlandse studenten die aan onze universiteiten en para-universitaire instellingen studeren, de uitsluitingen alleen maar zouden

baseren op hun land van herkomst, zonder rekening te houden met de middelen waarover zij zelf kunnen beschikken.

Mijnheer de Minister, in het hoofdstuk: „**Democratisering van het onderwijs**” worden twee begrippen enigszins verward. Wij verstaan door het begrip democratisering, vooral het wegschakelen, in de mate van het mogelijke van alle sociale barrières in die zin dat het werkelijk intellectueel potentieel van het individu als enig criterium voor de begrenzing van zijn studiepeil mag in **aanmerking** komen. Wij geloven niet dat de inspraak, zelfs in de vorm van medebeheer of associatief beheer, van aard is om dat begrip van democratisering dat wij hiervoor bedoelden, positief te verhelpen. Inspraak en medebeheer zijn vormen van democratisch beleid, waar wij ook kunnen bij aansluiten, maar die veel dichter bij de praktische uitvoering van het onderwijs liggen dan het zoeken naar gelijke kansen voor iedereen.

Wij vragen ons ook af, Mijnheer de Minister, of de vernieuwing van het lager onderwijs en vooral die van het secundair de goede richting uitgaat. Een mens evolueert vlot in de maatschappij als hij een reeks technieken onder de knie heeft en, geconfronteerd met bepaalde situaties, kan teruggrijpen naar bepaalde modellen om tot aanvaardbare oplossingen te komen. Met technieken wordt hier bijvoorbeeld vergadertechniek of **discussietechniek** bedoeld. Wij kunnen ons niet ontdoen van de indruk, dat niettegenstaande alle lofwaardige vernieuwingspogingen het lager en het secundair onderwijs nog te veel afgestemd zijn op taal- en rekenvaardigheid en op het bijbrengen van het nodige materiaal door woordenschat en parate kennis. Wij oordelen dat dit noodzakelijke bouwstenen zijn maar die meer moeten aangevuld worden met de werkinstrumenten die dan zouden kunnen zijn, de begripsvaardigheid tegenover bijvoorbeeld een rapport, een plan of een technische tekening en de straks vermelde technieken en modellen. Wij staan ook huiverig tegenover de intentie twee soorten van beroepsonderwijs in te richten. Wordt daar niet beter gezocht naar één enkele bevredigende vorm, al moet men dan eens hard stampen tegen ingewortelde structuren en toestanden?

Men heeft ook veel gesproken, Mijnheer de Minister, over wat men noemt de bestendige opvoeding. Wij zijn in een maatschappij gekomen waar men zich de vraag mag stellen of aan de ene zijde, door vroeger uit het actieve leven te worden genomen — dat betekent het vroeger op pensioen gaan — en aan de andere zijde door het later aankomen in het actieve leven, — het verlenen van het school lopen — men niet dan nog eens een derde, economisch gezien, aderlating aan de producerende activiteiten moet zien tot stand brengen door het wegnemen uit het actieve leven van een aantal personen gedurende een aantal maanden, zelfs jaren dit om hen een bestendige opvoeding bij te passen.

Men kan de economische kostprijs ervan berekenen; men kan ook een aantal weerslagen ervan onderzoeken.

Onze Collega en vriend, de heer **D'Haeseleer**, heeft tijdens het debat over de kredieturen zeer zinnige zaken gezegd, die ik niet zal herhalen. Wij kennen in Groot-Brittannië het experiment van wat men sedert 1971 aan het uitvoeren is, met name de „English Open University”. Wij weten zeer goed dat men hier getracht heeft een zeker aantal vooroordelen te doorboren. Het was een Labour-initiatief dat gericht was naar een sterke democratisering van het hoger onderwijs. Het vertrok van het nog meer elitair stellen, dan het ooit bij ons is geweest, waar een aantal aankomende jongeren die verplicht waren geweest, zeer vroeg, in het arbeidsproces te worden ingeschakeld. Dezen dan toch nog laten genieten, langs onze enorme mass-media, — de televisie en de radio — en dank zij de geschreven cursussen en antwoorden om zich op unitair niveau te gaan bijscholen, vormde blijkbaar de hoofdbedoeling. Wij hebben echter vastgesteld dat dit niet de resultaten heeft opgeleverd die verwacht werden. Zo bleek het dat in de Open University slechts 6% der inschrijvingen kinderen uit arbeidersmiddens betrof, hetgeen ongeveer hetzelfde percentage is, helaas, van hetgeen wij in onze universiteiten nog moeten vaststellen.

Het hoofddoel nochtans is wat men noemt de begaafde reserves aan te boren. Ik vind het enigszins bedroevend wanneer iemand niet het geluk heeft gehad tot de universitaire of de para-universitaire school te komen, dat hij, eens in familiaal milieu en nog veel meer in arbeiders- of bediendenmilieu ingeschakeld, hij zelfs de materialiteit noch de gelegenheid heeft zich op een hoog niveau te gaan herscholen. Onze universiteiten zijn plaatsen die een soort stenen gebouw zijn waar om 8 u 's ochtends de universiteitsprofessoren aankomen en om 10' na 8 de studenten — al is het heel dikwijls het tegenovergestelde — en waar alleen maar een zekere kennis wordt medegedeeld. Dan wordt het gebouw terug verlaten en zoals alle gebouwen in de administratie, is het potdicht 's avonds, tijdens het week-einde en op zaterdag.

Waar kunnen degenen die de moed zouden hebben om zich, buiten al de verplichtingen van hun huiskring en hun werkgelegenheid, nog te herscholen op dat hoog niveau, de gelegenheid daartoe krijgen? Het hoofddoel van mijn betoog terzake is niet alleen het decentraliseren van de centrale examencommissies te bevorderen. Weliswaar maken zij het mogelijk aan de universiteit zoniet lessen te volgen dan toch ten minste examens af te leggen. Dusdoende weet men wie zijn hoogleraar is, hoe omvangrijk de cursus is en hoe de geestesgesteldheid en de manier van redeneren van de professor loopt. Psychologisch gerustgesteld kan men zich dan naar die jury begeben.

De heer W. Calewaert (Minister van Nationale Opvoeding). — Het gaat niet om de professor maar om de cursus. U weet toch welke toestanden bestonden in de oude centrale examencommissies.

De heer H. De Croo. — Ik ben het daarmee eens, Mijnheer de Minister, maar laten wij ook toegeven dat het voor een student toch aangenamer is te weten bij wie men examen zal afleggen dan het niet te weten. U is misschien, Minister Calewaert, uw studententijd vergeten, maar ik niet. In elk geval gaat het om een belangrijke verbetering en wij zijn het ermede eens dat het idee moet worden aangemoedigd.

Ik stel de vraag of U in uw beleidsnota niet te schuchter is geweest ten aanzien van het aanwenden van de enorme mogelijkheden die de massa-media bieden. U zegt op een zeer specifieke wijze dat de techniek van het mededelen, van het lesgeven, via een eventueel tweede net van radio en televisie moet worden uitgebouwd. Kunnen wij deze media waarover wij beschikken niet beter aanwenden in een ingekleed geheel om — dat moet het hoofddoel zijn — degenen die de kans niet hebben gehad een **herscholings-** of vervolmakingscursus te volgen of degenen die een andere kans willen krijgen, via deze media hun doel te laten bereiken? Aldus zouden deze enorme begaafdheidsreserves die in onze bevolking aanwezig zijn beter worden gebruikt.

Mijnheer de Minister, men zou nog heel wat kunnen putten uit het ideeënboard dat de omvangrijke nota die U ons hebt overgemaakt, bevat.

Ik wil er nog op wijzen dat wij met een ongerust oog de **profusie** van raden allerhande zien. Bij elke stemming van een wet worden er nieuwe opgericht. Ze overlappen elkaar rustig en overkoepelen zich zonder andere binding dan het feit dat men er bij gebrek aan specialisten in voldoende aantal, zeer vaak dezelfde personen in aantreft.

Ik heb daarstraks van mijn voorganger op deze tribune gehoord hoeveel het Parlement reeds van zijn bevoegdheid in onderwijszaken heeft afgestaan en hoe dikwijls reeds de minister initiatieven kon en mocht nemen. Blijkbaar zitten vele van deze initiatieven in zoveler raden verkleusterd dat men zich wel moet afvragen of dit de goede manier is om de zaak boven water te houden. Moeten wij niet eens beginnen ernstig te denken aan het logisch ordenen van dat alles en nu eens een premie uitloven voor wie, op regionalistisch gebied zoals op het vlak van het onderwijs, zaken afschaft in plaats van er nieuwe te creëren. Mijnheer de Minister, als U erin slaagt enkele raden en enkele organismen in uw departement af te schaffen, zal ik de eerste zijn om U daarvoor in het openbaar te feliciteren. Mijnheer de Minister, wij weten dat wij in dit kort exposé maar enkele punten van uw beleidsnota hebben aangeraakt en daarbij wellicht niet zo zacht zijn geweest als de heer Blanckaert die U enkele vriendelijke vingerwijzigingen heeft gegeven. Wij

hebben U en deze Cultuurraad willen aantonen hoe ontzaglijk groot de taak is waarvoor U staat. Onze fractie denkt opbouwend mee met U over het geheel van de problemen en zij is bereid in de schoot van deze Cultuurraad en daarbuiten een helpende hand toe te steken om de scheut nieuw bloed in te pompen en om de enigszins gescleroseerde denkwijzen en organismen waarmee U nu moet werken, op te zweepen of om te buigen opdat zij voor U het soepele instrumentenbord zouden worden waarmee U een kans zou maken uw enigszins ondankbare maar mooie taak met een redelijke hoop op succes aan te pakken.

Sommigen van onze Collega's en ondermeer senator Bascour zullen later een reeks meer gedetailleerde punten van uw beleidsnota behandelen.

Wij hebben alleen maar willen zeggen dat het onderwijs zeker voor U, maar ook voor al de leden van deze Cultuurraad, het uitmuntend instrument is waaraan wij onze wil tot democratisering en tot het doorbreken van alle sociale hinderpalen kunnen toetsen. Wij moeten echter wel weten of de enorme financiële inspanningen die wij aan de Natie vragen, de grote budgettaire aderlating die wij onze burgers terecht voorspiegelen, verantwoord zijn door de rendementsfactoren welke onze maatschappij terecht mag verwachten.

Mijnheer de Minister, ik ben ervan overtuigd dat U die uit ondervinding in het onderwijs veel kent en veel doet, met uw collega voor het Franstalig **lands**-gedeelte, Minister Toussaint, niets zult nalaten om in de Cultuurraad een beleid te voeren waarnaar wij niet alleen hoopvol uitzien, maar waarvan wij met een gerust gemoed de vruchten afwachten. (*Applaus op de banken van de P. V. V.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Boel.

De heer H. Boel (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, naar aanleiding van het debat over het **onder**-wijsbeleid tijdens de openbare vergadering van de Cultuurraad van dinsdag 27 maart jongstleden, heb ik reeds de gelegenheid gehad te onderstrepen dat de Cultuurraad inzake onderwijs over een residuaire bevoegdheid beschikt.

Dit betekent dat alle onderwijsaangelegenheden tot de rechtstreekse bevoegdheden van de Cultuurraad behoren, met uitsluiting evenwel van de materies die krachtens artikel 59 bis, §2, 2°, aan de nationale wetgever worden toegewezen.

Ik heb destijds in mijn uiteenzetting de materies opgesomd die in het verslag van de Commissie voor de Grondwetsherziening vermeld stonden als ressorterend onder de bevoegdheid van de Cultuurraad, en er tevens op gewezen dat deze opsomming, volgens het verslag-Meyers, niet exhaustief maar exemplatief was. De Commissie was dus klaarblijkelijk van oordeel dat zij voldoende speelruimte diende te laten aan de creativiteit van de Cultuurraad om, binnen

het kader van zijn grondwettelijke bevoegdheids-sfeer, materies die onder zijn decretale macht vallen, zelf aan te vullen en uit te breiden. Ik ben overigens de mening toegedaan — en de voorbereidende werkzaamheden bewijzen het — dat de Wet van 21 juli 1971 als het ware geschoeid is op deze pragmatische visie.

Het is in deze positieve optiek dat ik met belangstelling kennis heb genomen van het standpunt van de Minister betreffende de bevoegdheden van de Cultuurraad inzake onderwijs.

Ik heb hierbij vastgesteld, Mijnheer de Minister, en het verheugt mij, dat U een zeer uitvoerige opsomming heeft gegeven van de onderwijsaangelegenheden die tot de bevoegdheid van de Cultuurraad behoren, op grond van het verslag van de heer Meyers enerzijds en van de regeringsverklaring anderzijds.

Het weze mij veroorloofd hierbij een opmerking te maken. Inderdaad, in het verslag-Van Bogaert wordt de term „onderwijs” voorkomend in het artikel 59 bis, als volgt verduidelijkt: „de term „onderwijs” moet in zijn ruimste betekenis geïnterpreteerd worden; hij omvat ook naschools onderwijs, buitengewoon onderwijs, schriftelijk onderwijs, enzovoorts.” Bijgevolg meen ik, Mijnheer de Minister, dat ook deze onderwijsaangelegenheden tot de bevoegdheid van de Cultuurraad behoren en aan voornoemde opsomming kunnen toegevoegd worden. Trouwens, ook de regeringsverklaring van 30 januari 1973 vermeldt deze aangelegenheden als behorend tot de bevoegdheid van de Cultuurraad.

Ik herhaal evenwel dat de opsomming van de bevoegdheden op pagina 60, nrs. 2 en 3 van uw algemene beleidsnota, behoudens mijn opmerking inzake de interpretatie van de term onderwijs, zeer volledig blijkt te zijn en dat wij er akte van nemen. Belangrijker nog dan dit overzicht van de onderwijsbevoegdheden, is de interpretatie die op pagina 61 wordt gegeven en die, naar het me voorkomt, een zekere tegenstrijdigheid inhoudt. Inderdaad, de aan de Cultuurraad toegewezen bevoegdheden worden hier als volgt toegelicht en ik citeer: „Wanneer de bevoegdheden van de Cultuurraad over deze en ook over de in het verslag-Meyers opgesomde punten reëel is, is het evenwel zo dat uitgezonderd de omschrijving en de controle van de leerplicht, deze andere punten op dit ogenblik geregeld worden bij Koninklijk Besluit en bij Ministerieel Besluit.

De culturele autonomie betekent hier dat voor deze onderwerpen de beide Ministers van Nationale Opvoeding afzonderlijk van elkaar kunnen handelen en geen gemeenschappelijk besluit hoeven te treffen. Een verschillende regeling voor de beide cultuurgemeenschappen is reëel mogelijk.”

Volgt dan een opsomming van een reeks onderwijsaangelegenheden waarvoor, en ik citeer: „de Ministers rechtstreeks naar hun Cultuurraad refereren. Zij handelen evenwel vaak via koninklijk of ministerieel besluit.” Einde citaat.

Wanneer ik de toelichting van de Minister goed begrijp, dan stel ik vast dat hij enerzijds wel bereid is om de theoretische bevoegdheid van de Cultuurraad over een aantal onderwijsaangelegenheden te erkennen, maar dat hij anderzijds beklemtoont dat in de praktijk al deze aangelegenheden, op een paar uitzonderingen na, op dit ogenblik bij koninklijke of ministeriële besluiten worden geregeld.

Zonder de goede bedoelingen van de Minister in twijfel te trekken, meen ik nochtans dat er zich hier een belangrijke rechtzetting opdringt. Inderdaad, wanneer wij in het kader van de wetgeving inzake de culturele autonomie vaststellen dat een ganse reeks onderwijsmateries krachtens de Grondwet en de Wet van 21 juli 1971 rechtstreeks onder de bevoegdheid van de Cultuurraad vallen, dan betekent dit, dat de Cultuurraad deze materies bij decreet dient te regelen. Dit heeft als praktisch gevolg dat de desaan-gaande bestaande of nog te treffen koninklijke of ministeriële besluiten, waar dit mogelijk is, dienen vervangen te worden door decreten.

In dit opzicht vind ik de interpretatie van het begrip „culturele autonomie”, zoals die geformuleerd wordt in de beleidsnota, op zijn zachtst uitgedrukt al te relativerend. Immers, de culturele autonomie zou zich aldus beperken tot het feit dat de beide Ministers afzonderlijk van elkaar kunnen handelen zodat een verschillende regeling voor beide cultuurgemeenschappen reëel mogelijk zou zijn.

Dergelijke opvattingen kwamen reeds aan bod in 1939, namelijk tijdens het Katholiek-Socialistisch Ministerie Pierlot 1. In zijn regeringsverklaring van 23 februari 1939 stelde Eerste Minister Pierlot de cultuurautonomie, met inbegrip van een reorganisatie van het Ministerie van Openbaar Onderwijs, in uitzicht. Het desbetreffende wetsontwerp werd in februari 1940, onder de Nationale Unie-regering Pierlot III, ingediend door de socialistische Minister van Onderwijs Soudan. Het voorzag in de toevoeging van een taaladjunct van de andere taalrol aan alle ambtenaren van het Ministerie van Onderwijs, derwijze dat alle Vlaamse onderwijsaangelegenheden door Vlamingen, de Franse door Franssprekenden zouden kunnen behandeld worden.

De heer G. Van In. — Schitterende oplossing!

De heer H. Boel. — Deze schuchtere poging tot „regionalisering” van het onderwijs impliceerde ongetwijfeld reeds de mogelijkheid tot afwijkende regelingen voor zekere, zij het misschien onbeduidende, onderwijszaken met betrekking tot de ene of andere taalgemeenschap.

De culturele autonomie anno 1973 met dergelijke minimalistische visie doen samenvallen kan, Mijnheer de Minister, zeker uw bedoeling niet zijn.

Immers, indien wij als vertegenwoordigers van de Nederlandse Cultuurgemeenschap de verwezenlijking van de culturele autonomie eensgezind hebben toegejuicht, dan was dit in de eerste plaats

omwille van het feit dat er hiermede een Vlaams wetgevend lichaam werd opgericht, dat voortaan samen met de Vlaamse Ministers decreten kon tot stand brengen binnen de haar toegekende bevoegdheden.

Mocht U met deze zienswijze instemmen, Mijnheer de Minister, dan ben ik ervan overtuigd dat, op basis van alle in uw beleidsnota aan de Cultuurraad toegewezen onderwijsaangelegenheden, de Commissie voor Onderwijs nog heel wat decreten zou kunnen goedkeuren, ten bate van de Vlaamse gemeenschap. (*Applaus op de banken van de B.S.P.*)

De Voorzitter. — De heer Baert heeft het woord.

De heer F. Baert (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, mij werd door mijn fractie gevraagd in dit debat tussenbeide te komen betreffende hoofdstuk VII, namelijk de bevoegdheden van de Cultuurraad inzake onderwijs.

In de beleidsnota van de Minister vinden wij een paar opmerkingen over die bevoegdheid in het algemeen, en over de bevoegdheid inzake de onderwijsbegroting in het bijzonder.

Wat dit laatste punt betreft is deze beleidsnota een getrouwe weergave van wat daaromtrent in het regeerakkoord van 1972 te lezen is, en van de toepassing daarvan door de regeringen bij de twee opeenvolgende begrotingen die werden gemaakt. De begroting van Nationale Opvoeding zou als het ware gesplitst worden in twee stukken, het ene uitsluitend behorende tot de bevoegdheid van het Parlement, zonder dat de Cultuurraad er iets aan kan wijzigen.

Alleen zou de Cultuurraad de wens kunnen uitspreken om bepaalde artikelen van de begroting te veranderen, in welk geval de Regering dan stelling zou kunnen nemen en desgevallend aan het Parlement een wijziging van de begroting vragen. Een ander deel zou dan wel aan de bevoegdheid van de Cultuurraden onderworpen worden, dit andere deel genoemd in de nota, namelijk het gedeelte Cultuurraad. Op bladzijde 63 staat „het gedeelte Cultuurraad”, het moet „het gedeelte Parlement” zijn. Daarnaast staan de kredieten waarvoor de Cultuurraad wel bevoegd is en die niets tot de zogenaamde onaantastbare kredieten behoren waarvoor het Parlement uitsluitend bevoegd blijft.

Terwille van de duidelijkheid en terwille van het preciseren van het respectieve belang van die twee soorten kredieten, **weze** er alleen nog op gewezen dat op een begroting van een totaal, voor de Nederlandse sector, van 56,8 miljard er 1,6 miljard aan de bevoegdheid van de Cultuurraad wordt voorbehouden. De overige 55 miljard, dus 96 %, blijven aan de bevoegdheid van het Parlement voorbehouden. Wat mij interesseert, Mijnheer de Minister, is te onderzoeken of deze visie, waarbij het overgrote deel van de begroting van Nationale Opvoeding aan

het nationale Parlement wordt voorbehouden, strookt met de wil van de Grondwetgever, dan wel of ze er een vervalsing van is.

Laten we eerst even de tekst van artikel 59bis, die de begroting van de Cultuurraden betreft nagaan. Paragraaf 2 van dit artikel zegt: „De Cultuurraden regelen ieder wat hen betreft bij decreet: 2° het onderwijs, met uitsluiting van wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden, de schoolbevolkingsnormen.”

In §6 van artikel 59bis wordt over de begrotingen gesproken. Die paragraaf luidt als volgt : „De wet bepaalt het globaal krediet dat ter beschikking wordt gesteld van elke cultuurraad, die de bestemming ervan bij decreet bepaalt. Dit krediet wordt vastgesteld volgens objectieve criteria bij de wet bepaald... De wet stelt op grond van dezelfde regelen, ook het gedeelte van dit krediet vast dat moet worden besteed aan de ontplooiing van de twee culturen op het grondgebied van Brussel-Hoofdstad.”

Wat wordt er nu gezegd over de begroting van Nationale Opvoeding? Hier botsen wij op de controverse die bij de vorming van de regering-Eyskens na de verkiezingen van november 1971 is ontstaan, namelijk moet de begroting van Nationale Opvoeding nog integraal in het Nationale Parlement worden onderzocht en goedgekeurd, of moet de begroting worden gestemd met al haar artikelen in de Cultuurraad? Is de taak van het Nationale Parlement uitsluitend beperkt tot het stemmen van een globaal krediet voor Nationale Opvoeding, net zoals voor Cultuur, waarmee de Cultuurraden dan kunnen doen wat ze willen, uiteraard altijd in het kader van de bestaande wetgeving. Een begroting kan immers nooit buiten het kader van de bestaande wetgeving gaan. Een begroting moet altijd in die kredieten voorzien die door de wetten voorgeschreven zijn. Dat is evident. Binnen dat kader echter is het de Cultuurraad misschien die de begroting moet goedkeuren. Het was de stelling van de regering-Eyskens dat de begroting van Nationale Opvoeding moest worden goedgekeurd in het Nationale Parlement, gezien de uitzonderingen voorzien in artikel 59bis van de Grondwet. Die uitzonderingen betreffen in feite heel het onderwijs. Dat is inderdaad juist. Daarom heb ik vroeger reeds gezegd dat men beter had gewaagd van „het onderwijs behalve het onderwijs”. Vermits deze uitzonderingen bijna het hele onderwijs omvatten, zegt men dan ook dat de begroting door het nationale Parlement, en door het Nationale Parlement alleen, moet worden goedgekeurd en dat de Cultuurraad daaromtrent alleen maar advies kan geven.

Welnu, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, dat is mijns inziens een vervalsing zowel van de tekst als van de bedoeling van de Grondwetgever die terzake duidelijk nooit werd omstreden tot op het ogenblik dat de tekst moest worden toegepast, namelijk in het voorjaar van 1972.

Vooreerst is er artikel 59 bis §6 dat zegt dat het Parlement een globaal krediet stemt en dat ter beschikking van de Cultuurraden stelt zonder dat daarbij een onderscheid wordt gemaakt of dit globaal krediet betrekking heeft op zuiver culturele aangelegenheden of op onderwijsaangelegenheden. Met andere woorden, het globaal krediet dat door het Parlement wordt gestemd betreft zowel het onderwijs als de culturele aangelegenheden, met name alle aangelegenheden die aan de Cultuurraad werden toevertrouwd, zonder dat de uitzonderingen betreffende de wetgeving daaromtrent worden vermeld.

De uitzonderingen die de bevoegdheid van de Cultuurraden op het stuk van het onderwijs — met name alles wat de schoolvrede en wat daarmede verband houdt zoals de diploma's, de onderwijsstructuren, de leerplicht, de toelagen, de bevolkingsnormen — betreft, werden niet bij het opstellen van het artikel 59 bis uitgevonden maar kwamen reeds in het regeerakkoord van 1968 voor. Daarin wordt in het hoofdstuk over de culturele autonomie onder het nummer 11 letterlijk gezegd „dat inzake onderwijs verder tot de nationale bevoegdheid zullen behoren: de verordenende wetten en koninklijke besluiten.” Dat is zeer belangrijk want dit sluit met name de begrotingen die betrekking hebben op het schoolpact, de onderwijsstructuren, de leerplicht, de diploma's, de wedden, de schoolbevolkingsnormen en andere reglementen met budgettaire weerslag uit.

Die materies blijven dus, wat de verordenende wetten en koninklijke besluiten betreft, onder de bevoegdheid van het Nationale Parlement. Alhoewel die uitzonderingen daar reeds werden vermeld, werd toch in artikel 13 van het Regeerakkoord uitdrukkelijk gezegd : de wetgevende macht houdt zich niet meer met de begrotingen van de Ministeries van Nationale Opvoeding en Cultuur voor het Frans-talige en het Nederlandstalige regime bezig. De wet stelt nochtans het totaal voor ieder taalregime alsmede de voor de Brusselse agglomeratie bestemde minimale bedragen vast.

In artikel 59 bis meen ik te lezen dat het Parlement zich niet meer bezighoudt met de begrotingen van Nationale Opvoeding en Cultuur maar de wet stelt alleen nog het totaal vast en binnen dat totaal zijn de Cultuurraden souverain te beslissen over de bestemming van de gelden.

Mijnheer de Minister, het is op basis van dat Regeerakkoord dat de Grondwetsherziening, meer bepaald wat de culturele autonomie betreft, werd doorgevoerd. Uit niets blijkt dat in de loop van de besprekingen over de Grondwetsherziening de wil van de Grondwetgever op enigerlei wijze zou zijn veranderd of dat men oorspronkelijk van zins was de begrotingen over te dragen naar de bevoegdheid van de Cultuurraden en dat men tenslotte deze stap toch niet heeft gezet. Dat blijkt nergens uit.

U kunt zeggen dat dit toch nergens uit blijkt wanneer U doet opmerken dat, waar in het Regeer-

akkoord sprake was van verordenende wetten en koninklijke besluiten die op al die uitzonderingsmateries die aan het Parlement zijn voorbehouden betrekking hebben, de tekst van het artikel 59bis enigszins werd veranderd. Aanvankelijk, Mijnheer de Minister, dacht ik hetzelfde tot ik de besprekingen daaromtrent heb nagelezen. De tekst werd enigszins veranderd. In de plaats van „de verordenende wetten en besluiten die aan de Cultuurraad worden onttrokken” wordt nu gezegd „wat betrekking heeft op die materies”.

Heeft deze verandering een principiële betekenis? Heeft men door de vervanging van die tekst de begrotingsbevoegdheid van de Cultuurraad willen beknotten? Ik geloof van niet. Trouwens wanneer wij nagaan hoe de huidige tekst is tot stand gekomen, dan stellen wij vast dat in het oorspronkelijk voorstel, door de Regering ingediend op 17 oktober 1968, niets speciaals voorzien was betreffende de uitzonderingen op de onderwijsbevoegdheid van de Cultuurraden. Op 28 januari 1969 werd een nieuw voorstel ingediend waarin, met verwijzing naar punt 11 van het regeerakkoord, voor het eerst de uitzonderingen vermeld worden. De culturele aangelegenheden in de betekenis van deze bepaling zijn het kleuter-, lager, middelbaar onderwijs, enzovoorts. Wat het onderwijs bedoeld in het tweede lid 2° betreft, worden de aangelegenheden inzake de schoolvrede, duur van de leerplicht, fundamentele onderwijsstructuren en de fundamentele bepalingen welke de financiering beheersen aan de Wetgevende Macht voorbehouden.

Deze tekst, Mijnheer de Minister, werd echter niet aanvaard.

Alvorens over de verdere totstandkoming van de uiteindelijke tekst, het mijns inziens, belangrijkste te zeggen, moet ik even verwijzen naar de bedoeling van de Regering om bepaalde aangelegenheden aan de Wetgevende Macht voor te behouden. De Regering had niet de bedoeling enige begrotingsbevoegdheid aan de Cultuurraad te onttrekken, maar wel een aantal materies waarover zij geen verordeningswetten mocht uitvaardigen. Dit blijkt uit het feit dat bij de nota die door de Regering aan de Senaatscommissie voor de Grondwetsherziening werd overhandigd, een inventaris werd gevoegd van de wetten betreffende artikel 3bis, §4, 2°, wat later artikel 59bis zou worden, die onaantastbaar waren. Van bevoegdheden inzake begrotingen is daar nergens sprake.

Toen in de Senaatscommissie de culturele autonomie ter sprake kwam werd op 13 maart 1969 een amendement indiend door de heer B. Van Hoeylandt. Dit amendement dat de oorsprong was van de tekst van artikel 59 bis, §2, luidt als volgt: „2° van §4 vervangen door volgende tekst; het onderwijs voor zover de problemen uitsluitend betrekking hebben op één culturele gemeenschap, met uitsluiting van de verordenende wetten en koninklijke besluiten, die betrekking hebben op het Schoolpact, de onderwijs-

structuur, de leerplicht, de diploma's, de wedden en de schoolbevolkingsnormen en de andere reglementen met budgettaire weerslag”.

De heer W. Calewaert (Minister van Nationale Opvoeding). — Is dat de tekst van de Commissie?

De heer F. Baert. — Inderdaad, Mijnheer de Minister.

Wij stellen dus vast dat men uitsluitend spreekt over de verordenende wetten en koninklijke besluiten die bovengenoemde materies regelen en niet over de begrotingen.

Trouwens, en hier kan ik geen tekst citeren vermits hij niet openbaar werd gemaakt doch, Mijnheer de Minister, U maakte ook deel uit van genoemde Commissie en U weet dat wij erop kunnen vertrouwen.

De heer W. Calewaert (Minister van Nationale Opvoeding). — U mag de tekst openbaar maken.

De heer F. Baert. — Tijdens de besprekingen in de Senaatscommissie voor de Grondwetsherziening hebben zowel de heer B. Van Hoeylandt als de heer L. Tindemans — die hier helaas niet aanwezig is — uitdrukkelijk gezegd dat het helemaal niet de bedoeling was op enige wijze aan de bedoelingen van het regeerakkoord afbreuk te doen, maar wel het regeerakkoord toe te passen en in teksten om te zetten. Zowel de heer L. Tindemans als de heer Custers, ikzelf en nog anderen hebben herhaaldelijk punt 13 van het regeerakkoord aangehaald dat bepaalt dat de nationale wetgever zich niet meer bezig houdt met die begrotingen.

Waarom werden uiteindelijk de woorden „met uitsluiting van de verordenende wetten en koninklijke besluiten” vervangen door „met uitsluiting van wat betrekking heeft”?

Zonder politieke achtergrond, zonder dat men iets anders wilde dan datgene wat de zuivere bedoeling was van het amendement, werd gezegd dat het een rare klank had.

Verordenende wetten zijn een eigenaardig iets, en staan helemaal in tegenstelling tot begrotingswetten. De eerste hebben een louter politieke achtergrond en de laatste bepalen de materies inzake de begrotingen. Telkens weer werd tijdens de bespreking door elkeen beklemtoond en bevestigd dat het de bedoeling was van de te stemmen tekst, het regeerakkoord van 1968 uit te voeren. Wanneer de tekst zelf niet strijdig is met mijn stelling en integendeel bevestigd dat de begrotingsbevoegdheid aan de Cultuurraden moet worden toevertrouwd en niet aan het Nationaal Parlement, dat alleen de globale kredieten zou moeten stemmen om ze ter beschikking te stellen van de Cultuurraden; wanneer bovendien de tekst bevestigd wordt door al de voorbereidende werken van de Grondwetsherziening, dan beweer ik dat het werk van vandaag een vervalsing is van de bedoeling van

de grondwetgever. 96% van de bevoegdheid van Nationale Opvoeding wordt aan de Cultuurraden ontnomen, daar waar volgens de geest en de letter van de Grondwet deze bevoegdheden aan de Cultuurraden toekomen.

Ik hoop dat vroeg of laat een man zal opstaan — misschien zal U het zijn, Mijnheer de Minister — die dat zal verhelpen en ervoor zorgen dat de Cultuurraden de bevoegdheden kunnen uitoefenen die hen door de Grondwet werden toegekend.

De cultuurautonomie betekent al weinig genoeg zonder dat wij ze op een dergelijke wijze verder laten uithollen. Misschien wordt mijn wens bewaarheid, maar gezien de constellatie waarin U verkeert, Mijnheer de Minister, twijfel ik eraan of die wens in werkelijkheid zal worden omgezet, doch ik hoop dat het dan het werk van de toekomstige grondwetgever zal zijn.

De Voorzitter. — De heer Laridon heeft het woord.

De heer A. Laridon (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, waarde Collega's, vooreerst wil ik de Minister danken en feliciteren voor de uitstekende, overzichtelijke en waardevolle beleidsnota die ons zeker een ruim idee geeft over zijn politieke inzichten inzake onderwijs.

Niettemin veroorloof ik mij enkele kritieken naar voor te brengen, meer speciaal in verband met het hoofdstuk inzake het voortgezet secundair onderwijs en de zaak van de technisch ingenieurs. Doch vooraleer daartoe over te gaan wens ik te repliceren op het mijns inziens ongegronde verwijt van de heer Coppieters inzake de zogenaamde verpolitiserings van het Rijksonderwijs.

Ik wens de heer Coppieters te wijzen op het feit dat er zeker weinig kabinetten zijn waar de Minister op een zo verre gaande wijze afstand heeft gedaan van zijn politieke invloed in verband met de aanstellingen. (*Verskillende onderbrekingen op de banken van de Volksunie*)

Ik wijs erop dat het socialistische ministers zijn geweest, met name de heren Vermeylen en Dubois, die het Koninklijk Besluit van 21 maart 1969 betreffende het statuut van het onderwijzend personeel, behorende tot het Rijksonderwijs, hebben ondertekend;

dat daardoor de aanstelling tot stagiair zeer strict werd geregeld wat de tijdelijken betreft en dit volgens een strikt eerlijk klassement; dat ook wat de benoemingen betreft, deze zeer objectief werden geregeld, namelijk na een jaar stage en een voldoende waarderingscijfer ofwel door de Inspectie of door het instellingshoofd.

Ook de mutaties van de genoemde leerkrachten zijn zeer strict gereguleerd, waardoor het mutatierecht steeds wordt gewaarborgd en waar de anciënniteit de enige norm is wat de beslissing betreft.

Zelfs wat de aanstelling van tijdelijken aangaat wordt het aantal kandidaturen, namelijk de „witte fiches” dit wil zeggen het diplomajaar, als voornaamste criterium genomen.

Er is dus wel sedert 1969 een belangrijke stap gezet in de richting van de objectieve criteria in de aanstellingspolitiek in het Rijksonderwijs.

Ik aanvaard dan ook geenszins het verwijt ten opzichte van de Minister vanwege Collega Coppieters die ofwel te kwader trouw ofwel door zuiver politieke en oppositionele overwegingen ingegeven zijn. . . (*Geroep bij de leden van de Volksunie*)

Tot daar de repliek die ik toch wenste te geven aan Collega Coppieters — die over het algemeen zeer sympathiek is, maar die toch vandaag de bal heeft misgeslagen. (*Herhaalde onderbrekingen bij de leden van de Volksunie*)

De heer M. Coppieters. — Wij hebben de dossiers !

De heer A. Van Hoorick. — In de gemeentebesturen waar de Volksunie mede zetelt en waar een gemeentelijk onderwijs aanwezig is, gebeuren er ook politieke benoemingen vanwege deze partij.

De heer A. Laridon. — Evenals daar waar de Volksunie mede de directie heeft van middenstandsscholen, kan men eveneens spreken over politieke benoemingen.

De heer M. Coppieters. — Het gaat niet over de middenstand. Loochent gij ja dan neen, dat de sollicitaties aan de B.S.P.-federatie en lokale afdelingen overgemaakt werden voor een voorafgaand oordeel ?

De heer A. Laridon. — Ik kan alleen maar als repliek verwijzen naar de bestaande wetgeving en de koninklijke besluiten en naar de objectieve aanstellingspolitiek zowel wat de stagiairs als wat de tijdelijken betreft.

Ik kom dus terug tot hetgeen ik daareven heb gezegd.

Ik wens in verband met de beleidsnota van de Minister toch enkele bemerkings te maken aangaande, ten eerste, het vernieuwd secundair onderwijs.

Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat het overzicht betreffende het vernieuwd secundair onderwijs in de beleidsnota nogal sterk theoretisch is opgevat en daardoor de lezer de indruk geeft alsof het experiment een uitstekend verloop zou kennen. Ik kan dit optimisme echter moeilijk delen omdat dit beleid, in tegenstelling schijnt te zijn met wat zich in de praktijk afspeelt.

Waar men sommige zorgwekkende, onrustbarende berichten hoort van de inspectie en de instellingshoofden, van het onderwijzend personeel, evenals van de ouders. Deze onrustwekkende berichten

hebben hoofdzakelijk betrekking op het gebrek aan samenhang van de momenteel gevoerde politiek; gebrek aan samenhang die te wijten is aan het fragmentarisch en onverwacht karakter van bepaalde hervorming. Dit gebrek aan samenhang, Mijnheer de Minister, brengt bij het onderwijzend personeel een zekere irritatie, een zekere onverschilligheid en scepticisme teweeg waardoor de soms radicale wijze waarop de fundamentele structuren worden hervormd in twijfel getrokken worden.

Ik citeer: de vereniging van de studieprefecten van het officieel onderwijs betwijfelt de aanwezigheid van voldoende waarborgen op gebied van de psychologische bereidheid, de didactische voorbereiding, de intensieve en gecoördineerde pedagogische begeleiding tijdens de omschakeling, evenals het voorhanden zijn van de vereiste materiële infrastructuur.

Zij achten dat, naar het voorbeeld van het katholiek onderwijs waar een beperking bestaat tot 15% wat het invoeren van het vernieuwd secundair onderwijs betreft, en naar het voorbeeld van het Rijksonderwijs in Wallonië waar een volledige consensus van al de betrokken partijen, directie, lerarenkorps en ouders, vereist is, men eveneens in Vlaanderen gelijkaardige voorwaarden zou stellen inzake de uitbreiding van het V.S.O.

Hierdoor zouden de ouders die de voorkeur geven aan het Rijksonderwijs, de mogelijkheid worden geboden tussen beide vormen van onderwijs, V.S.O. en traditioneel onderwijs, te kiezen.

Ik citeer ook de Kultuurraad voor Vlaanderen die tot de volgende conclusie kwam: „De inrichtende machten zouden er moeten over waken dat de ouders tijdens het nu lopende experimenteel stadium de gelegenheid hebben om voor hun kinderen de traditionele onderwijsvorm of het V.S.O. te kiezen, hetzij in het vrij, hetzij in het Rijksonderwijs.”

Ik citeer ook O.B.O.S., Overlegcentrum ter Bevordering van het Officieel Onderwijs, dat zijn bezorgdheid uitdrukt over de toekomst van het Rijks-technisch onderwijs en wel om de volgende reden: „De invoering van het V.S.O. schijnt nadelige gevolgen te hebben voor het technisch onderwijs in het algemeen en voor bepaalde afdelingen in het bijzonder. De leerlingennorm van acht in een overgangperiode betekent een te drastische besnoeiing van de uitbouw van de technische scholen van het eerste oriënteringsjaar af. Door een ontbreken van de nodige finaliteiten in vele Rijks-technische scholen, en dit vooral buiten de grote agglomeraties, zijn een groot aantal leerlingen overgegaan naar scholen of onderwijsnetten waar het V.S.O. niet werd ingevoerd”.

Ik citeer verder O.B.O.S.: „Zeer veel leerlingen werden naar de richting doorstroming geadviseerd en hebben ze ook gekozen, daar waar het praktisch zeker is dat de leerlingen daartoe niet in staat zijn en veeleer een A3-niveauonderricht moeten ontvangen. Een van de voornaamste doelstellingen van

het V.S.O., namelijk de leerling op zijn niveau zijn volle ontplooiing toe te kennen, gaat hierdoor teloor. Het aantal ongediplomeerden op de arbeidsmarkt zal hierdoor zeker toenemen en de leerling-secretariaten zullen het technisch onderwijs nog meer verdringen.

O.B.O.S. betreurt ten zeerste dit te moeten vaststellen en klaagt aan dat op deze manier het vrij onderwijs rechtstreeks geholpen wordt, wat de leerlingenbevolking betreft, ten nadele van het Rijksonderwijs, waardoor wij terug in een toestand komen van ongezonde concurrentie en waar nochtans, door een regeling te treffen die voor alle netten dezelfde zou zijn, deze ongezonde concurrentiestrijd zou kunnen worden uitgeschakeld”. Zover dus O.B.O.S.

Mijnheer de Minister, de vraag kan ook worden gesteld of gans deze omvorming van het onderwijs wel de moeite loont, met andere woorden: komt de student beter voorbereid in de maatschappij en zijn de kansen om zonder falen de studieperiode degelijk — en ik druk op het woordje degelijk — door te maken, groter dan voorheen?

Hoe zal de universiteit reageren als de leerling V.S.O., niet meer gewoon aan examens, zich daar zal aanmelden? Zal dit het aantal mislukkingen in de eerste kandidatuur nog niet doen aangroeien? Of zal men uiteindelijk overgaan tot de hervorming van het universitair onderwijs? Inderdaad, er blijft nog altijd de discussie waar de oorzaken liggen van het groot aantal mislukkingen in de eerste kandidatuur. Volgens de universiteiten is dit te wijten aan het secundair onderwijs; volgens het secundair onderwijs ligt het bij de universiteiten.

Ik meen dat het nuttig zou zijn ook op universitair niveau de zaken te hervormen en na te gaan of de sfeer waarin de studenten moeten studeren in hun eerste kandidatuur, wel de geschikte is.

Het valt niet te ontkennen dat het V.S.O., althans wat de principes betreft, zekere voordelen inhoudt. Maar de grote moeilijkheden en de nadelen komen echter vooral tot uiting wanneer het erop aankomt deze hervorming in de praktijk toe te passen.

Hier dan enkele nadelen verbonden aan het V.S.O. die mij ofwel mondeling ofwel per briefwisseling, werden meegedeeld door instellingshoofden, inspecteurs en leerkrachten werkzaam in het V.S.O.: Het uitstel van de studiekeuze, een van de hoekstenen van het V.S.O., komt in het gedrang door de normenrestricties, die bij het oprichten van opties en afdelingen worden toegepast.

In een bepaalde instelling bij voorbeeld werd overgegaan tot de oprichting van een afdeling „Drukknijverheid” in het tweede observatiejaar. Vereiste norm: 8 leerlingen. Er werden vijf leerlingen ingeschreven. De oprichting werd afgewezen. Het instellingshoofd kan bij voorbeeld tijdens de vakantie alleen een leerling voor een bepaalde optie inschrijven als hij zeker weet dat de norm bereikt is. Meestal komt de mededeling vanwege

het departement dat de optie toegestaan is, te laat. Door de restricties van opties en afdelingen komt men tot pendelleerlingen, wat voor de leerlingen veel tijdverlies betekent en voor de Staat heel wat kosten aan vervoer en personeel meebrengt.

Opdat een observatiegraad de nodige uitstraling en de nodige opties zou kunnen hebben is het bijna noodzakelijk dat een middenschool over een ruim bevolkingscijfer zou beschikken (drie à vierhonderd leerlingen). In een middenschool met een geringe bevolking bereikt men praktisch nooit de vereiste bevolkingsnorm voor de opties.

Wij moeten vaststellen dat spijtig genoeg heel wat middenscholen bestaan met een klein aantal leerlingen, bij voorbeeld een vijftigtal, waar slechts twee klassen zijn en het bijna onmogelijk is de nodige opties in te richten. Vandaar dat het heel vaak gebeurt dat de opties worden opgedrongen om toch aan het getal, bepaald door de norm, te komen. De statistieken leren ons verder dat de observatie van de leerlingen weinig aanleiding heeft gegeven tot heroriëntering en de keuze voor het technisch onderwijs gevoelig is afgenomen. Dit bewijst duidelijk dat het voornaamste doel van het V.S.O. niet schijnt bereikt te zijn.

Het gevaar bestaat dan ook reëel dat bepaalde afdelingen in het technisch onderwijs zoals schilderen, sanitair, textiel, bouw, dus de **beroeps**-afdelingen, totaal verdwijnen uit ons onderwijs en dat we de kleine toegang die we reeds hadden in de middenstandsberoepen volledig zullen moeten prijsgeven. De leerlingen zullen terug naar de **vormings**-instituten gaan.

Een ander nadeel is de zeer grote waaier van opties (een dertigtal) vanaf het eerste oriëntatiejaar, wat voor gevolg heeft dat de meeste ouders niet meer wegwijs geraken bij de keuze ervan. Bovendien bestaan er een hele reeks opties en combinaties die allesbehalve efficiënt zijn.

Dat stelt men bij voorbeeld vast in een middenschool waar in het tweede observatiejaar slechts twee leerlingen voeding kozen en twaalf leden mechanica en dit op een totaal aantal leerlingen van 120. Dit betekent duidelijk dat de voorgestelde opties en mogelijkheden allesbehalve geslaagd kunnen genoemd worden.

Wat nu de begeleiding betreft is het een feit dat de inspectiebegeleiding van de leraars in het V.S.O. ten zeerste te wensen overlaat. Het inspectiekorps is overbelast met administratieve taken, het opstellen van nieuwe programma's, en kan zijn fundamentele taak van inspecteren niet meer uitvoeren zoals het hoort. Zo zijn er scholen waar de leerkrachten reeds sedert 1970 in het V.S.O. staan en nog geen inspecteur of inspectrice hebben gehoord of gezien. Niettegenstaande herhaald aandringen wordt het inspectiekorps toch maar niet uitgebreid.

Thans een woord over de recyclage van de leerkrachten.

Bij het invoeren van het V.S.O., is de recyclage van de leerkrachten zeer belangrijk en dient dan ook vlug doorgevoerd te worden.

De recyclage doet echter heel wat afbreuk aan het nuttig tijdsgebruik van het onderwijs. Bijscholing gedurende het schooljaar heeft namelijk het grote nadeel dat het aanleiding geeft tot heel wat vervangingen, ontredde van de scholen en **lessen**-verlies.

Wel bestaat de doodoener, dat Cén dag in de week zou moeten worden vastgesteld, waarop de leerkracht geen of praktisch geen les heeft. De praktijk heeft echter uitgewezen dat dit laatste onuitvoerbaar is. Het is bewezen dat de bijscholing der leerkrachten zo tussendoor zeker niet opportuun is en geen voldoende rendement geeft.

Als men werkelijk iets ernstigs wil bereiken dan is het noodzakelijk dat de leerkrachten intensief gedurende enkele maanden een heropleidingscyclus volgen. Deze leerkrachten zouden door **interim**-rissen kunnen worden vervangen.

Inzake de structuur van de V.S.O., rijst de vraag of de structuren van de V.S.O., namelijk de onderverdeling in middenscholen, Rijksinstituten voor secundair onderwijs, athenea en technische instituten wel als geslaagd kunnen worden beschouwd.

Het vroeger ideaal scholen in te richten die de kinderen konden bezoeken van de kindertuin tot en met de **rethorica**, zonder ook maar één enkele keer van school te moeten veranderen, werd verlaten.

Ten einde de objectieve oriëntatie te bewerkstelligen, heeft men het nuttig geoordeeld deze Koninklijke Athenea en Koninklijke Lycea van kindertuin tot humaniora in stukken te trekken.

In de praktijk stellen wij vast dat, niettegenstaande deze herstructurering, van de objectieve oriëntatie niet veel in huis komt. In de bestaande middenscholen probeert men de leerlingen te draineren naar de eindafdelingen van het beroepsonderwijs in plaats van ze naar een technische school A3 te oriënteren.

In de rijksinstituten voor secundair onderwijs, of de **RISO's**, die bestaan uit een lagere afdeling, plus observatiejaren, plus twee oriëntatiejaren, stellen wij vast dat de leerlingen, op het einde van het tweede observatiejaar meestal geschikt bevonden worden voor doorstroming naar het eerste **oriëntatie**jaar, in plaats van de leerlingen die geschikt zijn voor een technische opleiding door te sturen naar een technische school, waar ze beter zouden geschikt zijn voor het onderricht op niveau A3.

Dit verklaart ten andere, de zeer sterke terugloop van het leerlingenaantal in het Rijkstechnisch instituut voor Jongens te Brugge. Ik meen dat het zeer duidelijk aanduidt op welke zwakke fundamenten deze hervorming steunt.

Een aantal andere losse opmerkingen werden naar voor gebracht inzake :

Ten eerste, de onvolledige uitrusting en trage

vordering bij de nodige levering. Bij voorbeeld, de optie sport, ingericht aan het R.H.T.I. Sint-Michiels heeft tot op vandaag nog niet eens een behoorlijke gymzaal.

Ten tweede, verkeerde leveringen.

Middenschool II Brugge krijgt hoeveelheden materiaal voor de optie mechanica en er is geen enkele leerling in deze school die deze optie heeft gekozen. Ten derde, te weinig voorlichting van de ouders vooral inzake de verschillende soorten opties.

Ten vierde, in het V.S.O. wil men een beroep doen op de persoonlijkheid en de redenering der leerlingen. Bestaat het gevaar niet vooral bij leerlingen van 12 à 15 jaar dat ze nog geen voldoende persoonlijkheid hebben door hun jeugd en sommige door hun minderbegaafdheid, zodat de werklust aangetast wordt. Aldus hoort men ouders vaak zeggen : „mijn zoon of dochter heeft thuis nooit iets te doen”, terwijl integendeel andere ouders zeggen dat hun kind zoveel werk heeft. Is dat geen nadelig nevenverschijnsel van de doelstelling van vrije zelfwerkzaamheid der leerlingen.

Ten vijfde, de aanpassingsklas zou beter een voorbereidend jaar zijn tot het Vernieuwd Beroeps Secundair Onderwijs.

Daar toch 95% van de leerlingen van een aanpassingsklas naar het beroepsonderwijs gaan en in de praktijk er geen enkele leerling in slaagt van het aanpassingsjaar over te stappen naar het tweede observatiejaar. Tevens heeft de benaming **aanpassingsjaar** een eerder discriminerende begripsinhoud die zowel de ouders als de kinderen schokt.

Ten zesde, de klasseraden pijlers van de observatie in het V.S.O. verlopen niet altijd vlot door het feit dat sommige leerkrachten met onvolledige betrekking en dus in verschillende scholen staan, niet aanwezig kunnen zijn bij de klasseraden. Ze zijn niet in het lesrooster opgenomen.

In de praktijk is het ook uitgemaakt dat het geen goed systeem is zich bij de eindejaarsbeslissingen enkel en alleen op observatie te steunen. Ook de kennis der leerlingen dient in overweging genomen te worden. Zo ziet men dat de leerlingen te veel en te gemakkelijk naar een hogere klas geloodst worden met de opmerking: „goed voor een bepaalde richting, en dat men ze maar doorlaat”. Zo ziet men dat leerlingen die aanleg hebben voor een technische richting overgeheveld worden naar een hoger jaar, terwijl ze voor moedertaal 30% haalden. Dergelijke werkwijze is nadelig voor het onderwijspeil en zal zeker een nivellering naar beneden teweegbrengen. Het aantal leerlingen die een middelbare cyclus doorlopen kunnen, zal zeker stijgen en men kan zich afvragen welke de toestand zal zijn wanneer zij de studies zullen aanvagen in het hoger onderwijs.

Naast de gewone evaluatie zou de eindejaarstest van de kennis toch een duidelijker beeld kunnen geven.

Mijnheer de Minister, de wet op het V.S.O. is een

kaderwet die een groot aantal wetteksten betreffende het onderwijs opheft en die aan de **reglementeringsprocedure** overlaat wat tot nu toe tot de bevoegdheid van het Parlement behoorde. Het gaat hier vaak over belangrijke overdrachten van bevoegdheden ten gunste van de uitvoerende macht. Het is dan ook maar normaal dat het Parlement en/of de Cultuurraad van de heer Minister eindelijk eens een praktische inventaris zou krijgen betreffende het experiment V.S.O. en dit zeker nog vooraleer men tot definitieve koninklijke besluiten zou overgaan.

Het is in die optiek dat ik het initiatief nam tot het indienen van een voorstel van decreet, met de bedoeling een onderzoekscommissie in te stellen betreffende het vernieuwd secundair onderwijs.

Het tweede probleem dat ik hier wil naar voor brengen betreft het wetsontwerp betreffende de technische ingenieurs. Het is hoogdringend en noodzakelijk dat wij nu eindelijk de opleidingsvorm voor architecten en technische ingenieurs bij de wet onderbrengen in deze van het lange type.

Het wetsontwerp betreffende de technisch ingenieurs heeft reeds een zeer lange lijdensweg achter zich. Het begon in 1966 toen minister Grootjans een adviescommissie in het leven riep om de studies van de technisch ingenieurs te rationaliseren. Het ging verder over het wetsontwerp van de heer minister Vermeylen, later overgenomen door de heer minister Claes en ten slotte een amendement van het wetsontwerp door de huidige heer minister Calwaert, die dus aan artikel 4 een zeer belangrijk amendement toevoegde, bestaande uit 17 artikelen en dat er op neerkomt om per provincie één enkele school voor industrieel ingenieurs op te richten en dit op pluralistische basis.

Het uitblijven, Mijnheer de Minister, van een definitieve wet terzake, heeft intussen niet te ontkennen gevolgen voor de technische ingenieurs met zich gebracht. Denken wij maar aan een gebrek aan uniformiteit inzake toelatingsexamen. Er is geen gelijkwaardigheid van de diverse **opleidingsnormen**, er is geen gelijke studieduur. Er is een aangroei van het aantal scholen, met name van vrije katholieke instellingen, althans tot de wet van 7 juli 1970. Wanneer wij zien dat bij voorbeeld in 1958 er vier vrije instituten waren, is dit aantal tot vijftien gestegen in 1968. Wat het Rijk betreft, is dit aantal gestegen met één, voor de gemeenten met één en twee voor de provincies. Tot de wet van 7 juli 1970 is het aantal vrije instellingen dus gestegen met 11 tegenover 4 officiële instellingen van het Rijk, de gemeenten en de provincies samen.

Er is ook een gevaar van de dreigende ontwaarding van graden en diploma's waarvoor tijdige, wettelijke richtlijnen ontbreken. Het is vooral op dit laatste sociale aspect dat ik de nadruk wens te leggen, dat vooral studenten bedreigt die veelal uit gezinnen komen met bescheiden inkomens. Zij vooral dreigen het slachtoffer te worden van een

trage aanpak van ons huidig hoger technisch onderwijs.

De kapitale vraag die hier rijst, is of het wel billijk is te saneren door, naast de bestaande **opleidingsvormen** voor technisch ingenieur, opleidingsvormen voor industrieel ingenieur op te richten. Ten slotte streven wij een rationalisatie na, maar wij zien integendeel dat in de wetsontwerpen 616, 220 en nu 220/12, in plaats van het oude stelsel te **uniformiseren**, men naast de bestaande opleiding een nieuwe opleiding in het leven roept waarvan de studieduur een jaar langer is en men er bovendien ook nog een graad van gegradueerde van het technisch hoger onderwijs bij creëert. Dit heeft tot gevolg dat wij in het technisch hoger onderwijs op het ogenblik negen technische opleidingstitels krijgen in de industriële specialiteit. Ik geloof dat dit nog bezwaarlijk ernstig kan worden genoemd.

De vraag kan worden gesteld of deze nieuwe titel van industriële ingenieur wel nodig was. Hoe meer men over het probleem nadenkt, hoe meer men tot de overtuiging komt dat het principeel verkeerd was voor de lange opleidingsvorm van vier jaar een nieuwe benaming uit te denken, temeer dat de technische ingenieurs zelf nooit die naamwijziging hebben gevraagd. Het enige wat zij wensten was een intrinsieke erkenning van het niveau van hun studies, hetgeen neerkomt op de wettelijke regeling van een feitelijke toestand.

Wanneer men de studieduur voor burgerlijk ingenieur van 3 op 4 en later op 5 jaar heeft gebracht, heeft men ook de benaming niet veranderd. Als de universitair gevormde uit noodzaak meer en meer praktische kennis opdoet tijdens zijn huidige opleiding naast zijn uitgesproken academisch onderricht, dan lijkt dat iedereen normaal toe en in overeenstemming met de algemene technische ontwikkeling. Hier rijzen geen diplomamoeilijkheden. Wanneer echter, gezien de wetenschappelijke evolutie, eveneens uit noodzaak, het theoretisch onderricht van de technische ingenieurs zou moeten worden uitgebreid, rijzen er onmiddellijk problemen inzake niveauwaarde van het diploma. Dit lijkt niet erg logisch vermits geestesarbeid verricht wordt naast handenarbeid en beide evenwaardig zijn. Er zijn in het wetsontwerp op de technische ingenieurs twee artikels, namelijk de artikels 4 en 13, die de zogenaamde twee voornaamste knelpunten uitmaken. Artikel 4 gaat over de inplanting van het aantal scholen. Wij hebben gezien, Mijnheer de Minister, hoe uw voorgangers, de heren **Vermeulen** en **Claes**, geprobeerd hebben, en **u** zelf ook, in het fameuze artikel 4 het aantal hogere industriële instituten te beperken.

Heel wat overwegingen inzake evenwicht tussen vrij en officieel onderwijs, niet alleen globaal gezien doch ook provinciaal, gewestelijk en zelfs communautair, maken de goedkeuring van dit artikel onmogelijk. Zelfs uw pluralistisch voorstel schijnt geen kans te maken omdat het reeds on-

middellijk op katholiek verzet stuit. Dit verklaart ook waarom plots de onderwijscommissie onmondig werd verklaard en de bespreking van het wetsontwerp verwezen werd naar de vaste **Schoolpactcommissie**. Het tweede artikel, artikel 13, gaat over de automatische assimilatie. Dit artikel wordt door de gediplomeerde technische ingenieurs zeer sterk aangevochten wegens zijn asociaal en discriminerend karakter. Het blijkt dat bij alle voorgaanden inzake titelwijziging, wijziging van studie-inhoud, alle vroeger gediplomeerden werden gelijkgeschakeld. Men kan inderdaad verwijzen naar de licentiaten in de handels-, financiële en economische wetenschappen, de doctors in de wijsbegeerten, in de rechten, in de veeartsenij, de apothekers, de notarissen, de burgerlijk ingenieurs en de landbouwingenieurs.

Het staat nu reeds vast dat de architecten automatisch zullen worden geassimileerd en dat een gelijkgeschakeling van oud- en nieuw gediplomeerde onderwijzers uiteindelijk zal worden doorgevoerd. Er zijn dus heel wat argumenten die pleiten voor de automatische assimilatie, vooral daar ook in het buitenland, in gelijkaardige situaties deze oplossing werd verkozen.

Mijnheer de Minister, na reeds jarenlang nauw betrokken te zijn geweest in de **herstructureringspogingen** betreffende de opleiding van de technische ingenieurs, ben ik vandaag uiteindelijk tot de volgende conclusie gekomen. Willen wij uit het slop geraken dan dienen wij, in de 57 bestaande scholen, de opleidingsduur eenvormig op 4 jaar te brengen, dienen wij de benaming technisch ingenieur te behouden, dienen wij de oud-gediplomeerden automatisch te assimileren en dienen wij na een **overgangperiode** strikte bevolkingsnormen inzake behoud en oprichting toe te passen ten einde hierdoor tot een automatische sanering te komen. Indien wij er niet in slagen het probleem van de technische ingenieurs over een andere boeg te gooien, dan kunnen wij nog jaren discussiëren zonder tot een oplossing te komen. Wellicht hebben wij ons in het verleden te zeer laten beïnvloeden door bepaalde anti-automatische assimilatie-argumenten die bij nader onderzoek nogal vaak hun verklaring vinden in een bestaand vooroordeel ten aanzien van de technische ingenieurs.

Mijnheer de Minister, er moet in elk geval vlug een oplossing komen want dit „wachten op **Godot**” voor de betrokkenen, moet toch eens een einde nemen. (*Applaus bij de B.S. P.*)

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter. — Dames en Heren, hiermede zijn we aan het einde gekomen van de bespreking van de beleidsnota van de Minister van Nationale Opvoeding.

Ik stel **u** voor het debat hier te onderbreken en

het voort te zetten tijdens de eerstvolgende vergadering, namelijk op 4 december 1973. (*Instemming*)

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIES — Wijziging onder de vaste leden

De Voorzitter. — Ik moge de Raad vragen over te gaan tot een vervanging in de Commissie voor de culturele promotie en voor het cultureel patrimonium.

De C.V.P.-fractie stelt de vervanging voor van de heer F. Vangronsveld door de heer F. De Bondt.

Geen bezwaar? (*Instemming*)

Dan is aldus beslist.

VRAGEN OM UITLEG (Rgt. art. 49)

1. Vraag om uitleg van de heer J. De Seranno tot de Minister van Economische Zaken over de taaltoestand in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol na de publikatie in het Belgisch Staatsblad van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen. (*)

2. Vraag om uitleg van de heer R. Van Rompaey tot de Minister van Economische Zaken over de toepassing van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen, in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol. (*)

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde zijn nu de twee vragen om uitleg.

Zoals inzake de beleidsnota van de Minister van Nationale Opvoeding, geldt hier ook de schriftelijke procedure.

Mag ik de twee vraagstellers derhalve verzoeken zich te beperken in hun uiteenzetting? Daarna zal de Minister antwoorden. Ook de andere sprekers gelieven hun spreektijd te beperken.

De heer De Seranno heeft het woord.

De heer J. De Seranno (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, heren Ministers, Dames en Heren, mijn toelichting kan uiteraard vrij kort zijn aangezien ik ze reeds vooraf indiende.

Naar aanleiding van de vraag van Collega Van Elsen heeft de Minister voor Economische Zaken ongeveer een maand geleden verklaard dat de gecoördineerde wetten op het taalgebruik in

* De uitvoerige tekst van deze vraag om uitleg werd vooraf ter kennis van de Leden gebracht en verschijnt als bijlage bij dit nummer van de **Handelingen**.

bestuurszaken niet volledig toepasselijk zouden zijn, op het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol wat betreft de organisatie van de diensten en de rechtspositie van het personeel.

Hierbij steunde de Minister zich op wat ik noem de veronderstelling dat het Studiecentrum geen organisme zou zijn dat onder het gezag van de openbare macht staat.

Onze stelling is dat het Centrum door de overheid belast is met taken die de grenzen van het privé-bedrijf te buiten gaan, en onder het gezag staat van de openbare macht.

Collega Van Rompaey zal daar verder over uitweiden.

Het argument dat het gezag van het Studiecentrum wordt uitgeoefend door een raad van beheer is mijns inziens niet steekhoudend.

U weet, Mijnheer de Minister, dat meer dan de helft van de in functie zijnde leden van de raad van beheer aangeduid zijn door, of vertegenwoordigers zijn van de overheid: een tiental vertegenwoordigers van ministeries, secretarissen-generaal, gevolmachtigde ministers, directeurs-generaal, provinciegouverneurs, vertegenwoordigers van de rijksuniversiteiten, van het Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw, enz.

Het voorzitterschap van het Studiecentrum voor Kernenergie wordt waargenomen door de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken, en het ondervoorzitterschap door een provinciegouverneur.

Iedereen weet dat het feitelijk gezag in het S.C.K. wordt uitgeoefend door de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken.

Alle voorwaarden zijn vervuld om deze instelling te beschouwen als een dienst bedoeld in artikel 1, §2 van de gecoördineerde wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken.

Dan rijst een andere vraag: Is het S.C.K. een nationale instelling?

Om de niet-toepassing van het Decreet van 19 juli 1973 in het S.C.K. te rechtvaardigen werd voorgesteld dat het Centrum later, bij wet, als een nationale instelling zou kunnen worden bestempeld. Als wij deze stelling even volhouden merken wij op dat het S.C.K. ook dan de wetgeving en het decreet betreffende het taalgebruik overtreedt, aangezien op dit ogenblik geen enkele wet bepaalt dat het S.C.K. een nationale instelling is.

Artikel 59bis van de Grondwet stelt als uitdrukkelijke voorwaarde opdat decreten niet van toepassing zouden zijn op bepaalde instellingen, dat deze bij wet zouden worden aangeduid.

Wij staan hier werkelijk voor een probleem: zal de Regering, telkens als de Cultuurraad een decreet stemt over het taalgebruik, aankomen met het argument dat later een wetsontwerp zal worden ingediend dat deze of gene instelling onttrekt aan de bevoegdheid van de Cultuurraad?

Dit is niet de bedoeling geweest van de Grondwetgever. Trouwens uit het verslag van de **Senaatscommissie** bij artikel 59bis blijkt dat de meerderheid in deze Commissie van oordeel was dat een dergelijke wet die de nationale instellingen bij wet zou vastleggen, met een dubbele meerderheid zou moeten worden goedgekeurd.

Indien uw stelling juist is, Mijnheer de Minister, dan heeft de Regering het blijkbaar overbodig geacht, in de periode toen het bewuste decreet tot stand kwam, een ontwerp van wet in te dienen dat de nationale instellingen zou aanduiden waarop het decreet van onze Cultuurraad niet van toepassing zou zijn.

Indien uw stelling juist was, Mijnheer de Minister, dan rijst ook de vraag: zullen in de komende maanden en jaren, indien men komt tot een periode van socialisering van het bedrijfsleven, een aantal bedrijven opgericht worden die aan de bevoegdheid van de Cultuurraad kunnen onttrokken worden zonder dat deze bedrijven onder het gezag van de overheid vallen?

Wij denken daarbij aan Ibramco en andere overheidsinstellingen. Gaan wij telkens opnieuw in dit land problemen creëren bij een verdere socialisering van het bedrijfsleven?

Naar onze overtuiging zullen de bij artikel 59bis bedoelde nationale instellingen in elk geval onder het gezag van de overheid moeten staan. Amper twaalf dagen geleden heeft uw Collega, Minister **Hanin**, in de Senaat in dezelfde zin gesproken. Deze nationale instellingen, zelfs indien bij voorbeeld het S.C.K. een nationale instelling was in de betekenis van artikel 59bis van de Grondwet, vallen in elk geval onder de volledige toepassing van de gecoördineerde wetten van 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken. Die toepassing kan niet anders zijn dan deze voor de diensten die onder het gezag van de overheid staan. Ik kan mij niet inbeelden dat voor de nationale instellingen niet dezelfde bepalingen zouden gelden als voor de diensten, bedoeld in artikel 1 van de wetten van 1966, die onder het gezag van de overheid staan.

Mijnheer de Minister, wij wensen deze discussie rustig te houden. U weet dat de Vaste Commissie voor Taaltoezicht gedurende de voorbije tien jaren — U was toen nog geen minister — herhaalde malen unaniem verklaard heeft dat het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol onder het gezag van de overheid staat en dat de samengevoegde wetten op het taalgebruik er volledig van toepassing moeten zijn. Dit was ook de mening van de Franstalige leden van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht. U ging zelf akkoord om het advies in te winnen van de Raad van State. Het was daarom wel wat voorbarig hier in onze Cultuurraad vorige maand vooruit te lopen op dit advies dat uzelf bereid was te vragen. Ik wilde nog doen opmerken dat indien men toch wil vasthouden aan het idee van het Studiecentrum te Mol een nationale instelling

te maken, dit probleem dan meer overweging verdient dan een snelle uitspraak van een Minister of van één van zijn medewerkers.

Wat U tenminste kunt doen, is het probleem voorleggen aan de verenigde commissies voor samenwerking van de Nederlandse en de Franse Cultuurraad.

Ten slotte raakte ik in mijn nota nog het probleem aan van het taalgebruik in de toeleveringsbedrijven aan het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol, met name de Interbedrijfsdienst voor Arbeidsgeneeskunde en Stralenhigiëne.

Het Ministerie van Arbeid en Tewerkstelling had aan de Interbedrijfsdienst medegedeeld dat voor deze diensten terecht het decreet van 19 juli van toepassing was. Enkele dagen nadien beveelt het S.C.K. met name de directeur-generaal, aan de Interbedrijfsdienst voor Arbeidsgeneeskunde en Stralenhigiëne zich niet te storen aan het taaldecreeet van 19 juli.

Nog deze morgen werd door Uw Collega de Minister van Arbeid en Tewerkstelling in de Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming de stelling verdedigd dat alle documenten van de interbedrijfs-geneeskundige diensten in het Nederlands taalgebied in het Nederlands moeten worden afgeleverd. Dit is dus wel in tegenstelling met wat de directeur-generaal, of de Voorzitter van de Raad van Beheer van het Studiecentrum voor Kernenergie meende te mogen bevelen aan de Interbedrijfsdienst voor Arbeidsgeneeskunde en Stralenhigiëne.

Mijnheer de Minister, ik denk dat wij het probleem voldoende hebben toegelicht. (*Applaus op de banken van de C. V. P en de Volksunie*)

De Voorzitter. — De heer Van Rompaey heeft het woord.

De heer R. Van Rompaey (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, bij de behandeling van deze materie zullen wij elke sentimentaliteit achterwege laten en zullen wij trachten op de meest koele maar wijze manier en in rechte dit probleem te benaderen. Indien ik, Mijnheer de Minister, uw stelling betreffende het al of niet toepassen van het taaldecreeet van 19 juli 1973 goed heb begrepen komt deze hierop neer :

Ten eerste, de bepalingen van de Wet van 2 augustus 1963 inzake de organisatie van de diensten, de rechtspositie van het personeel en de door deze laatste verkregen rechten zijn niet toepasselijk. Derhalve is het taaldecreeet van 19 juli 1973 eigenlijk toepasselijk. Omwille echter van het nationaal karakter van het S.C.K. wensen wij bij wet zoals door de Grondwet bepaald, het S.C.K. als een nationale instelling aan te wijzen. In afwachting daarvan zullen wij het taaldecreeet niet toepassen. Mijnheer de Minister, wij beginnen vandaag geen nieuw debat maar zetten slechts een debat voort dat

door onze Collega de heer Verroken werd ingezet bij zijn interpellatie op 4 december 1963.

Het voorwerp, de toepassing van de taalwetgeving, is net hetzelfde gebleven. De bedoeling is verschillend. Toen ging het om de vernietiging van een benoeming wat begrijpelijk niet zo gemakkelijk en niet zo aangenaam was. Vandaag gaat het erom in de toekomst de wetten te eerbiedigen en toe te passen. De argumenten zijn inmiddels dermate geëvolueerd dat de stelling die destijds door sommigen in twijfel werd getrokken vandaag, naar ons oordeel, met zekerheid kan worden aanvaard.

Het probleem omvat ons inziens in zijn huidige stand drie vragen :

Ten eerste, is het S.C.K. te Mol een rechtspersoon die belast is met een taak die de grenzen van het privé-bedrijf te buiten gaat en werd deze taak in het algemeen belang door de openbare macht toevertrouwd aan het S.C.K.? Met andere woorden, valt het S.C.K. onder toepassing van artikel 1, §1, 2°, van de Wet van 2 augustus 1963?

Minister Gilson verklaarde destijds : „Ik antwoord onmiddellijk ja, vermits artikel 1 een voorwaarde heeft gesteld waarvan wij moeten bevestigen dat zij vervuld is.”

Minister Spinoy verklaarde: „Onbetwistbaar is de taak die het Centrum vervult van belang, niet alleen voor één gemeenschap, noch voor één streek, noch voor één taalgemeenschap, maar voor gans het land.” Door de Vaste Commissie voor Taaltoezicht werd op 3 februari 1966 een gelijkaardig bevestigend advies versterkt en in 1970 komt deze aan de wet beantwoordende taak nog eens duidelijk tot uiting in een statutenwijziging. Meer nog dan vroeger wordt benadrukt dat het S.C.K. programma's van het land zal uitvoeren. De overheid hoeft maar te verzoeken, het S.C.K. zal uitvoeren.

Mijnheer de Minister, ik geloof dat omtrent de toepasselijkheid van artikel 1, §1, 2° van de Wet van 2 augustus 1963 geen enkele twijfel meer bestaat.

Een tweede vraag staat het S.C.K. al dan niet onder het gezag van de overheid?

De Heer J. Verroken. — Dat artikel is hoofdzakelijk voor Mol en Sabena opgesteld.

De heer R. Van Rompaey. — Het verheugt mij dat een specialist ter zake instemt met mijn standpunt.

De heer W. Jorissen. — Hier zitten Ministers en super-Ministers.

De heer R. Van Rompaey. — Hoewel Minister Spinoy in 1963 twijfelde aan het feit of het S.C.K. onder het gezag van de overheid staat, denk ik dat nu elke twijfel ter zake ook werd weggenomen. Wij kunnen ons afvragen of de man of de instelling uit wiens hand een andere instelling voor 95 % moet leven, niet werkelijk een gezag uitoefent. Kan men

in alle ernst blijven ontkennen dat door een financiële staatstussenkomst in 1973, ten bedrage van 1 miljard 74 miljoen, het geschreven en misschien aanvankelijk bedoelde toezicht vervangen werd door werkelijk gezag? Of is het zo dat de grootste aandeelhouder thans niets meer te zeggen heeft?

De beheerders van het S.C.K. waarop de wet op de openbare instellingen van toepassing is, zouden kunnen benoemd worden hetzij door de in functie zijnde beheerders, wat hier niet het geval is, hetzij door een vereniging met rechtspersoonlijkheid, wat hier niet het geval is, hetzij door een instelling van openbaar nut, wat hier niet het geval is, hetzij door een openbare instelling wat hier ook niet het geval is, hetzij door de overheid, wat hier wèl het geval is.

De Minister van Economische Zaken benoemt inderdaad niet enkel de gewone beheerders maar ook de voorzitter en de twee ondervoorzitters van de beheerraad. Door deze benoeming heeft de openbare macht werkelijk een gezagsdaad gesteld.

Moest de heer Minister van Economische Zaken zich beperken tot deze éénmalige daad dan zou men misschien nog kunnen volhouden dat het S.C.K. niet onder het gezag van de overheid staat. Er is echter meer. Van de 31 leden van de Raad van Beheer werden 10 leden voorgedragen door de Regering. Deze beheerders vertegenwoordigen vanzelfsprekend de Regering, zoals acht beheerders de nijverheid en nog acht beheerders het onderwijs vertegenwoordigen. Zonder die tien beheerders kan er geen begroting worden opgesteld en vanzelfsprekend ook niet worden goedgekeurd.

Wie vertegenwoordigen de Voorzitter en de twee Ondervoorzitters? Vanzelfsprekend de Minister van Economische Zaken die deze benoemt zonder enige voordracht.

Om bij elkeen de laatste twijfels nopens een werkelijk bestaande gezagsverhouding weg te nemen, werd de Secretaris-generaal van Economische Zaken als Voorzitter van de Raad van Beheer benoemd. In de persoon van uw Secretaris-generaal bent U niet alleen aanwezig in de Raad van Beheer, maar ook in het Bureau, aan hetwelk een deel van de machten kunnen worden overgedragen zoals blijkt uit de statuten. Of, is het administratief-rechterlijk niet zo dat de hoogste ambtenaar slechts bij delegatie kan optreden?

Ten slotte is er de conventie bestaande tussen het S.C.K. en het Ministerie van Economische Zaken. Normaal zouden de bepalingen van de wet op de instellingen van openbaar nut, waaronder het S.C.K., volstaan om deze conventie te stofferen. Men is echter verder gegaan, door sommige bepalingen van de wet op de parastatale instellingen over te nemen. Zelfs werd een bepaling inzake leningen opgenomen die enkel toepasselijk is op de parastatale instellingen van het type A, dit wil zeggen, op dit soort parastatale instellingen dat

onbetwistbaar onder het gezag van de Staat valt. Meer nog. De bepaling volgens dewelke de regeringsaf gevaardigde — de term laat aan duidelijkheid niets te wensen over — de Raad van Beheer kan doen bijeenroepen, is zelfs in de wet op de parastatale instellingen niet terug te vinden.

Is het verwonderlijk dat reeds op 31 oktober 1963 de toenmalige voorzitter van de Raad van Beheer een dienstnota ontving beginnende met de woorden „in afwachting dat de Minister van Economische Zaken en Energie ons de principes en de eventuele nadere omschrijving inzake de Wet van 2 augustus 1963 zal mededelen. . .”

In de tijd was het de heer Letort die voorzitter was en de staatssubsidie bedroeg toen 230 miljoen. Thans is de heer Baeyens voorzitter en de staatssubsidie bedraagt 874 miljoen.

Al deze argumenten, naast de andere die ik reeds in de gepubliceerde uiteenzetting heb aangehaald, laten mij toe te besluiten dat het S.C.K. inderdaad onder het gezag van de overheid staat.

Er blijft nog de vraag of het S.C.K. al dan niet een dienst is in de zin van artikel 59bis, §4 van de Grondwet. Welke diensten worden in dat artikel bedoeld? Hier kunnen wij niet beter dan een onverdachte bron terzake aanhalen, met name de heer de Stexhe die in zijn verslag schrijft:

De heer J. Verroken. — Een verdachte bron.

De heer R. Van Rompaey. — „Er is nader verklaard dat onder de term „diensten” hetzelfde moet worden verstaan en dat hij dezelfde inhoud heeft als in de huidige wetten.”

Die andere wetten omvatten ook de Wet van 2 augustus 1963. Wat lezen wij in artikel 1, §2, eerste lid? Ik citeer: „De onderscheiden diensten met een bepaalde territoriale bevoegdheid, van de in §1 bedoelde besturen, openbare diensten en instellingen, alsook in dezelfde paragrafen vermelde natuurlijke personen, worden hierna „diensten” genoemd.”

In §1 komen nu geen andere instellingen voor dan deze die belast zijn met een taak dewelke de grens van het privaatrecht te buiten gaat. Bovendien wordt het begrip „dienst” zo ruim genomen dat ook de natuurlijke personen eronder vallen.

Mijnheer de Minister, ik kan als volgt besluiten.

Het S.C.K. is een rechtspersoon, belast met een taak dewelke de grens van het privaatrecht te buiten gaat, staande onder het gezag van een openbare overheid, zodat de Wet van 2 augustus 1963 integraal, met inbegrip van de bepaling inzake de organisatie der diensten, de rechtspositie van het personeel van toepassing is,

Ten tweede, voor een dergelijke dienst bepaalt artikel 59 bis, §4, van de Grondwet, reeds de niet-toepasselijkheid van decreten, zodat een aanwijzing van het S.C.K. als nationale instelling overbodig is.

Ten derde, zelfs afgezien van deze grondwettelijke uitzondering van artikel 59, §4, zou U door de aanwijzing van het S.C.K. als nationale instelling kunnen ontsnappen aan de toepassing van het taaldecreet, maar dan valt U terug onder de toepassing van de Wet van 2 augustus 1963.

Mijnheer de Minister, zou u — en dat is onze vraag — niet bereid zijn, in plaats van deze omwegen te volgen, recht af te gaan op een integrale toepassing van de Wet van 1963 om zodoende niet alleen de adviezen van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht te volgen, doch tevens U te hoeden voor een juridische dwaling: de toepassing van een decreet op te schorten, wat niet in uw bevoegdheid ligt. (*Applaus bij de leden van de meerderheid*)

De Voorzitter. — De Minister van Economische Zaken heeft het woord.

De heer W. Claes (Minister van Economische Zaken) (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, geachte Collega's, ik heb de ingediende nota's van de interpellanten aandachtig gelezen, zoals ik even aandachtig heb geluisterd naar een thesis die zegt dat het S.C.K. eigenlijk een andere taalregeling zou moeten hebben dan deze die sinds tal van jaren van kracht is.

Ik meen mij niet te vergissen als ik zeg dat de interpellanten, die mij dus vragen hebben gesteld, blijkbaar duidelijk de mening zijn toegedaan dat het S.C.K. een openbare dienst is die als dusdanig onder de taalwetgeving van 1963 valt voor wat het gebruik van talen betreft in bestuurszaken.

Laat mij in de eerste plaats vaststellen dat dit standpunt verschilt van hetgeen soms door andere personen of andere instanties wordt vooropgesteld en luidens hetwelk het S.C.K. een privéinstelling is die onder het Decreet van 19 juli zou vallen.

Hoe dan ook, de toestand die momenteel in het S.C.K. bestaat is niet nieuw, aangezien hij reeds in 1963 werd ingevoerd. Zonder enige uitzondering hebben al mijn voorgangers die bestaande regeling bevestigd. Het lijkt mij niet helemaal juist te stellen dat ik nu op het mogelijke arrest van de Raad van State reeds zou vooruitgelopen zijn.

Inderdaad, het standpunt van al mijn voorgangers van Economische Zaken is steeds onveranderd gebleven.

De voornaamste vraag die mijns inziens, rijst, is deze: Is de vooropgestelde thesis nu nog al dan niet verantwoord?

Ik heb in elk geval nota genomen van de argumenten die door de geachte Leden werden vooropgesteld. Maar ik meen toch, en ik hoop ook, dat zij het zullen toegeven dat de verantwoording die ik enkele weken geleden heb gegeven, niet zonder meer kan terzijde worden geschoven. Zelfs wanneer de heer Van Rompaey verwijst naar een van mijn geachte voorgangers, wijlen de heer Spinoy, dan

geloof ik niet dat hij daarmee een nieuw element naar voren brengt. Wanneer men erop wijst dat op een gegeven ogenblik de heer Spinoy zou hebben gezegd dat hij niet juist wist in welke hiërarchische toestand hij zich bevond ten aanzien van het S.C.K., mag men ook niet vergeten dat de momenteel bestaande feitelijke taalregeling werd uitgevaardigd met het akkoord van dezelfde heer Spinoy. Hij heeft in die kwestie althans stelling genomen.

De overeenkomst die het S.C.K. met het Departement van Economische Zaken bindt, bevestigt trouwens de zin waarin toen het vraagstuk werd opgelost.

Zo de hiërarchische band, welke men beweert te zien tussen het S.C.K. en Economische Zaken, had bestaan, zou de in dit debat genoemde overeenkomst overbodig zijn geweest. Het feit dat de overeenkomst op sommige punten bepalingen bevat die in de Wet van 16 maart 1954 niet zijn opgenomen, is helemaal geen argument ten gunste van de thesis die hier wordt vooropgesteld; wel integendeel het kan evengoed een argument zijn ten gunste van het standpunt dat steeds door het Departement van Economische Zaken verdedigd is geworden. Immers de wet van 1954 en de conventie drukken ongetwijfeld verschillende controlesystemen uit.

Maar ik zou, met uw toestemming althans, vandaag niet willen verzeild geraken in de eindeloze juridische discussies. Daar het standpunt van het Departement van Economische Zaken sinds tal van jaren nooit veranderd is, zou het, geloof ik, wat mij betreft, moeilijk opgaan zo maar plots een andere stelling te gaan improviseren. Dit is des te meer waar daar het probleem wordt onderzocht door een instantie welke door één van mijn interpellanten werd geciteerd. Inderdaad, zoals U weet, werd het vraagstuk van de taalregeling in het S.C.K. door één van zijn personeelsleden bij de Raad van State aanhangig gemaakt. Men zou het zeker niet begrijpen dat er op dat stuk nu plots interpretatieve verklaringen in de zin van een grondige wijziging in de bestaande toestand worden afgelegd.

Concreet gezien kent U de thesis die tot op heden werd vooropgesteld en die, zoals U weet, luidt als volgt: het S.C.K. is een privaatrechtelijke instelling, evenwel van openbaar nut en die trouwens valt onder de bepalingen van de Wet van 1921 op de instellingen van openbaar nut. Dat dit nu een instelling is van specifieke aard zal niemand ontgaan. Ik geloof niet dat men kan zeggen dat het opdrachten vervult die tot de openbare macht behoren, want dat zou betekenen dat er een monopoliesituatie is, maar, anderzijds, en dat wil ik hier graag toegeven is het vrij duidelijk dat het algemeen belang bij een goede werking van het Centrum baat vindt.

Dat de werking van het S.C.K. de verschillende Belgische Cultuurgemeenschappen aanbelangt zou

op geen ernstige wijze kunnen worden betwist. Contacten die door het S.C.K. met industrieën uit geheel België werden gelegd, enerzijds, en met virtueel alle momenteel vergelijkbare instellingen in de wereld, anderzijds, wijzen duidelijk in die richting. Wat voor het S.C.K. waar is, is uiteraard ook waar voor zijn aanverwante instellingen, die enkel in functie van het S.C.K. bestaan.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, ik zou mij vandaag willen beperken tot een formele belofte, vertrekkende van de vaststelling dat menige argumenten van de interpellanten niet zonder meer kunnen voorbijgegaan worden. Ik wil de ganse — dat zult U mij moeten toegeven — complexe situatie van het S.C.K. van Mol opnieuw ernstig onderzoeken en met mijn collega's van de Regering opnieuw bespreken, hierbij nochtans van één fundamenteel idee vertrekkend. Persoonlijk wens ik niet te aanvaarden dat het S.C.K. wordt ontmanteld of dat men de oprichting van twee, en waarom geen drie of vier, instellingen zou aanprijzen voor het kernonderzoek in België!

De heer A. Van Hoorick. — Dat is nog al evident!

De heer W. Claes (Minister van Economische Zaken). — Het mag nog wel eens worden gezegd dat het behoud van een Studiecentrum voor Kernonderzoek in ons land een taak is die, hoewel moeilijk, nog in ons bereik ligt. De gedachte aan splitsen of ontdebellen zou eenvoudigweg een dwaasheid zijn. (*Twistgesprek tussen de heer A. Van Hoorick en de heer W. Jorissen*)

Het S.C.K. in het gedrang brengen zou er dan ook op neer komen, Dames en Heren, dat België van de sector van het kernonderzoek gewoonweg wordt uitgesloten. Ik meen dat de huidige toestand op energiegebied in de wereld voldoende revelerend is opdat iedereen zou inzien dat een achteruitkrabbelen op dit stuk nefaste gevolgen zou hebben.

Ik zal zeker alles doen wat er nodig is opdat het S.C.K. verder zou kunnen deelnemen aan het kernonderzoek, in het bijzonder nu door de Regering zeer belangrijke programma's zijn goedgekeurd en mogelijk gemaakt.

Ik vraag dus enige bedenktijd nopens de thesis van de interpellanten waaruit enerzijds moet worden besloten dat het Decreet van 19 juli 1973 niet op het S.C.K. van toepassing is en anderzijds dat er in het S.C.K. taalkaders moeten worden ingevoerd, met alle mogelijke gevolgen vandien.

Ik geef toe dat ik op dit ogenblik geen nauwkeurig idee heb nopens de wijze hoe dit laatste voorstel zou worden onthaald. Ongetwijfeld zal ik ter zake vrij spoedig over meer informatie beschikken.

Ik wens inderdaad wel te bevestigen dat de Regering beslist had een ontwerp van wet in te dienen, in toepassing van artikel 59bis, waarin het S.C.K. zal voorkomen.

Ik meen evenwel te moeten ingaan op het verzoek

van de heer De Seranno het debat in een rustige sfeer verder te zetten. Ik zou hem dan ook willen zeggen dat, indien hij bereid zou zijn mij enige bedenktijd te geven opdat ik de gelegenheid zou hebben het complexe juridische probleem opnieuw te bepraten met mijn collega's in de Regering, ik bereid ben in al de bevoegde instanties en op korte termijn het debat verder te zetten in de hoop dat wij er spoedig zullen in slagen de inderdaad complexe taal-situatie in Mol voor eens en voor altijd in het reine te trekken hierbij steeds indachtig zijnde dat, in een land als het onze, het dwaas zou zijn aanleiding te geven tot een actie die zich tot doel zou stellen dit centrum te splitsen in twee of meerdere eenheden.

De Voorzitter. — De heer Vandezande heeft het woord.

De heer R. Vandezande (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, de toespraak van de Minister verwondert mijn niet. Het is zijn oude thesis, sinds 1963 naar voren gebracht en sindsdien niet gewijzigd. Wanneer ik de Handelingen nalees dan, zie ik dat dienaangaande de heren Verroken, Parisi, Minister Gilson en Minister Spinoy zijn tussenbeide gekomen. Ik zal mij beperken tot wat de ministers verklaarden omdat ik mij richt tot de Minister van Economische Zaken.

Minister Gilson heeft toen uitvoerig — verschillende bladzijden in de Parlementaire Handelingen — gezegd dat het een zeer delicate vraag was. Maar, uiteindelijk verklaarde hij, en dat wordt ook aangevoerd door de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, dat Mol staat onder het gezag van de overheid. Dat wordt uitdrukkelijk geciteerd in het advies dat ik U zal meedelen. Volgens hem moest men echter wachten op de instelling die de wetgever heeft gecreëerd, namelijk de Vaste Commissie voor Taaltoezicht. Zij zou erover oordelen. Hij was ook van oordeel dat de zaak heel delicaat was en dat wij vertrouwen dienden te schenken aan die Vaste Commissie.

Minister Spinoy heeft gezegd dat het S.C.K. niet onder het gezag stond van de overheid. Welke waren zijn motieven? Hij heeft een zeer subjectieve appreciatie gegeven van „onder het gezag staan”. Hij verklaarde dat indien Mol werkelijk onder zijn gezag stond, het er heel anders zou verlopen.

Maar, Mijnheer de Minister, dat is vrij subjectief. Want, U bent Minister van een departement dat onder uw gezag staat. U doet er evenwel niet wat U wil. U is gebonden door allerlei wetten, reglementen, personeelsstatuten enzovoort.

Elke parastatale instelling heeft een verschillend statuut en toch wordt nooit betwist dat deze parastatale instellingen onder het gezag van de overheid staan. Hetzelfde geldt voor Mol en dat werd duidelijk aangetoond.

Laat mij een ander Minister citeren, een Minister die nog altijd in de huidige regering zetelt. Hij spreekt

een zeer duidelijke taal in zijn antwoord op wat Minister Spinoy heeft gezegd.

„Vooreerst”, zegt de heer De Saeger, die nu super-Minister is. . .

De heer W. Jorissen. — Super-Minister was!

De heer R. Vandezande. — . . . „om aan onze Minister van Binnenlandse Zaken in alle vriendelijkheid te zeggen dat hij wat te behendig en te genuanceerd is geweest met zijn antwoord. Het ware mogelijk geweest kort en goed te antwoorden: Mol valt onder toepassing van de taalwet, daarover is geen twijfel mogelijk. Daarop was dus met een paar zinnen te antwoorden en dat was voldoende.”

Wij blijven op ons standpunt dat Mol onder toepassing valt van de wet en dat het taalexamen — en daarover is geen twijfel mogelijk, want juristen zijn het erover eens — er dient afgelegd te worden.

„Een andere reden” — en hier richt de heer De Saeger zich tot de Minister van Binnenlandse Zaken — „en dit is eveneens dringend, is het oprichten van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht. Inderdaad, dit interpretatiedebat is eigenaardig omdat het niet kan besloten worden op de ene of andere wijze. Het gaat inderdaad de bevoegdheid van de Kamer te buiten om in dit concreet geval de toepassing van de wet te regelen, maar de instantie die door de Wetgever is voorzien om deze zaak te regelen, is precies deze Vaste Commissie voor Taaltoezicht. Daar kunnen op een paritaire basis de modaliteiten van toepassing worden geregeld.”

En de Minister besluit met het volgende : „Het mag niet zijn dat, eenmaal dat de wetten gestemd zijn, iedereen het zijne eruit haalt.”

Zo luiden de woorden van Minister De Saeger.

In 1965 start de Vaste Commissie voor Taaltoezicht die een authentieke interpretatie moet geven. Hier heb ik de beslissing — er zijn er achteraf nog gekomen — van 3 februari 1966 van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, waarin wordt gezegd dat de wet integraal op Mol toepasselijk is.

Eén van de leden van de Vaste Commissie is de huidige vice-voorzitter van het S.C.K., de heer Kinsbergen en de Franstalige leden van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht zijn het daarmee eens. Wat heeft de Minister van Economische Zaken ondertussen gedaan?

De heer W. Jorissen. — Dat was het sluitstuk van de taalwetgeving!

De heer R. Vandezande. — Wat heeft de Minister van Economische Zaken gedaan? Niets! Er is niets gebeurd! Hij heeft gewoon de verschillende adviezen naast zich gelegd. Wat kon de Minister van Economische Zaken nu zeggen?

De heer W. Jorissen. — Franskiljons buiten!

De heer R. Vandezande. — Hij kon gewoon zeggen dat het nu toevallig een andere persoon is, een zekere heer Wynand die een beroep heeft ingediend bij de Raad van State. Dat weet ik en dat weet ook de Vaste Commissie voor Taaltoezicht. Deze Commissie heeft U de raad gegeven het advies van de Raad van State in te winnen. Dit kon worden gedaan niet-tegenstaande het annulatieberoep van de heer Wynand. Dat heeft met de zaak niets te maken, want het gaat om de gehele of gedeeltelijke toepassing van de taalwet inzake bestuurszaken.

Mijnheer de Minister, excuseer dat ik U zeg dat ik door uw woorden zeer ontgoocheld ben omdat zij evasief zijn en ik zou er zelfs een beetje boosaardig willen aan toevoegen. .

De heer W. Jorissen. — Zeg het maar.

De heer R. Vandezande. — . . . Wat baten Claes en bril. . . en de rest kan U er zelf aan toevoegen. (*Applaus op de banken van de Volksunie*)

De Voorzitter. — De heer Belmans heeft het woord.

De heer J. Belmans (*op het spreekgestoelte*). — Heer Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren Collega's, sprekers uit de meerderheid hebben op indrukwekkende, juridische gronden betoogd dat de taalwet van 1963 integraal toepasselijk is op het S.C.K. te Mol. Tien jaar lang hebben diverse regeringen dus, bijna ongestoord, de taalwetten kunnen omzeilen. Het is een zeer bemoedigende vaststelling voor een regering, die deze lijn wenst door te trekken, zoals wij zojuist uit de mond van de heer Minister hebben vernomen.

Er is niet alleen het taaldecreet nodig geweest, maar ook het onthutsende antwoord van Minister Claes op een vraag van Senator Van Elsen op 19 oktober laatstleden in deze cultuurraad, om de kwestie bijzonder scherp te stellen. Is het denkbaar dat, op grond van juridische spitsvondigheden, na de taalwet, nu ook het taaldecreet zou worden afgewimpeld?

Zal er nooit een einde komen aan de taalproblemen, die reeds bijna twintig jaar op onwettige wijze in het S.C.K. worden levendig gehouden?

Franstaligen die destijds het S.C.K. liever niet in een Waalse omgeving gevestigd zagen, vonden er een gedroomde Franstalige egestelling, midden in het Vlaamse gebied.

De taalwet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken werd er inderdaad nooit toegepast. Het S.C.K. werd begiftigd met een bijzonder taalstatuut, geformuleerd in de dienstnota A. BM 168, op basis van een bijzondere tweetaligheid en toegepast door een in hoofdzaak Franstalige leiding. De negatieve adviezen van de Nederlandse afdeling van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, onder meer dit van 23 juni 1970, die van oordeel was

dat deze dienstnota in strijd was met de taalwet, werden door de toenmalige voogdijminister gewoon naast zich neergelegd.

Zoals blijkt uit antwoorden op parlementaire vragen, onder andere van 8 januari 1971, werd het S.C.K. beschouwd als een rechtspersoon die — hoewel belast met een hem in het belang van het algemeen toevertrouwde taak die de grenzen van een privé bedrijf te buiten gaat — toch niet rechtstreeks onder het gezag staat van een openbare macht. Het privaatrechterlijk statuut als instelling van openbaar nut werd aldus steeds ingeroepen, om te stellen dat het S.C.K. niet zou onderworpen zijn aan de bepalingen die in de gecoördineerde taalwetten betrekking hebben op de organisatie van de diensten of op de rechtspositie van het personeel.

Dit werd aldus ook door Minister van Economische Zaken Claes op 16 oktober laatstleden vooropgesteld in zijn antwoord op de vraag van Senator Van Elsen. Deze vraag was op de eerste plaats gericht tot de Minister van Vlaamse Aangelegenheden Chabert, en slechts bijkomend tot Minister Claes, in zover het beleid van de Heer André Baeyens, Voorzitter van de raad van beheer, hierbij betrokken werd.

Het heeft ons dan ook verbaasd dat Minister Chabert, thans om begrijpelijke redenen afwezig, die zich graag als Eerste Minister van Vlaanderen beschouwt, helemaal niet heeft geantwoord, doch de karwei heeft doorgespeeld naar zijn collega Claes. De inhoud van diens antwoord heeft ons daarentegen niet verbaasd, vermits wij wel weten, ten aanzien van de Heer Bayens, wie de richtlijnen geeft en wie ze ontvangt.

Vooraf de belofte van Minister Claes doet ons vrezen, dat de regering snel een wetsontwerp zal indienen om de instellingen aan te wijzen, die aan de decreten van de cultuurraden worden onttrokken. Zal dit dan het nieuwe smoesje zijn dat de ontduiking zowel van de taalwetten als van het taaldecreet moet mogelijk maken; het oprichten van instellingen die noch vis noch vlees zijn, met een privaatrechterlijk statuut en een openbare, nationale of internationale opdracht? Is dat het laatste snuifje in de systematische boycot van deze wetgevende vergadering? Zal dat meebrengen dat ook gelijkaardige instellingen in het Waalse land — en die zijn er heel wat — effectief tweetalig zullen worden? Zullen onze Franstalige landgenoten daarmee vrede nemen? Of zal het weer eens een maatregel in één richting zijn — zoals wij in dit land gewend zijn?

De heer A. Van Hoorick. — Zeker niet!

De heer J. Belmans. — Het staat nochtans vast dat het verplicht gebruik van het Nederlands in toepassing van het decreet, gedeeltelijke bijkomende vertalingen, niet alleen in het Frans maar ook in alle in het S.C.K. gebruikelijke talen voor zover dit nodig en gepast lijkt, niet uitsluit.

Is een taalregeling die zulke verregaande faciliteiten

biedt, voor de hoge Franstalige heren nog onaanvaardbaar? Staan zij zo sterk op hun Franstalige prerogatieven? Wensen zij te allen prijze de voorrang van het Nederlands in het Vlaamse land te verhinderen? En vooral : wenst de regering hen in deze anti-Vlaamse, anti-sociale en zelfs incivieke houding te steunen?

Wij begrijpen en wij dulden niet dat aan de Nederlandse taal in het Vlaamse land en in het hart van de Kempen, deze vanzelfsprekende voorrangplaats zou worden geweigerd, door mensen die er vreemd zijn en vreemd wensen te blijven.

Intussen kennen wij het standpunt van de regering. Het privaatrechterlijk statuut van het S.C.K. heeft moeten dienen om de taalwet te omzeilen; thans zal het karakter van „nationale instelling waarvan de werking gemeen is aan méér dan één cultuurgemeenschap” moeten dienen om ook het taaldecreet te ontduiken. Er wordt nu eens op het partikuliere dan weer op het nationale beentje gedanst, tussen alle hinderlijke wettelijke taalbeschikkingen door.

Vanzelfsprekend kunnen de Nederlandstalige personeelsleden en kan de Vlaamse gemeenschap in haar geheel deze ergerlijke dubbelzinnigheid niet aanvaarden.

Op die wijze eigent de regering zich het recht toe, niet alleen het taaldecreet, maar de gehele, zo hoog geprezen cultuurautonomie volledig uit te hollen.

Wij dulden evenmin dat dit achterpoortje wagenwijd zou worden opengegooid, om, door vermenigvuldiging van dergelijke hybride instellingen het taaldecreet en hierdoor de cultuurautonomie in haar geheel, op losse schroeven te zetten.

In Vlaamse grond hebben wij geen Waalse Mol-len nodig!

De heer W. Jorissen. — Mooi gezegd !

De heer J. Belmans. — Het lijkt wel uitgesloten dat deze regering, die onlangs in volle dubbelzinnigheid werd opgelapt, en die tot voortgezette machteloosheid gedoemd lijkt, aan deze kwestie een eerlijke en rechtlijnige oplossing zou geven.

Met belangstelling zien wij het door U de Minister aangekondigde wetsontwerp van de regering tegemoet. U beloofde 5 weken geleden dat dit „snel” zou worden neergelegd.

De heer W. Claes (Minister van Economische Zaken). — Dat heb ik niet gezegd!

De heer J. De Seranno. — Dat is geen repliek op hetgeen de Minister heeft gezegd.

De heer J. Belmans. — Ik vraag U geen uitleg. Met nog meer belangstelling kijken wij toe wat tegenover dit ontwerp de houding zal zijn van onze Vlaamse collega's uit de meerderheid, die hopelijk niet zullen vergeten dat zij het taaldecreet eenparig hebben goedgekeurd, om het zijn volle toepassing te geven.

De heer J. Verroken. — Alleen de taalwet hebben wij goedgekeurd.

De heer J. Belmans. — Intussen blijven bij ons volgende vragen bestaan :

Ten eerste, waar haalt de Minister het recht de raad van beheer van het S.C.K. ondubbelzinning en van op deze tribune aan te sporen tot ongehoorzaamheid aan een decreet dat toch kracht van wet heeft, en dit in afwachting van een wet waarvan het ontwerp vier maanden na goedkeuring van het decreet nog niet werd ingediend en waarvoor de parlementaire meerderheid — moet dit overigens geen bijzondere meerderheid zijn? — nog moet worden gevonden?

Ten tweede, waar halen op hun beurt de voorzitter en de raad van beheer van het S.C.K. de arrogantie en het recht vandaan diezelfde rechtsonduiking te eisen van onafhankelijke instellingen in zijn marge, zoals de Interbedrijfsdienst voor Arbeidsgeneeskunde en Stralenshygiëne?

Een derde en laatste vraag: hebben de andere leden van de regering, zoals de Vlaamse en vooraanstaande Ministers Tindemans en Chabert, zich met het standpunt van Minister Claes akkoord verklaard? (*Applaus op de banken van de Volksunie*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Seranno.

De heer J. De Seranno. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, het is inderdaad juist: België is niet te groot voor één Centrum voor Kernonderzoek.

Precies in deze gedachtengang willen wij de Minister erop wijzen dat in 1968 beslist werd tot de oprichting van een Instituut voor Radio-elementen en dat dit een instituut zou zijn tot conditionering en commercialisering van radio-isotopen.

Mijnheer de Minister, indien u ervan overtuigd is dat ons land reeds te klein is voor een behoorlijk centrum voor kernenergie, dan zult u het ook wel eens zijn dat er in dit land geen verscheidene kleine centra mogen worden uitgebouwd.

Tussen beide cultuurgemeenschappen moeten wij tot een arbeidsverdeling komen. De twee cultuurgemeenschappen mogen niet beide alles willen.

Dat vooropgezet zijnde meen ik dat het voor de toekomst van het S.C.K. te Mol absoluut noodzakelijk is dat al het personeel, ook het franstalige personeel, weet waar het aan toe is, dat het een houvast heeft onder andere door een duidelijk taalstatuut. Wij kunnen niet verder gaan in de onzekerheid zoals dit de voorbije tien jaar het geval was.

Mijnheer de Minister, het verder onderzoek dat u hebt toegezegd, mag geen jaren op zich laten wachten. Het moet zeer snel gebeuren. Wij hopen in de eerstvolgende maanden daarover van u een verslag te ontvangen. Dit neemt niet weg dat U op het laatste punt dat ik ter sprake heb gebracht betreffende de interbedrijfsgeneeskundige dienst eigenlijk geen ant-

woord heb gegeven. Ik stel mij echter tevreden met het antwoord dat Uw Collega, minister Glinne, vanochtend in de Commissie voor Taalwetgeving en Taalbescherming heeft gegeven en dat deze interbedrijfsgeneeskundige dienst zich heeft te onderwerpen aan het taaldecreet. (*Applaus rechts*)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Indiening en verzending

De Voorzitter. — Dames en Heren, alvorens het incident te sluiten, moet ik u meedelen dat er een voorstel van resolutie werd ingediend door de heren M. Coppieters en W. Jorissen, luidend als volgt:

„ Voorstel van resolutie tot raadpleging van de Raad van State over de gehele of gedeeltelijke toepasselijkheid van de wet op het gebruik van de talen in bestuurszaken, op het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol.

De Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap,

- gehoord de vragen om uitleg over de taaltoestanden in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol en over de toepassing van het taaldecreet op de vernederlandsing van het bedrijfsleven;
- gehoord de Minister van Economische Zaken in zijn uitleg;
- vraagt dat onverwijld het advies van de Raad van State zou ingewonnen worden, zoals dit door de Vaste Commissie voor Taaltoezicht werd gevraagd, over de gehele of gedeeltelijke toepasselijkheid van de wet op het taalgebruik in bestuurszaken”.

Artikel 45 van ons reglement luidt: „ Ontwerp-resoluties worden ingediend en behandeld met inachtneming van het reeds bepaalde bij voorstellen van decreet”.

Er zijn twee wijzen van behandeling, ofwel de dringende behandeling waartoe moet worden besloten door de Raad, ofwel de verzending naar de bevoegde Commissie.

Gezien het gevorderde uur stel ik u voor niet tot een stemming over te gaan.

De heer Blanckaert heeft het woord.

De heer K. Blanckaert. — Mijnheer de Voorzitter, ik stel voor in toepassing van artikel 45 §2 dit voorstel te verzenden naar de Commissie.

De Voorzitter. — Is iedereen het daarmee eens? (*Instemming.*)

Dan wordt deze tekst verzonden naar de bevoegde Commissie. Wij zullen na afspraak met de Minister de Commissie zo vlug mogelijk bijeen roepen. Het incident is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter. — Dames en heren; wij zijn thans aan het einde van onze werkzaamheden gekomen. De volgende vergadering van de Raad heeft plaats op 4 december eerstkomende.

Aan de orde zijn :

- de voortzetting van het debat over het algemeen beleid inzake onderwijs ;
- de verkiezing van dertien Nederlandstalige vaste en dertien plaatsvervangende leden van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie;
- andere onderwerpen die mochten klaar zijn voor behandeling en onder meer het voorstel van decreet van de heer Boel tot vaststelling van de officiële benaming van de Nederlandse taal, dat in de Commissie is aangenomen.

De vergadering is gesloten.

— De vergadering wordt gesloten om 17.50 u.

— De Raad gaat tot nadere bijeenroeping uiteen.

VRAGEN (REGLEMENT ARTIKEL 51)

Schriftelijke vragen en antwoorden:

Schriftelijke vragen werden ingediend door :

de heren L. D' Haeseleer
 W. Kuijpers
 A. Bogaerts
 M. Vanhaegendoren
 A. De Rore
 W. Jorissen
 L. Vanackere
 J. Bascour

BIJLAGEN BIJ DE HANDELINGEN
NR. 2 VAN 20 NOVEMBER 1973

ALGEMENE BELEIDSNOTA
INZAKE
NATIONALE OPVOEDING

(NEDERLANDSE SECTOR)

van de hand van
de heer **Willy CALEWAERT**
Minister van Nationale Opvoeding

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
Hoofdstuk 1 — Inleiding — Beginselen — Doelstellingen — Algemene overwegingen	74
A. Basisbeginsel	74
B. Fundamentele doelstellingen van het beleid . .	74
C. Informatie	74
D. Beperkingen	74
E. Kennis betreffende de leerling	74
F. Overzichtelijk karakter	74
G. Aanvullende initiatieven	75

Hoofdstuk II — Eigentijdse onderwijsproblemen . .	75

Hoofdstuk III — Democratisering van het onderwijs.	79
A. Betekenis.	79
1. Gelijkheid van kansen.	79
2. Onderwijs volgens het beginsel van gelijkheid .	80
3. Revalorisering van de technische oriëntaties .	80
4. Inspraak	81
5. De budgettaire inspanning	81
B. Eisen daaruit voortvloeiend	82
1. Integratie van alle onderwijsvormen van hetzelfde niveau	82
2. Uitstellen van de definitieve studiekeuze . .	82
3. De blijvende mogelijkheid tot heroriëntatie.	83
4. De permanente begeleiding	83
C. Middelen tot democratisering	84
1. De aanpassing van het associatief beheer . .	84
2. De herbezinning betreffende structuur, organisatie en pedagogiek van het lager onderwijs.	84
a) De integratie met de daaraan voorafgaande en de daarop volgende structuren	84
b) Het belang van de individuele mogelijkheden van elk kind en van de sociale background.	85
c) De integratie van de socio-culturele elementen	85
d) De overgang en accentverschuiving van individueel naar coöpererend leren . . .	85
3. De uitbouw van het V.S.O.	85
4. Het onderzoek naar de uitbreiding van de leerplicht in een tweevoudig opzicht	86
a) Uitbreiding naar beneden toe van vier of vijfjaaraf	86
b) Aangepast onderwijs voor diegenen die die voortijdig de school verlaten	86
c) De regeringsverklaring	86
D. Overzicht van de getroffen maatregelen in de verschillende onderwijsniveaus	88
1. Lager onderwijs	88
a) Het vernieuwd lager onderwijs	88
b) De aanpassingsklassen	88
c) De voorzieningen voor de kinderen van de gastarbeiders	88
d) Het pedagogisch halve-dag systeem . .	88
2. Buitengewoon onderwijs.	88
a) De rechten van de gehandicapten	88
b) Het belang van de wet op het buitengewoon onderwijs	89
c) Het operationeel karakter van de wet . .	89
- de adviesorganen	90
- de structuur	90
- de depistage	90
- de begeleiding.	90
d) De verdere planning betreffende het buitengewoon onderwijs	90
- leerlingenvervoer	90
- werkingstoelagen	90
- infrastructuur.	90
e) Personeelskader	90
f) Bijkomende opleiding van het personeel.	90
g) De gehandicapte in de gemeenschap . .	91
3. Secundair onderwijs	91
a) Vorm en inhoud van het V.S.O.	91
b) De progressieve invoering	91
c) De leerplannen en methodes	91
d) De begeleiding van het V.S.O.	92
e) De structurele hervorming van de bestaande instellingen	92
f) Vernieuwd beroepssecundair onderwijs .	92
4. Universitair onderwijs	93
a) Toegangsvoorwaarden tot de universiteit	93
b) Nieuwe beheersvormen	94
c) Financiering en controle (wet van 27 juli 1971)	94
- uitvoeringsbesluiten	94
- patrimonium	94
- weddeschalen van het onderwijzend personeel van de vrije universiteiten. .	94
- weddeschalen van het wetenschappelijk personeel, het administratief, technisch, meesters-, vak- en dienstponeel . .	94
d) De universitaire samenwerking	95
e) De relatie universiteit — andere vormen van het hoger onderwijs	95
- algemene problemen	95
- de industrieel ingenieurs	96
- de architecten.	96
5. Onderwijs voor sociale promotie	97
6. Studietoelagen	98
7. Schoollokalen — aanwending	98
* * *	
Hoofdstuk IV — Planning in de uitbouw van het onderwijs. Een nieuw begrip: de pluralistische school	99
A. Vrije keuze	99
B. Rationalisatie en programmatie	100
C. Leerlingenvervoer	100
* * *	

Hoofdstuk V — Regeringsverklaring en verwezenlijkingen	101
A. Nationale Opvoeding — Schoolpact	101
1. Protocol.	101
2. Resoluties	101
a) Overheveling Openbare Werken	101
b) Boekhoudkundig plan	101
c) Statuten van het personeel van het gesubsidieerd onderwijs	101
3. Resoluties in verband met de vereiste diploma's	101
4. Werkingstoelagen aan het gesubsidieerd onderwijs	101
5. Neutraliteit van de instelling	101
6. Administratief personeel van het gesubsidieerd onderwijs	101
7. Wedden van priesters en kloosterlingen	101
8. Fondsen.	101
a) Het Algemeen Fonds voor Schoolgebouwen	101
b) Het Gebouwenfonds voor de Rijkscholen ; de Tienjarenplanning inzake Rijkschoolgebouwen	101
c) Fonds voor Provinciale en Gemeentelijke Schoolgebouwen	102
d) Nationaal Waarborgfonds	102
B. Nationale Opvoeding	102

Hoofdstuk VI — Open universiteit	103
A. Na te streven doelstellingen	103
B. Toelatingsvoorwaarden	103
C. Studiebegeleiding	103
D. Examens	104

Hoofdstuk VII — Bevoegdheid van de Cultuurraad inzake onderwijs.	104
A. Bevoegdheden	104
1. Grondwet	104
2. Verslag van de heer Meyers	104
3. Regeringsverklaring (met vb.)	104
B. Begroting van Nationale Opvoeding voor de Cultuurraad	105
1. Algemeen	105
2. Procedure	105
a) Algemeen	105
b) Bijzondere procedure	106
3. Begrotingscijfers	106
a) Totaal Nationale Opvoeding	106
— bijblad 1973	106
— begroting 1974	106
b) Aandeel Nederlands Departement	106
— bijblad 1973	106
— begroting 1974	106
c) Aandeel Cultuurraad.	106
— bijblad 1973	106
— begroting 1974	106

HOOFDSTUK 1

INLEIDING - BEGINSELEN - DOELSTELLINGEN - ALGEMENE OVERWEGINGEN**A. Basisbeginsel**

1. Bij het bepalen van een onderwijsbeleid menen wij dat alle aandacht moet gaan naar de studerende (kind, adolescent of volwassene).
2. Het is noodzakelijk een rationele organisatie na te streven, dit wil zeggen:
 - a) het belang van de studerende moet in overeenstemming gebracht worden met
 - b) de onontwikkbare imperatieven van het begrotingsevenwicht (vermijden van dubbel gebruik, vaststelling van waardenhiërarchie en prioriteiten) mits
 - c) elke maatregel pedagogisch verantwoord voorkomt en
 - d) de rechten van de leerkrachten worden beschermd.

* * *

B. Fundamentele doelstellingen van het beleid :

1. Democratisering van het onderwijs.
2. Planning van de uitbouw van het onderwijs.
3. Verwezenlijking van de pluralistische school.

Deze doelstellingen worden, hierna, verder en uitvoerig uiteengezet.

C. Informatie

Een ernstig onderwijsbeleid moet steunen op degelijk gemotiveerde beslissingen, waarbij onder meer wetenschappelijke voorbereiding noodzakelijk is, zowel op het pedagogisch, sociologisch en psychologisch vlak.

Welnu, van een werkelijke gecoördineerde en wetenschappelijk verantwoorde begeleiding van de Minister van Nationale Opvoeding is geen sprake. Thans wordt een ontwerp van decreet voorbereid waarbij een instituut zal worden in het leven geroepen om die samenordering te verwezenlijken, in samenwerking met — vooral — de universiteiten en verder met de bestaande, thans onafhankelijk van elkaar werkende, Raden en Adviescommissies. Inlichtingen worden uitgewisseld onder meer met het Departement Nationale Opvoeding in Nederland, waar een soortgelijk probleem gesteld is. Het komt wenselijk voor dat een ruime overeenstemming tussen de te scheppen instellingen zou bestaan teneinde verder overleg in de hand te werken.

* * *

D. Beperkingen

Onderwijsbeleid in het kader van een ministerieel departement is — uiteraard — beperkt in zijn opzet. De opvoeding tot gemeenschapsmens, tot gemeenschapspersoonlijkheid en tot gemeenschapswaarden — scheppende — persoonlijkheid behoort lang niet uitsluitend tot de school en ook niet tot het buitenschools onderwijs.

Een belangrijk deel ervan komt toe aan het gezin en aan de buitenschoolse activiteiten, jeugdbewegingen en ongeorganiseerde vormen van massale beïnvloeding (kinderhoekjes in bladen, kinderboeken, radio- en TV-programma's inbegrepen). Met die factoren moet rekening gehouden worden want een echt onderwijs- en opvoedingsbeleid impliceert een verder reikende interesse voor het kind: school, milieu, structurering van naschools werk, aanpassing van internaten, verantwoorde kinderboeken, pedagogisch aanvaard speelgoed, aangepaste — ook buitenschoolse — pedagogische middelen en materialen, en dergelijke.

* * *

E. Kennis betreffende de leerling

Onderwijs- en opvoedingsbeleid eist — op elk niveau — een fundamentele kennis van leerling of student.

Elke leerkracht zou — in de hoogst mogelijke mate — de leerlingen moeten **kennen**, dit wil zeggen hun persoonlijkheid, maar ook het milieu waarin ze verkeren.

Daartoe is het nodig over inlichtingen te beschikken. Dat is vaak moeilijk en het verzamelen daarvan wordt — soms terecht — als een aantasting van de „privacy” beschouwd.

Dergelijke belangentegenstelling komt bij onderwijs en opvoeding herhaaldelijk op de voorgrond en kan een werkelijke beperking van de mogelijkheden betekenen.

F. Overzichtelijk karakter

De hierna volgende tekst is slechts te beschouwen als een overzicht van inzichten, opzet en activiteiten in het kader van het beleid inzake Nationale Opvoeding.

Alhoewel daaruit kan worden afgeleid volgens welke richtlijnen en opvattingen het beleid wordt gevoerd, blijft een permanente studie en bezinning noodzakelijk, vooral dan in verband met prioriteiten en waardenhiërarchie.

Een doorgedreven bespreking van dit document in onze Cultuurraad zal voor verdere bepaling van prioriteiten en waarden van fundamenteel belang zijn.

* * *

G. Aanvullende initiatieven

Aan een aantal initiatieven werd — wegens hun ondergeschikt karakter — voorbijgegaan.

Aldus denken wij aan de — thans in voorbereiding zijnde — uitgave van een document, waarin **basis**-beroepen worden opgesomd, met aanduiding van de daartoe te volgen studierichting en de mogelijkheden die de „arbeidsmarkt” biedt. Ook daar immers werd onder meer een informatie-leemte vastgesteld.

Tevens denken wij aan een behoorlijk georganiseerde samenwerking tussen de school en de bedrijven en instellingen (organisatie van stages, en dergelijke) waaraan, binnen afzienbare tijd, ernstig aandacht moet worden geschonken.

*
* *

HOOFDSTUK II

EIGENTIJDSE ONDERWIJSPROBLEMEN

„The stream of history became a torrential flood in the first half of the twentieth century and rages and flows even higher toward the second half. Never have events moved so fast”. James P. Cannon.

Vastgesteld wordt dat het menselijk bestaan in onze huidige maatschappij steeds meer bedreigd wordt door de voortdurend versnelde veranderingen die in onze gemeenschap optreden.

Nobelprijswinnaars, psychiaters, artsen, futurologen, wiskundigen, fysici, en opvoeders, maar ook hippies en provo's zijn elk op hun manier bezorgd om die veranderingen.

Zij ervaren allen aanpassingsmoeilijkheden.

Er heerst angst voor de toekomst, zoals Fromm het uitdrukte.

Gewaarschuwd wordt voor de vernietigende spanning en de desoriëntering bij de mens ontstaan als deze, in een te korte tijd, aan vele wijzigingen wordt onderworpen.

Die angst waarop onder meer ook op fundamentele wijze door Jean-Paul Sartre gewezen wordt, is een werkelijke ziekte waaraan steeds meer mensen gaan lijden, de ziekte van de verandering, van de instabiliteit en van het daarmee gepaard gaande gevoel van onveiligheid.

Indien de studie van het verleden dient om licht op het heden te werpen dan moet thans de tijdsspiegel langs twee kanten worden aangewend en moeten wij ons tevens een samenhangend beeld van de toekomst trachten te vormen om het heden te begrijpen.

In de pelgrimstocht van de mensheid beleven wij thans een periode die met geen enkele voorafgaande vergelijkbaar is.

De 20e eeuw bracht een totale omwenteling. Vergelijken wij slechts even de wereld van 1914 met deze van nu.

Toen kon men slechts fantaseren over de mens in de ruimte en bekeek men de wereld vanuit de eigen beperktheid.

Thans hebben afstanden geen werkelijke betekenis meer.

De socioloog Bolding illustreert die situatie door te zeggen dat de wereld van heden even verschillend is van de wereld waarin hij geboren werd als die wereld verschilt van die van Julius Caesar.

Sinds onze geboorte is de evolutie dusdanig versneld dat tijdens ons leven vrijwel evenveel gebeurd is als tijdens de hele menselijke geschiedenis daarvoor.

Van de twintigduizend generaties die ons zijn voorafgegaan hebben negentienduizendzevenhonderdvijftig daarvan het leven geheel en al in grotten en holen doorgebracht.

In de laatste twintig generaties is het gedrukte woord min of meer gemeengoed geworden.

De laatste vijf generaties hebben ergens een elektromotor benut.

De overgrote meerderheid van alle materiële goederen die wij thans in het dagelijks leven aanwenden en van alle technologische middelen die wij nu ter beschikking hebben, is binnen de thans levende, de twintigduizendste generatie, tot ontwikkeling gekomen.

Deze, onze generatie, betekent een scherpe breuk ten aanzien van alle voorafgaande menselijke ervaring.

Het apparaat van die ontzettende wijzigingen is de technologie. Van deze machtige accelerator is de menselijke kennis de brandstof.

Die kennis immers is de oorzaak van het versnellingsproces, vermits de machine elke dag met een steeds rijkere brandstof wordt gevoed. Die technologische overheersing komt duidelijk tot uiting in die landen waar de nodige middelen voorhanden zijn om de technologie economisch rendabel te maken — dus de sterk geïndustrialiseerde landen.

Deze bieden het beeld van de hedendaagse consumptiemaatschappij en het is wellicht precies in een dergelijke gemeenschap dat de problemen van opvoeding en aanpassing zich het scherpst stellen. De studentenrevolte van 1968 was een teken aan de wand.

Steeds meer wordt kritiek uitgebracht op ons traditioneel onderwijs en op onze selectiemethodes.

Het verlangen naar aanpassing betekent evenwel niet altijd de mogelijkheid onderwijs en methodes concreet te definiëren.

Het wordt trouwens steeds moeilijker beslissingen te nemen wegens het ingewortelde wantrouwen en het gebrek aan een dringende wil tot participatie aan het politieke leven.

Nochtans is deze toestand vol verwachting.

Komt hij op korte termijn dreigend opzetten, dan houdt hij toch op lange termijn vele beloften in.

Kniezers klagen over de jeugd, over haar gebrek aan discipline, over opvoedingsmoeilijkheden, over seksuele losbandigheid.

Het bewijs is evenwel mijns inziens helemaal niet geleverd dat een gebaarde langharige zich minder sociaal bewust zou voordoen of dat een ietwat buitenissige kledij het onvoorwaardelijke kenteken zou zijn van geestelijke minderwaardigheid.

Wenselijker komt het voor te zoeken naar de motieven van het onweerlegbaar bestaan van een „generation gap“.

De consumptiemaatschappij misbruikt onze jeugd. Iemand heeft gezegd dat de consumptiemaatschappij deze is waarin wij, met het geld dat ons niet toebehoort, de dingen kopen die wij niet nodig hebben.

Welnu, als het hele productieapparaat ingeschakeld wordt om van de jeugd te profiteren, als een aantal sectoren uit het economisch leven op het zakgeld van de jeugd teren, als de „generation gap“ ook de banden tussen ouders en kinderen aantast en vaak de ontbrekende vaderfiguur vervangen wordt door een lid van een jeugdgroep, is het dan verwonderlijk dat sommige grenzen van het toelaatbare overschreden worden?

Hebben wij niet door ons economisch bestel alles in het werk gesteld opdat de jongeren zich een eigen subcultuur zouden aanmatigen?

Worden zij er niet toe gedreven hun vrije tijd door te brengen in afzondering, buiten de familiale wereld van de volwassenen, in de beslotenheid van een eigen sociale groep, met een **eigen** uiterlijk en met eigen waardeoordelen, geschraagd door een consumptiemaatschappij?

Daar bestaat vaak méér een indruk van veiligheid dan deze die te vinden is in de huiskring of in de school.

* * *

Onze maatschappij maakt als het ware een puberteitskrisis door en heeft zelf alle voorwaarden gecreëerd voor haar eigen contestatie.

En intussen leven een aantal taboes verder.

In de traditionele maatschappij werden zeer veel kinderen geboren. Een groot aantal daarvan stierf. De overlevenden dienden vaak te wennen aan een minderwaardige status en waren onvoorwaardelijk onderworpen aan het gezag van de volwassenen.

Het is duidelijk dat in de geïndustrialiseerde maatschappij de ommekeer belangrijk is. Het aantal

kinderen is beperkt, maar het sterftecijfer werd gereduceerd door de technologische vooruitgang.

Het kind wordt „kostbaar“, het wordt verwend, het heeft zeggenschap, het neemt deel aan discussies in het gezin.

De puberteitsleeftijd wordt omlaag gedrukt, het kind bekommt toegang tot de massamedia — vaak met een verkeerde dosering — waardoor elke grens doorbroken wordt van de kennis zowel deze van de leerkrachten als deze van de ouders.

De school verliest hierdoor aan betekenis.

De jongere voelt zich volwassen in zijn familiaal milieu, voelt zich vrij in de eigen culturele omgeving en toch is zijn groep onmondig in de maatschappij. Dààr schuilt wellicht het drama van onze „miskende jeugd“. Daarin ligt ergens het tekort dat merkbaar is in ons opvoedingssysteem.

* * *

Het aanpassingsprobleem wordt scherper aangevoeld. Nieuwe wegen dienen gezocht om zich zelf te veranderen.

De vergankelijkheid en de kortstondigheid van feiten, toestanden en gebeurtenissen moet worden ingezien.

In het verleden was bestendigheid het ideaal. Of meubelen werden vervaardigd met de hand, of kathedralen werden gebouwd, alle creatieve en productieve energie van de mens was gericht op een maximale bestendigheid van het voortgebrachte. Het wereldbeeld was statisch.

Zolang de samenleving betrekkelijk onveranderlijk was bezit ieder voorwerp wel omschreven functies en de economische logica dicteerde de politiek van de stabiliteit.

Naarmate het tempo van de verandering in de samenleving stijgt wordt de economie van de bestendigheid vervangen door die van de verandering.

Thans wordt het goedkoper iets te vervangen dan het te herstellen.

Permanentie behoorde tot de wereldbeschouwing van Newton. Thans ervaart men het leven met de relativiteit van Einstein of wordt beseft — zoals de filosofisch materialisten doen — dat precies de eeuwige beweging hét kenmerk is van de materie.

De mens bewijst iedere dag dat hij zich aanpassen kan. Hij trotseert woestijnen en poolwinters. Hij overleefde Dachau en Mauthausen. Hij wandelde op de maan.

Door het tempo van wetenschappelijke, technologische en sociale veranderingen op te voeren, grijpen wij zelfs tot in de biologische stabiliteit van de mens in.

* * *

Leven is aanpassing.

Als wij onze levensstijl wijzigen, als wij onze betrek-

kingen met de dingen, de plaatsen of andere mensen veranderen of verbreken, als wij ons rusteloos bewegen door de organisatorische geografie van de samenleving, als wij nieuwe dingen en denkbeelden ervaren, dan pas leven wij.

Het komt er dus op aan strategieën uit te werken die ons zullen toelaten ons aan te passen in deze snel veranderende wereld. Dit geldt ook voor het opvoedingssysteem.

Vroeger kon onderwijs worden verstrekt en de opvoeding kon worden verzorgd met het oog op een bepaalde gemeenschap.

Nu is het ongerijmd een opvoeding na te streven voor een heden dat voor een groot deel aan iedere definitie ontsnapt.

Het komt ons voor dat het huidige leerprogramma en de verdeling ervan in waterdichte hokken niet gesteund is op de één of andere diep doordachte voorstelling van de eigentijdse behoeften van de mens. Evenmin is het gebaseerd op een klaar begrip van de toekomst.

Het komt erop aan die toekomst precies pedagogisch voor te bereiden. Want alhoewel die toekomst niet bestaat, zijn wij verplicht ons een opvatting ervan te vormen.

Het gaat hier niet om iets dat men moet ontdekken, niet om een „terra incognita”.

Wij moeten die toekomst samen „maken”. Daarom moeten wij er ons over bezinnen. Moeten wij weten waar wij naartoe willen.

Rekening moet worden gehouden met onder meer urbanisatie- en economische planning, waarvan de inplanting van scholen en kernen afhankelijk moet worden gesteld.

Rekening zal worden gehouden met de werkelijkheid in de samenleving en, voorlopig, is dat de consumptiemaatschappij, waarin wij leven, maar die broos is en wijzigbaar.

Gedacht moet worden aan diegenen — en vooral dan de sociaal mindergegoeden — die de mogelijkheid moeten krijgen om een primaire vorming te verwerven, als aan degenen die, in de loop van hun leven, een verdere opleiding wensen.

Dit betekent dat moet worden gedacht aan bijscholing, recyclage of enige andere vorm van permanente opvoeding.

Onderwijs betekent immers — qua doelstelling :

- a) overdracht van kennis;
- b) ervaring van de nodige kennis die ertoe aanzet de behoeften naar verdere ontwikkeling te verwekken ;
- c) verwerving van inzicht om het kritisch denken te bevorderen, niet een eenvoudig conservatief accepteren van wat is.

Maken wij ons niet te veel illusies. Laten wij even de toestand bekijken aan de hand van statistisch materiaal.

Wat betreft de dienstplichtigen van de Vlaamse bevolking, voor 1971, voltooiden niet het lager onderwijs : 1,34 procent; behaalden geen getuigschrift van het lager secundair onderwijs: 22,78 procent.

Het aantal Vlaamse dienstplichtigen die in 1971 niet eens een diploma van lager secundair onderwijs behaalden, bedroeg 1 op 4.

Voltooiden wel het lager maar niet het hoger secundair onderwijs : 40,49 procent.

Liepen hoger secundair onderwijs, maar behaalden geen diploma van het hoger onderwijs : 21,11 procent.

Behaalden het diploma van het hoger onderwijs: 14,38 procent.

Hiervan bedroeg het aantal voor het niet-universitair hoger onderwijs : 9 procent en voor het universitair onderwijs: 5,38 procent.

Zoals Marc-Antoine Pierson het reeds zegde is het duidelijk dat „ het leerpeil van de jongere die de leeftijd bereikt waarop hij een beroep moet kiezen (is) vandaag het element dat bepaalt welke plaats hij in de maatschappij zal innemen.. . “.

In het licht van bovenstaande overwegingen kunnen wij zeggen dat:

1. een duidelijke tegenstelling bestaat tussen de maatschappelijke stabiliteit van vorige generaties en de onoverzichtelijke wijzigingen die het maatschappelijk beleid tijdens onze generatie onderging;
2. rekening moet worden gehouden met zekere kenmerken van de consumptiemaatschappij, die een hinder vormen voor een progressief sociaal opvoedingssysteem.

Want — Alfred Sauvy wees daar reeds op — welke ontzettende wijzigingen onze gemeenschap beïnvloeden, toch blijft, hoe paradoxaal dit ook moge klinken, de bestendigheid een kenmerk van de sociale klassen : „Mais que les enfants succèdent aux parents, a la fois dans la fortune et les emplois supérieurs, qu'une transmission quasi héréditaire s'opère indéfiniment et nous sommes devant les classes sociales “.

Naar mijn mening kan de aanwending van wat wij „ buitenschools onderwijs” zouden kunnen noemen in een belangrijke mate bijdragen om de moeilijkheden, die uit bovenstaande gevolgtrekkingen voortspruiten, op te vangen.

Het is moeilijk — alhoewel het zo moet — een dergelijke onderwijsvorm op zulke wijze te **structu-**

reren dat de hiernavolgende — o.i. noodzakelijke — garanties zouden aanwezig zijn om te waarborgen:

- a) een onvoorwaardelijke gelijkheid van **toegangs-**kansen tot de verscheidene vormen en niveaus van onderwijs voor alle sociale lagen van de bevolking;
- b) de gelijkheid van kansen tot slagen;
- c) de ontplooiing van de mens in de algemene context van de ontwikkeling van de maatschappij en in functies van aanleg, bekwaamheid en verzuchtingen van eenieder.

* * *

Die onderwijsvorm zal dus moeten gekenmerkt worden door een zeer groot aanpassingsvermogen, in tegenstelling tot onze huidige, vaak conservatieve onderwijsstructuren — waardoor onbelemmerd de eisen van de buitenwereld kunnen opgevangen worden en een actieve betrokkenheid bij de transformatie van onze maatschappij ontstaat. Hierbij hoeft duidelijk gesteld welke de na te streven doeleinden hoofdzakelijk zijn.

PERSOONLIJKHEIDSVORMING

Grondslag is hier het streven naar de ontbolstering van de persoonlijkheid, los van elke noodzaak van beroepsvorming, van elke dwingende norm en van elke beperking.

Dus dienen de bekwaamheden ontwikkeld te worden in om het even welk domein om een mens te vormen met kritisch inzicht, met kennis van toestanden en die open staat voor ons wetenschappelijk, artistiek en filosofisch avontuur. Maar die zich bovendien ontwikkelt in functie van de gemeenschap, waartoe hij behoort.

PERMANENTE BEROEPSVORMING

Deze zou dienen geënt te zijn op de persoonlijkheidsvorming en moet zich uitbreiden over al die disciplines die onmisbaar worden geacht voor de overleving der gemeenschap, haar goed functioneren en haar ontwikkeling.

Op elk domein moet de gemeenschap beschikken over mannen en vrouwen die permanent competent zijn en blijven.

Maar vanzelfsprekend zullen in een complexe gemeenschap als de onze, sterk gediversifieerd en gespecialiseerd, deze noden constant fluctueren.

In onze onderwijshervorming moet dienvolgens een permanente opvoeding en een voortdurende **recyclage** van de opvoeders zelf worden nagestreefd. De tijd waarin een leraar kennis opdeed en deze gedurende gans zijn verder leven aan de man bracht is voorbij.

Een leraar wetenschappen bijvoorbeeld verliest na

een aantal jaren elk inzicht in de nieuwe aspecten van zijn kennis.

* * *

De permanente vorming zal, in de toekomst, het essentieel element worden in het leven van de mens. De schoolse opleiding die, enkele jaren terug nog, een eindpunt of soms een einddoel betekende, wordt nog slechts een overgang.

De school kan bezwaarlijk langer voorbereiden op een loopbaan. Maar daartoe zal een mentaliteit dienen bijgebracht die de mens zich ervan bewust maakt dat hij zich voortdurend zal hoeven aan te passen, bij te scholen.

Het komt er meer dan ooit op aan de leerlingen te leren leren, te leren aanvoelen, dat datgene wat de school heeft bijgebracht slechts een bijdrage kan zijn om de beroepsvorming grondig aan te vatten. De overtuiging zal moeten ontstaan dat het verwerven van kennis een continu proces is dat het ganse beroepsleven zal voortduren.

Zelfs indien wij niet kunnen vooropstellen welke beroepen in de toekomst aan de orde zullen zijn, zal toch het einddoel van de schoolse opleiding, het banen van de weg naar permanente vorming, in de vernieuwing van het onderwijs dienen ingebouwd te worden.

Dit betekent dat:

- het onderwijs een zo breed mogelijke en polyvalente basis moet verschaffen, algemene inzichten in en begrip voor de technieken;
- de programma's van de initiale opvoeding (basisvorming) in functie moeten staan van de verandering en van de permanente vorming. Deze zal fundamenteel en duurzaam moeten wezen om van toepassing te blijven bij wijzigende levensvoorwaarden;
- de studenten moeten vertrouwd worden gemaakt met de middelen die tot de permanente vorming leiden;
- een aanpassing dient te gebeuren van de nog te passieve methodes, zoals die thans gelden.

Het blijkt dus aangewezen de opleiding in twee stadia te splitsen:

- de eerste fase die naar polyvalentie leidt;
- de tweede fase die na de keuze van een loopbaan — en liefst na enkele jaren ervaring — de specialisatie, de vervolmaking, de aanpassing versterkt.

* * *

Wij mogen besluiten met volgende overwegingen. Het opvoedingssysteem moet niet alleen aan allen de kans bieden om te studeren, maar moet ook een nieuwe mogelijkheid scheppen tot studie voor diegenen die deze kans niet hadden en bovendien voor degenen wier opgedane kennis voorbijgestreefd is.

Ernstige aandacht moet dus worden opgebracht voor het buitenschools onderwijs.

Hierbij wordt zelfs het klassiek begrip „school” aangetast. Zeker zullen in de toekomst ook nog schoolgebouwen en — ergens — een „campus” bestaan.

Zij zullen echter slechts het zichtbaar embleem vormen op een zeer diffuus weefsel dat heel ons sociaal bestaan impregneert, maar zij zullen niet langer een schools getto vormen.

Zij zullen als het ware de zenuwknopen zijn van een systeem waar precies de symbiose van de leerkracht en onderzoeker met de arbeider in de onderneming, in het hospitaal, in de administratie, plaatsvinden zal.

Sedert 1970 zijn ook de gehandicapten in ons onderwijssysteem opgenomen. Het is een belangrijke verdienste van onze gemeenschap zich met deze groep te hebben ingelaten. Voor hen moeten bijzondere middelen worden aangewend om, in de mate van het mogelijke, een menswaardig bestaan te verzekeren.

* *

HOOFDSTUK III

DEMOCRATISERING VAN HET ONDERWIJS

„De democratisering van het onderwijs is de voorafgaande conditio sine qua non van een rechtvaardige sociale organisatie omdat zij alleen een voldoende gelijkheid van kansen in het leven kan scheppen.”...

„De democratisering van het onderwijs wordt niet alleen door een ideaal van sociale rechtvaardigheid vereist. Zij moet zelfs verwezenlijkt worden door een maatschappij die, zonder democratisch te zijn, de grootste doeltreffendheid nastreeft.”. M. - A. Pierson.

A. Betekenis

De democratisering vordert te langzaam. Stilaan begint het onderwijs een andere democratische inslag te vertonen, wat blijkt uit de explosie van de schoolbevolking op secundair en hoger niveau. Die expansie heeft zich vooral na de tweede wereldoorlog gemanifesteerd.

Deze schaalvergroting is evenwel slechts ten dele met de essentie van de democratisering verwant.

Echte democratisering betekent inderdaad heel wat anders dan aantallen studenten. Daarvoor moeten andere aspecten op de voorgrond treden.

* *

1. De betrachting om iedereen een gelijkheid van kansen te waarborgen ten opzichte van de verscheidene onderwijsvormen

Tot voor kort was deze gelijkheid van kansen meer een slogan dan een realiteit. Tussen de verscheidene onderwijsvormen van een bepaald niveau bestonden — vermeende of werkelijke — discriminaties. Democratisering veronderstelt dat deze verschillen zouden weggewerkt worden.

Aldus opent de wet van 7 juli 1970 op het hoger onderwijs de mogelijkheid om een brug te slaan tussen universitair en niet-universitair hoger onderwijs. Het principe om op evenwaardige wijze twee soorten van intelligentie te valoriseren zal bij het operationeel maken van deze wet gerealiseerd worden.

In dit opzicht zijn de mogelijke overgangen tussen beide onderwijsvormen uitermate belangrijk.

Wij zullen trachten van die wettelijke mogelijkheden ernstig gebruik te maken.

De wet van 19 juli 1971 scheidt soortgelijke mogelijkheden op secundair niveau door het vroegere middelbaar en het vroegere technisch onderwijs te integreren.

Beide wetten geven aanleiding tot een structureel herdenken van ons onderwijsbestel. In zulke mate zelfs dat de moeilijkheden uitgeschakeld worden, die zich kunnen stellen bij de aanvang, gedurende het verloop en op het einde van de studiën.

* *

Wanneer gedacht wordt aan studiemoeilijkheden en aan middelen om deze uit te schakelen, dan stelt het hoger onderwijs een bijzonder probleem. Het kan inderdaad niet de opdracht van het secundair onderwijs zijn om aan iedereen een gelijkheid van kansen te waarborgen ten aanzien van alle onderwijsvormen op hoger niveau. Dit heeft onder meer de huidige maturiteitsproef bewezen. Omnivalentie in de volle betekenis van het woord is dan ook meer dan waarschijnlijk een in de werkelijkheid niet te bereiken ideaal.

Een secundair onderwijs dat — onder meer door zijn oriëntering naar aangepaste studiën — zijn opdracht naar behoren vervult, kan en mag geen „omnivalente studenten” vormen. De maturiteit ten aanzien van het hoger onderwijs is dan ook niet alzijdig maar meer beperkt tot een bepaalde grote stroming. Daarom mist onderwijsdemocratisering, die zonder voorbehoud gans het hoger onderwijs wil openstellen voor iedereen die het secundair onderwijs verlaat, haar doel.

Echte onderwijsdemocratisering moet een kwalificatie van de talenten tot doel hebben, **zoniet** wordt nooit het maximum uit deze talenten gehaald.

2. Onderwijs verschaffen volgens het beginsel van de gelijkheid

Voortgezet onderwijs was, tot voor zeer kort, het voorrecht van bepaalde standen. Allerlei redenen, die strikt genomen niets met begaafdheid te maken hadden, waren daarvan de oorzaak. Tot deze oorzaken rekenen we vanzelfsprekend de financiële middelen van het gezin, maar ook — en misschien nog meer — de opvoedingsstijl, de opvoedingsbekwaamheid, de waardepatronen en het aspiratieniveau van de ouders.

Slechts gedeeltelijk is als gevolg van een grotere economische zelfstandigheid en van de emancipatie en de bewustwording van de arbeiders, bedienden en landbouwers, een verandering opgetreden.

Het onderwijs heeft zich aan deze veranderende sociale structuur aangepast. Het heeft gelegenheid geboden aan een vrij beperkte groep adolescenten om uit de massa op te rukken naar een hogere sociale klasse.

Is deze sociale mobiliteit een onbetwistbaar feit, toch moet vastgesteld worden dat alleen een kleine groep in staat is geweest om „de sprong over de kloof” te maken. Het waren jonge mensen, die een bijzondere conditionering hadden, en die er soms niet tegen opzagen om van hun oorspronkelijk milieu te vervreemden.

* * *

Hoe dan ook, de kloof is gebleven. Dat is een eerste vaststelling. Maar wat meer is, aan de basis is nog een belangrijk potentieel aan begaafdheid voorhanden, dat niet maximaal gevaloriseerd wordt. Het is duidelijk dat, indien de onderwijsdemocratisering wil slagen, dit talent en deze aanleg moeten opgespoord worden.

Deze ontdekking moet zo vroeg mogelijk gebeuren en vanaf dat ogenblik tot volledige ontplooiing worden gebracht.

Democratisering begint daarom in de basisschool en zelfs daarvoor en het is in de eerste levensjaren dat men alle oorzaken moet opruimen die de ontwikkeling van begaafdheden in de weg staan.

* * *

Tot op heden maakt de basisschool in dit opzicht een grove fout. Zij houdt inderdaad waardepatronen voor die veelal op geen enkele levensrealiteit gesteund zijn omdat ze voortvloeien uit een idealistische of imaginaire doelstelling.

Daardoor staat de school rechtstreeks in tegenstelling met de waardepatronen die in het gezin, op de straat of in de sociale groep op de voorgrond treden.

Aldus komen we tot een omgekeerde democratie, waar de grootste inspanning en aanpassing gevraagd worden van diegenen die er het minst toe in staat zijn.

Het gelijkheidsbeginsel betekent dan ook dat men afstand zou doen van aprioristische en denkbeeldige leer- en opvoedingsdoelstellingen, en dat men als basis de concrete levensrealiteit van het kind zou nemen. Op die manier zal dan eindelijk gerealiseerd zijn wat ongeveer 75 jaar geleden door Ellen Key in „De Eeuw van het Kind” werd neergeschreven.

* * *

3. Revalorisering van de technische oriëntaties

Het traditioneel middelbaar en het traditioneel technisch onderwijs zijn tot stand gekomen in een totaal verschillende historische context en dragen daarvan nog de onuitwisbare sporen.

Het middelbaar onderwijs is een kind van de Renaissance. Het ideaal van de schoonmenselijkheid en van de „bonae litterae”, dat toen vorm en inhoud aan het onderwijs gaf, doordrenkt ook thans nog de programma's en de methodes.

Het technisch onderwijs kwam tot stand na de industriële revolutie. Het was hoofdzakelijk een privé-initiatief (en dus ongecoördineerd) en kreeg inhoud in functie van de directe voorbereiding op het industriële leven. Lange tijd werd dit onderwijs daarom beschouwd als een minderbroertje van die hogepriester die het middelbaar onderwijs was. Zelfs nu nog verdedigen bepaalde milieus de voorrang van de zogenaamde „algemene vorming” op gelijk welke concreet gerichte opleiding.

Niemand is echter in staat om duidelijk te omschrijven wat men onder die „algemene vorming” verstaat.

Wie het toch poogt te doen legt de klemtoon, ofwel op het woord algemeen, ofwel op het woord vorming, en slaat onzes inziens in beide gevallen de bal mis.

In het eerste geval immers wordt gepoogd om een studiepakket samen te stellen op basis van een antropocentrische levensbeschouwing en dus gericht op ontwikkeling zonder precieze finaliteit. Nergens wordt hier bepaald of bij dergelijke opvoeding het accent zal worden gelegd op het kind als individualiteit in wording of als mens groeiend tot een gemeenschapswezen.

Dit is verkeerd, want deze „anthropos” is een fictief wezen, dat niets te maken heeft met de levensechte mens. Daarenboven is het failliet van onze poging om aan de inwoners van de vroegere kolonie onze cultuurinhouden over te dragen een ander voorbeeld van het foutieve van deze opvatting.

In het tweede geval legt men het accent op de vorming en tracht men met pedagogisch gegoochel aan te tonen dat de kennis geen belang heeft, maar wel datgene wat overblijft, als men alle kennis vergeten is. Latijn en wiskunde bijvoorbeeld zouden in deze optiek vormende vakken zijn. Boekhouden

en meettechniek bijvoorbeeld zouden het niet zijn. Ook deze visie is fout. Want de moderne didactiek leert dat in elk studieobject denkproblematieken verborgen zitten en dat elk studieobject vormend kan inwerken. Bovendien is de kennis zelf van een enorm belang, en moet de mogelijkheid aangekweekt worden om deze, die men buiten de schoolmuren opdoet, te integreren en in het aanwezige geestesmateriaal te ordenen.

Het ligt dan ook voor de hand dat er geen categorieel onderscheid te maken is tussen algemeen vormend en ander onderwijs.

Dit komt tot uiting zowel in de onderwijsfinaliteit als gedurende het verloop der studiën zelf, hetgeen uit hierna vermelde voorbeelden moge blijken.

- Is de handelsingenieur (economisch hoger onderwijs van het lang type) in de maatschappij in enig opzicht de mindere van de licentiaat in Germaanse talen?
- Tot deze handelsstudiën leiden zowel studierichtingen met „algemeen vormend karakter” (wiskunde – moderne talen – economie) als studierichtingen met „technisch karakter” (handel – administratie – verkoop).
- Wiskunde – moderne talen – economie, studierichting uit de determinatiegraad, kan in de oriëntatiegraad langs de opties moderne talen, wetenschappen en techniek bereikt worden.

4. Inspraak

Onderwijsaangelegenheden belangen eenieder aan. Dit betekent dat onderwijs ingrijpt op het leven van elk mens, en dat elk mens, dus — uiteraard ten aanzien van de vrijheid die hem in een democratisch bestel is toegekend — een dubbel recht heeft: dit onderwijs te genieten, en aan de uitbouw ervan mede te werken.

* *

Wat die medewerking betreft, kan zij op alle niveaus tot stand gebracht worden. Inzake onderwijsbeleid bijvoorbeeld betekent dit dat het beleid niet binnenkamers mag uitgewerkt worden, maar dat al degenen die er rechtstreeks bij betrokken zijn gelegenheid moeten krijgen om hun standpunt terzake te laten kennen.

(Wij herhalen hier onze vroegere opmerking nopens de noodzaak van een grondige bespreking van deze beleidsnota in onze Cultuurraad).

Hierbij gelden volgende opmerkingen :

- inspraak betekent niet dat men iedereen aanspreekt, maar wel dat eenieder, volgens de beginselen van de democratie, zich inschakelt in een geïnstitutionaliseerd orgaan dat als spreekbuis van een groep optreedt;

- inspraak impliceert medeverantwoordelijkheid. Dit wil zeggen dat hij, die geen verantwoordelijkheid op zich nemen kan in een bepaalde aangelegenheid, daarover niet moet geraadpleegd worden ;
- ten slotte, bij inspraak geldt als regel dat het algemeen en collectief belang moet primeren op privé-belang.

Het medebeheer van de instellingen is een andere manier om het beginsel van de inspraak te realiseren. Leerlingen, leerkrachten, ouders en sympathisanten, en zelfs de economisch-sociale wereld, dienen in tal van omstandigheden bij de organisatie van het schoolgebeuren betrokken te worden. Dit doet in geen enkel opzicht afbreuk, noch aan de prerogatieven, noch aan de plichten van het instellingshoofd. Het vermindert evenmin de verantwoordelijkheid, die elk van de genoemde groepen in schoolverband heeft. Het associatief beheer is — met behoud van de wederzijdse rechten en plichten — niettemin een middel om het autoritair regime te vervangen door een democratisch regime.

We mogen alleen hopen dat dit associatief beheer niet bij een formule blijft, die meer papier is dan werkelijkheid, en dat vooral de ouders en de leerlingen mondig genoeg worden om daadwerkelijk de opdracht op te nemen die men van hen verwacht. De opleiding naar mondig medebeheer is een taak die precies op het onderwijs en de opvoeding rust.

5. Budgettaire inspanning

Een reusachtige inspanning wordt op budgettair vlak gedaan.

Onderwijs is inderdaad een belangrijke investering en de economische mogelijkheden van een gemeenschap zijn voor een groot deel een gevolg van een onderwijsexpansie. Hier bedoelen wij vooral de verhoging van het algemeen ontwikkelingspeil.

In dat kader komt het ons voor dat de versteviging van de schoolvrede met eerbiediging van alle filosofische en politieke overtuigingen als een belangrijke voorwaarde kan gelden. Daarenboven moet de budgettaire inspanning de belangstelling voor marginale groepen beklemtonen.

Wij denken hier onder andere aan de gehandicapte jeugd, de arbeidende jongeren, de meisjes (coëducatie en coïnstructie) en de jongeren, die, vaak gedwongen, vroegtijdig elke vorming dienen stop te zetten. In ditzelfde verband verwijzen wij naar wat wij zeggen over de sociale promotie en de permanente opvoeding.

* *

B. Uit een aldus opgevatte betekenis van democratisering vloeien volgende eisen voort

1. Integratie van alle onderwijsvormen van hetzelfde niveau

Het traditioneel middelbaar en het traditioneel technisch onderwijs staan naast elkaar als twee verschillende entiteiten. Daartussen is — zonder tijdverlies — de overgang reglementair wel voorzien, maar feitelijk is die niet mogelijk, omdat de inhoud der studiën te sterk verschilt. Eenzelfde verschijnsel doet zich voor binnen deze onderwijsvormen zelf — tussen de verscheidene studierichtingen.

Het is duidelijk dat men een middel moet vinden om deze schotten te doorbreken. Wij willen toch het principe van de progressieve oriëntering volgens de bekwaamheden voluit tot zijn recht laten komen. Daarom dient het V.S.O. tot volledige ontplooiing te komen.

Elke leerstof — voor zover ze op jeugdige leeftijd te verwerven is en die iedereen uit onze Cultuurgemeenschap op een bepaald ogenblik moet assimileren — werd in een pakket „gemeenschappelijke stam” samengebracht. Ze wordt in de eerste jaren aangeboden. Er is op dat ogenblik nog geen differentiatie. Er is nog geen sprake van „onderwijssoort“.

Daarvan zal trouwens nooit sprake zijn, want de differentiatie komt er maar doordat de student op een bepaald ogenblik gaat opteren voor vakken die hem beter liggen dan andere.

Uit hetgeen voorafgaat moge reeds blijken dat de bepaling van de gemeenschappelijke basisvorming van een enorm belang is, omdat daarop de verdere differentiatie wordt gesteund.

Bovendien moet dit gemeenschappelijk leerpakket deze elementen bevatten die iedereen toelaten — wat hij later ook in de maatschappij worden zal — deze vorming te bekomen die hij nodig heeft. Iedereen moet zich behoorlijk kunnen uitdrukken, moet weten wat een prijzenindex is, moet elementaire berekeningen kunnen maken, enz.

Zo gezien rijst het probleem van de inhoud van dit gemeenschappelijk leerpakket vanuit een andere optiek. Wat moeten alle leden van onze gemeenschap „hic et nunc” kennen en kunnen? Met deze vraag stellen we het probleem van de cultuurhistorische situatie waarin we leven, en het is duidelijk dat we ten aanzien van een mogelijke oplossing veel standpunten kunnen innemen. Zeker is evenwel dat de tijd en de omstandigheden waarin we leven iets met techniek te maken hebben.

Daarom zullen voor iedereen technische elementen in de vorming vervat zijn.

Concreet gezien werden daarom in de observatiegraad opgenomen :

— Eerste jaar:

- handvaardigheidsoefeningen 2 uur
- technologische opvoeding 2 uur

— Tweede jaar:

- technologische opvoeding 2 uur.

Laten wij even — uit de doelstelling van de programma's ter zake — citeren.

Technologische opvoeding

„Het doel van deze cursus bestaat erin, het inzicht van de leerlingen in de technische wereld die ze omringt te verruimen, en dit kan zeer handig gebeuren wanneer de gedachtengang gevolgd wordt die geleid heeft tot de verwezenlijking van een aantal technische gebruiksvorwerpen”.

„Aldus opgevat kan de technologische opvoeding een belangrijke bijdrage leveren tot de vorming van alle leerlingen, en misschien nog het meest van die welke later geen technische richting zullen kiezen”.

Handvaardigheidsoefeningen

„De handvaardigheidsoefeningen beogen het opsporen, ontwikkelen en coördineren van menselijke eigenschappen, dank zij parallelle ontwikkeling van „mentale” en „manuele” instelling van de leerling ten aanzien van een bepaalde problematiek”.

2. Uitstellen van een definitieve studiekeuze

Een twaalfjarige leerling die het secundair onderwijs binnentreedt moet in het traditioneel systeem een bepaalde keuze doen die in zekere zin reeds van bij de aanvang determinerend is voor gans het verdere studieverloop. Hij is daardoor in de hoogste mate gedetermineerd, inclusief wat betreft zijn sociale status.

Tot een verantwoorde keuze is evenwel geen enkel kind in staat. Want op deze leeftijd heeft het geen enkel inzicht op langere termijn.

Wat meer is, niemand is in staat om op dat punt enige zinnige hulp te bieden. Zelfs al kent men het betrokken kind nog zo goed. De overgang naar het secundair onderwijs veronderstelt een nieuwe vorm van schoolrijpheid. Deze maturiteit moet gelegenheid gekregen hebben zich te manifesteren alvorens enige uitspraak over de studiekeuze kan gebeuren, tenzij men het pad van de profetie wenst te bewandelen.

Het ligt dan ook voor de hand dat een definitieve studiekeuze zo lang mogelijk moet uitgesteld worden. In december 1968 heeft de Raad van Europa zich unaniem in dit opzicht uitgesproken, en een verdaging voorgesteld tot op veertienjarige leeftijd. De Duitse Democratische Republiek gaat nog verder en baseert de studiekeuze op een schoolstructuur, die gemeenschappelijk is van zes tot zestien jaar. Maar niet alleen in de D.D.R., ook in de meeste landen van Europa, in Amerika en in Japan vangt het secundair onderwijs aan met een „globale” inhoud. Geschiedt dit niet overal op dezelfde manier, toch wordt algemeen de idee

verlaten om het secundair onderwijs van bij de aanvang selectief te organiseren.

Ons land heeft deze algemene tendens gevolgd en onder meer geprofiteerd van de ervaringen in Zweden, Frankrijk en Nederland op dat stuk.

Laten wij dit concreet nagaan.

- Het eerste observatiejaar van het V.S.O. is volledig gemeenschappelijk.
- Het tweede observatiejaar is tot 23 uur gemeenschappelijk en in vele gevallen zelfs tot 28 uur.
- Na de observatiegraad kan elke student nog om het even welke optie kiezen.
- In de doorstromingsrichtingen van de oriëntatiegraad is nog $\frac{2}{3}$ van de uren gemeenschappelijk.

Dergelijke organisatie beantwoordt aan de integratie-eis. Zij is tevens de noodzakelijke voorwaarde om het algemeen peil van de bevolking omhoog te tillen.

3. De blijvende mogelijkheid tot heroriëntatie

Het uitstel van de studiekeuze en het in gebruik nemen van deze tijd om de studenten grondiger te leren kennen moet er onvermijdelijk toe leiden dat een groot aantal vergissingen uitgesloten worden, waarschijnlijk het grootste aantal.

Toch is het niet onmogelijk dat bepaalde kinderen een studierichting uitgaan, waarvan achteraf blijkt dat ze hen minder past. De mens is en blijft in zijn keuze bepaald door talrijke imponderabilia, waarvan sommige (zoals zijn intelligentie) in hemzelf gelegen zijn.

Een democratisch onderwijs moet daarom voorzien in de mogelijkheid tot omschakeling, tot heroriëntering. Deze zal tijdens de studiën plaatsgrijpen. Het gaat om een aaneenschakeling van vakken en van volledige afwerking van het lastenboek binnen deze vakken. Wie onvoldoende Engels gestudeerd heeft om in een andere studierichting in te pikken kan zich door een teveel aan wiskunde niet redden.

Om dit euvel te ondervangen werden een aantal maatregelen genomen.

1. Het aantal opties (gedifferentieerde vorming) werd zo beperkt mogelijk gehouden bij de aanvang, zodat het eventueel ophalen van een achterstand mogelijk blijft. Zo geeft de studierichting oude taal-wetenschappen (2e observatiejaar) een normale doorgang naar oude taal-moderne talen en naar oude taal-wetenschappen.
2. Een gans gamma van overgangen, zelfs naar de bijzondere studierichtingen, wordt verzekerd. De eventuele lacunes kunnen inderdaad in het eerste trimester van de oriënteringscyclus opgevangen worden door inhaallessen en door individualiseringstechnieken.
3. Inzake individualisering treedt de geprogrammeerde instructie, die thans volop in het stadium

van de uitwerking is, meer in het bijzonder op de voorgrond.

4. Permanente begeleiding van de leerlingen en ernstige voorlichting van al degenen die bij hun studiën betrokken zijn

De observatiecyclus is, naast kenniswerving op begeleiding van de leerlingen ingesteld. Elke leerkracht heeft in dit opzicht een zeer precieze opdracht, waartoe hij alle bruikbare middelen (op het terrein van zijn vak) aanwendt. Groepswork, studietoetsen, probleemverwerking en taakverdeling geven ruime indicaties over de karakteriële, intellectuele en fysische attitudes van de student.

Elke leerkracht werkt evenwel in een zekere mate alleen en loopt derhalve — hoe toegewijd hij zijn opdracht ook vervult — het gevaar in dat isolement tot een strikt persoonlijke visie te komen.

Daarom is confrontatie van zijn inzicht met dat van anderen noodzakelijk. Deze gebeurt gedurende de klasseraad, waaraan in het vernieuwd stelsel meer uren dan vroeger toebedeeld worden.

Tijdens de klasseraad wordt het beeld van elke student vanuit meerdere gezichtspunten en disciplines benaderd, doordat niet alleen gans het college van de leerkrachten maar ook de vertegenwoordigers van de psyche-medisch-sociale centra aanwezig zijn.

De besprekingen van de klasseraad hebben een tweevoudige bestemming.

- a) Gedurende het schooljaar: de organisatie van de pedagogische follow-up. Aldus wordt het mogelijk bepaalde maatregelen voor te schrijven en uit te werken om studenten over hun moeilijkheden heen te helpen.
- b) Op het einde van het schooljaar: het opstellen van een studieadvies dat tot oriëntering van de studiën kan aanleiding geven.

Beide elementen, zowel de evolutie van de student als het studieadvies, worden progressief door middel van een rapport aan de student zelf, alsmede aan zijn ouders meegedeeld. Uitermate belangrijk in dit opzicht is dat de student zelf tot een eigen bewustwording komt en zich begint te bezinnen over de eigen persoonlijkheid. Daarom is het rapport niet zuiver cijfermatig opgevat, maar worden de inzichten in een bevattelijke taal „verwoord”.

Gans het systeem is er op gericht om de relaties leerkracht-leerling en studieobject-studiesucces tot een „open” boek te maken. Ook dat is democratie. Is de pedagogisch-didactische begeleiding in de eerste plaats de taak van de leerkrachten in de school, dan ontstaat de behoefte aan begeleiding op psychisch, medisch en sociaal vlak.

Hierdoor krijgen wij een verandering in de taak van de P.M.S.-centra. De enige oriëntering moet worden verruimd tot een efficiënte begeleiding.

Daarbij moet een permanente samenwerking met

de school worden tot stand gebracht, zodat de studenten worden geholpen door **gemeenschappelijk** overleg tussen de diverse begeleidingsorganen. Deze begeleiding zal ook meer vruchten afwerpen, indien zij tijdig kan starten. Vooral waar tekortkomingen sluimeren, is het nodig die zo spoedig mogelijk te **detecteren** om daaraan passende therapieën te koppelen.

Een progressieve uitbouw van het werkgebied van de P.M.S.-centra naar diverse schoolniveaus vraagt onze volle aandacht. Maar ook hier moeten behoeften en financiële mogelijkheden op rationele manier worden vastgelegd.

C. Middelen tot democratisering

1. Aanpassing van het associatief beheer

Wij beschouwen het „associatief beheer” als een belangrijk middel voor democratisering. Immers, in de steeds toenemende beleidsparticipatie van allen die bij het onderwijs zijn betrokken, wordt voortdurend gepoogd om die deelneming zowel kwantitatief als kwalitatief uit te bouwen. Maar nog talrijke tekortkomingen worden vastgesteld in de werking van het associatief beheer.

* * *

De diverse subgroepen, namelijk personeel, leerlingen, ouders en verenigingen ter bevordering van de schoolgemeenschap moeten hun interne werking beter uitbouwen, zodat ook de samenwerking onder de diverse groepen kan uitmonden in een echte participatie.

In elke groep houden nog te veel leden zich op de achtergrond. Bij de ouders vooral moet worden gestreefd naar een grotere representativiteit en hier denken wij aan de sensibilisering van de ouders uit socio-cultureel minderbegunstigde milieus. Zolang aan het associatief beheer uitsluitend of hoofdzakelijk ouders uit een bepaalde sociale klasse deelnemen beantwoordt het niet aan zijn doel.

Een goed overdachte en systematische vorm van informatie kan hierbij een rol spelen. Wellicht is het ook mogelijk om hier de begeleidingsopdracht van de P.M.S.-centra aan te wenden. Door het inschakelen van de sociale assistenten kunnen de ouders worden bereikt, die zich tot op heden afzijdig hielden van de school. Hier ligt nog een belangrijk werkgebied klaar om te worden verkend. Alles zal worden in het werk gesteld om dit gebrek te verhelpen.

De contacten van de ouders met de werking van de school moeten worden opgevoerd. Niet enkel de frequentie van de relaties school-gezin dient onze aandacht te krijgen, maar ook de inhoud van de samenwerking moet grondig worden overwogen.

Naast de rechtstreekse werking in de school worden de ouders, via hun nationale organisaties, ook meer betrokken bij het algemeen onderwijsbeleid en krijgen zij de kans adviezen uit te brengen bij het concipiëren van structurele en inhoudelijke veranderingen in het onderwijs.

Maar ook op dat vlak moeten wij ons afvragen of wij hier werkelijk een beroep doen op een representatieve vertegenwoordiging van de ouders.

Ook daar ijveren wij om verbeteringen aan te brengen door regelmatige contacten met de ouderverenigingen.

* * *

Intussen zal — voor het eerst in België — een „open schoolweek” worden georganiseerd, tijdens het voorjaar 1974. Die beslissing werd gevolgd door een aantal — thans bezig zijnde — consultaties omtrent de wijze waarop dit initiatief zal worden uitgevoerd.

Bedoeling is aan **alle** ouders de mogelijkheid te bieden de school van hun kinderen in volle werking te bezoeken.

Wij hopen aldus de belangstelling van de ouders voor het schools werk van hun kinderen te verhogen, de contacten te vermenigvuldigen met inrichtingshoofden en leerkrachten, en opbouwende kritiek uit te lokken. Kortom de schoolpoorten wagenwijd open te zetten naar de **oudergemeenschap** toe, en deze te stimuleren in haar contacten met de leerkrachten.

2. Herbezinning betreffende structuur, organisatie en pedagogiek van het lager onderwijs

a) *Integratie met de daaraan voorafgaande en de daarop volgende structuren*

In de opvoeding treedt het belang van de eerste levensjaren meer en meer op de voorgrond. Voor de opbouw van de basispersoonlijke structuur zijn de ervaringen uit die levensjaren richtinggevend. Vooral de psychische geborgenheid en de taalontwikkelingskansen. Het wekt dan ook geen verbazing dat steeds meer de peuter-, kleuter- en lagere schoolleeftijd als een basisopvoedingsgeheel worden gezien.

Deze psyche-pedagogische eenheid moeten wij structureel dóórdenken. Een opvoedingssysteem moet consequent worden uitgebouwd dat met deze kerngedachte overeenstemt.

Op dit ogenblik zijn kleuter- en lagere scholen in dat basisopvoedingsgeheel reeds gerealiseerd. Nu moeten peupertuinen daarbij integreren. Dat zal het voorwerp moeten uitmaken van een grondig onderzoek en een degelijke organisatie.

Deze nieuwe visie zal wellicht onze bouwpolitiek in de toekomst sterk beïnvloeden. Ook deze coördinatie mogen wij niet uit het oog verliezen.

b) *Belang van de individuele mogelijkheden van elk kind en van de sociale background (leefmilieu-gezinsmogelijkheden)*

Ons huidig systeem in de lagere school is nog altijd gekoppeld aan de leeftijdsgroepen of -klassen.

Men streeft ernaar aan kinderen van dezelfde leeftijd binnen dezelfde tijd (een schooljaar) eenzelfde programma te laten „afwerken”. Dat systeem wordt geleid door een en dezelfde leerkracht, die gedurende een jaar een vaste groep heeft.

Dergelijk systeem is niet democratisch. Het houdt geen rekening met essentiële verschillen in mogelijkheden en behoeften van de kinderen. (De bepaling van leeftijdsdrempels behoorde steeds tot een van de moeilijkste problemen).

Dit systeem houdt ook geen of weinig rekening met andere opvoedingsfactoren die evenzeer het totale ontwikkelingsproces conditioneren, namelijk de sociale background van de leerlingen. Heel wat mislukkingen op school vinden hun oorsprong daarbuiten, in de leefmilieu- en gezinsomstandigheden.

Dat alles moet ons ertoe leiden om ons star, uniform klassemiddel te doorbreken en over te gaan naar meer gedifferentieerde groepssamenstellingen, waarbij op gevarieerde wijze wordt gegroepeerd en niet volgens een eenzijdig intellectualistisch criterium dat dikwijls aanleiding geeft tot intellectuele segregatie.

In de pogingen om elk kind echt aan te spreken moeten wij streven naar gedifferentieerde leersituaties. Daarbij kunnen wij leerstofprogramma's „naar maat” voorzien :

1. fundamentele of basisleerstof : voor iedereen;
2. compenserende leerstof: wat voor sommigen leemten moet dekken;
3. differentiële leerstof: wat toelaat een keuze te doen voor de leerlingen.

c) *Integratie van de socio-culturele elementen nodig voor een globale opvoeding*

Bij het differentiëren van de programma's en van de leeractiviteiten zal men rekening moeten houden met de reeds genoemde gezins- en leefmilieuomstandigheden.

Dikwijls worden door het onderwijzend personeel geringe verwachtingen gekoesterd ten aanzien van leerlingen uit sociaal benadeelde milieus. Daardoor gaan die kinderen nog meer twijfelen aan de eigen kansen op school.

Er wordt een hiaat vastgesteld tussen het gedragspatroon van het kind zoals het dit via zijn opvoeding heeft verworven en het verwachtingspatroon van de school.

Met dergelijke gegevens moet in de toekomst rekening worden gehouden, willen wij aan elk kind inderdaad de best passende hulp verlenen in zijn ontwikkelingsproces.

d) *Overgang en accentverschuiving van individueel naar coöpererend leren*

Ons hedendaags lager onderwijs is niet alleen gekenmerkt door een indeling in leeftijdsklassen, maar meestal wordt sterk de nadruk gelegd op individueel leren. Daarnaast bestaat ook het coöpererend leren, maar die leersituatie is minder gekend.

Onze keuze is duidelijk. Bij opvoeding en onderwijs moet het accent goed waarneembaar worden gelegd op het gemeenschapswezen-in-wording, dus op de sociale pedagogiek. In de mens primeert het sociale. Zijn aanleg tot gemeenschapswezen moet tot een zo volledig mogelijke ontwikkeling komen.

Tot nog toe heeft men de didactisch-pedagogische mogelijkheden die schuilen in een coöpererend leren onderschat. Teveel wordt nog gesteund op een éénrichtingsleren, vertrekkend van de leerkracht naar de leerling(en).

Gedifferentieerde leersituaties mogen evenwel in geen enkel geval aanleiding geven tot individualistische tendenzen, die slechts kunnen leiden tot vervreemding van elkaar, terwijl wij juist meer socialiserende houdingen wensen te stimuleren.

3. Uitbouw van het V.S.O.

In de eerste plaats weze nogmaals beklemtoond dat het V.S.O. niet zo nieuw is, hoewel zulks in bepaalde omstandigheden in de verf wordt gezet. Onmiddellijk na de tweede wereldoorlog immers werd de onderwijsvernieuwing ter sprake gebracht. En ontelbaar zijn de partiële verbeteringen en aanpassingen die van dan af werden ingevoerd. Sommige daarvan waren ingrijpender dan andere, maar toch werden deze vernieuwende initiatieven nooit tot een sluitend geheel gebundeld.

Hoe dan ook, er was heel wat vernieuwd op het ogenblik dat de aldus geheten vernieuwing een aanvang nam. Toch was de paragraaf die daarover in juni 1968 in de regeringsverklaring werd ingeschreven, in dat opzicht belangrijk. Daar werd vastgesteld dat de vernieuwing op systematische wijze zou worden aangepakt en als een sluitend geheel doorgevoerd.

Begonnen werd met het opmaken van een zo uitvoerig mogelijke status questionis. Daarin werden volgende elementen verwerkt :

- de positieve zijden van het bestaande onderwijs en ondermeer hun beoordeling van de genoemde partiële vernieuwingen ;
- de negatieve zijden en de lacunes van het traditioneel systeem;
- de ervaringen inzake invoering van de vernieuwing in de omgevende landen.

Op basis van deze synthese gekoppeld aan de algemene filosofie, door de Raad van Europa

geformuleerd, werden een aantal basisprincipes van de vernieuwing vastgelegd. Het V.S.O. is naar structuur, inhoud en methodiek een poging om deze objectieven te realiseren.

Achtereenvolgens, en na raadpleging van de bevoegde instanties werden aldus volgende gegevens uitgewerkt:

- een algemene structuur van drie graden van elk twee jaar;
- een doorstromingsrichting naast een finaliteitsrichting, waaraan later een derde luik, het beroepsopleiding, werd toegevoegd;
- een pakket „gemeenschappelijke vorming” dat naar boven toe in volume afneemt om plaats te maken voor een brede waaier van opties;
- het intern structureren van de verscheidene opties in functie van het beoogde lastenkohier;
- de inwerking van de leerdoelen in de programma's;
- het organiseren van de leersituatie, ondermeer door de uitvoering van nieuwe technieken en methodes.

Op het huidige ogenblik heeft het geheel vorm en inhoud gekregen. Deze vormgeving is niet definitief. Uiteraard niet, want vernieuwing is geen stabilisatie van het onderwijssysteem volgens een bepaald patroon. Wij beogen integendeel een permanente evolutie.

Thans is het ogenblik gekomen voor een eerste voorlopige bezinning. Opdracht werd gegeven om gans het huidige concept, in het licht van de eerste ervaringen die werden opgedaan, aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Zulks gebeurt zo ruim mogelijk. Uit de algemene tendens van adviezen zullen conclusies getrokken worden, die aanleiding kunnen geven tot eventuele modificaties.

4. Onderzoek naar de uitbreiding van de leerplicht in een tweevoudig opzicht

a) *Uitbreiding naar beneden toe van 4 of 5 jaar af*
De huidige wetgeving maakt van elke zesjarige een leerplichtig kind, dat wil zeggen een 6-jarige jongen of een 6-jarig meisje moet deelnemen aan de activiteiten in de lagere school. Dergelijk systeem, dat enkel steunt op de norm „leeftijd”, houdt geen rekening met de schoolrijpheid of de schoolbaarheid en kan schade berokkenen aan kinderen die op onverantwoorde wijze in een avontuur worden gejaagd.

Maar ook worden kinderen die nog niet leerplichtig zijn, maar wel voldoende rijp zijn om de inscholing in het lager onderwijs aan te vangen, tegengehouden door diezelfde barrière van leeftijd.

Om op een verantwoorde en wetenschappelijk gecontroleerde wijze de doorstroming van de kleuterschool naar de lagere school mogelijk te maken, is het nodig de **schoolplicht** op 5 jaar te laten aanvangen, of zelfs op 4 jaar.

Hierin schuilt zeker niet de bedoeling om de aanvang van de basisschool te verschuiven naar die lagere leef tijd.

Kleuteronderwijs behoudt zijn volle betekenis.

Maar — boven wezen wij er reeds op — **socio-culturele achterstand** wordt vooral in de eerste levensjaren opgelopen.

Daarenboven moet de brug tussen kleuter- en lager onderwijs op stevige basis worden georganiseerd.

b) *Aangepast onderwijs voor diegenen die voortijdig de school verlaten*

Meerdere redenen roepen wij in om de leerplicht — liefst in één keer — te verlengen tot 16 jaar. Tot deze redenen behoren :

1. het spontane schoolbezoek dat thans reeds vrij hoog ligt. Voor 1970-1971 noteren we volgende statistiek:
 - 14 à 15-jarigen: 93,9 procent
 - 15 à 16-jarigen: 87,3 procent.
2. het voorbeeld van andere landen waar deze leerplicht thans reeds langer duurt, ofwel in het vooruitzicht wordt gesteld;
3. het sociaal-economische imperatief, aangezien een vorming die op 14 jaar eindigt niet volstaat om zelfstandig de maatschappij te betreden en de school niet bestaat om jonge arbeiders te bezorgen tegen speciale loonvoorwaarden;
4. de geringe financiële weerslag die deze uitbreiding zou meebrengen.

c) *Regeringsverklaring*

De Regeringsverklaring vermeldt dat de overblijvende resoluties die vervat zijn in het Schoolpact 1958 uitgevoerd dienen te worden vóór het zomerreces 1974, en dat onder meer de leerplicht zal verlengd worden.

In het licht van bovenstaande overwegingen zou men als uitgangspunt kunnen stellen dat niets zich tegen de uitbreiding van de leerplicht, zowel naar boven als naar onder toe, verzet.

Dat dus een wijziging van de bestaande wetgeving (artikel 3 van de gecoördineerde wetten op het lager onderwijs — Koninklijk Besluit van 20 augustus 1957) aan de wetgever kan voorgelegd worden.

Buiten de redenering, die wij hierboven hielden, kunnen immers volgende overwegingen gelden.

België is één van de laatste landen van West-Europa (Italië, Spanje, Turkije en Portugal niet te nagesproken) om de leerplicht te verlengen.

Weliswaar loopt in de meeste landen deze leerplicht tot en met het 15e levensjaar, hetgeen samenhangt met het onderwijssysteem (het afsluiten van een bepaalde studiecycclus).

Voor België is dit trouwens een tweede reden tot verlenging. De wet van 19 juli 1970 op het secundair

onderwijs voorziet in drie tweejarige cycli en in de uitwerking van deze cycli ligt vervat dat een finaliteit pas mogelijk is na de tweede cyclus, dus op 16 jaar.

Tenslotte **weze** kort de algemene overweging van humane aard herhaald. In onze hedendaagse samenleving is het inderdaad niet denkbaar wie dan ook „ongeschoold” het leven in te sturen.

En nochtans, het in de praktijk brengen van de gedachte der verlenging brengt zekere moeilijkheden mee waarover duidelijk opties moeten genomen worden

Deze moeilijkheden liggen gecentraliseerd rondom één punt : de onderwijsvoorziening die tegelijkertijd met de uitbreiding van de leerplicht moet in het leven geroepen worden.

Het ware ondemocratisch aan bepaalde kinderen de verplichting op te leggen het gewone onderwijs te doorlopen, zonder meer.

Daarom werd in de **Regeringsverklaring** de eis der verlenging in een totaal andere optiek gesteld, en terecht.

Immers, aan deze verbintenis werd toegevoegd „met het ter beschikking stellen van een aangepast onderwijs aan de leerlingen die voortijdig de school verlaten”.

Daar zit inderdaad de knoop.

Want indien vele redenen pleiten pro de verlenging, moet toch niet onbedacht te werk gegaan worden. Er dient duidelijk gesteld waarom kinderen de school op 14 jaar verlaten. Het onderzoek terzake heeft drie redenen aangebracht.

1. *Sociaal-economische redenen*

Kinderen kunnen reeds een centje meer verdienen. Het leercontract bijvoorbeeld is een gunstige situatie, want, met behoud van kindergeld, leert het kind een beroep en ontvangt het bovendien een loon.. .

2. *Culturele redenen*

Sommige ouders zijn onvoldoende gesensibiliseerd tegenover het belang van de vorming en dientengevolge zijn de kinderen negatief geconditioneerd.

3. *Pedagogische redenen*

Kinderen zonder uitgesproken verbale of theoretische intelligentie hebben veelal last met het schoolse leren.

Ze krijgen geen gelegenheid om aan hun trekken te komen en er ontstaat een zekere „leermoeheid“.

* * *

Uit deze redenen kan één besluit getrokken worden: het onderwijs, zoals we het thans opvatten, voldoet niet om bepaalde leerlingen aan te trekken.

Naast de beroepsschool, die in feite aanleunt bij de technische studiën, moet een nieuwe onderwijsvorm tot stand komen, die het accent verlegt van

de studie op arbeid en de studie in functie van de arbeid organiseert.

Niemand heeft een formule kant en klaar. Maar zekere principes treden duidelijk naar voor.

- Het recht om arbeid en studie te cumuleren.
- Het halve-dagsysteem of het part-time-systeem (formule van een langere alternering).
- Het gedeelte „arbeid” in dit systeem moet gevaloriseerd worden als „leerplicht”.
- Het gedeelte „studie” moet in functie staan van de beroepspraktijk.
- Een samenwerking onderwijs-industriële sector is — in bepaalde opzichten — gewenst.

Hierbij past een duidelijk voorbehoud :

- De leerling mag niet zonder meer aan de industrie „geleverd ” worden. De opleiding moet aanleiding geven tot een volledige economische onafhankelijkheid.
- Bovendien moeten alle leerlingen alleszins een eerste jaar secundair onderwijs doormaken (met eventuele transformatie van het aanpassingsjaar). Gedurende dit jaar moet het selectiesysteem derwijze werken dat twee onderscheiden gemaakt worden:

ofwel gewoon beroepsonderwijs,

ofwel beroepsvorming via het beroep.

Het ligt voor de hand dat de praktische realisatie aan de wettelijke verplichtingen zou voorafgaan.

Hier zal dus snel een beslissing getroffen worden in het licht van de aangehaalde overwegingen en mits aandacht te besteden aan volgende tweevoudige noodzaak: enerzijds, het afschaffen van de thans nog bestaande vierde graden, en, anderzijds, het opheffen van elk dubbel gebruik inzake de opleiding.

Wat het eerste betreft meen ik dat geen grote moeilijkheden kunnen rijzen. De laatste cijfers die mij ter hand werden gesteld en die betrekking hebben op het Nederlandstalig landsgedeelte vermelden ongeveer 3 900 kinderen die thans nog in de vierde graden zijn opgenomen.

Een progressieve afbouw is mogelijk. Ook voor het personeel kunnen in overgangsmodaliteiten voorzien worden.

Wat het dubbel gebruik betreft moet duidelijk gesteld worden dat die aangepaste onderwijsvorm geen gereduceerde technische of geen gereduceerde beroepsschool is.

Deze onderwijsvorm moet gesitueerd worden in het kader van een praktische beroepsgerichte opleiding, gerugsteund door een meer polyvalente vormingsinhoud, het geheel onder de leiding en het toezicht staande van vakpedagogen.

Deze onderwijsvorm moet bovendien, als een derde luik passen in het stramien van de progressieve oriëntering die als algemeen principe voor gans het secundair onderwijs geldt.

Daaruit vloeit voort dat alleen Nationale Opvoeding de verantwoordelijkheid op zich kan nemen

voor deze onderwijsvorm en dus ook de verantwoordelijkheid voor de verlenging van de leerplicht. Dit betekent, dat de rationalisatie en de programmatie, die in de Regeringsverklaring zijn ingeschreven, ook derwijze moeten geïnterpreteerd worden dat voor eenzelfde aangelegenheid geen twee van elkaar verschillende voorzieningen door twee departementen worden uitgebouwd.

*
* *

D. Overzicht van de getroffen maatregelen in de verscheidene onderwijsniveaus

1. Lager Onderwijs

a) Vernieuwing Lager Onderwijs

De voorbereiding van de vernieuwing van het lager onderwijs is in de Nederlandse sector in een nieuw stadium gekomen, nadat in gemeenschappelijk overleg onder de drie grote onderwijsnetten een „Eindrapport Commissie V.L.O.” werd gepubliceerd.

Vanaf september 1973 is het Project-V.L.O. gestart. In drie kernen, elk bestaande uit een rijks-, gemeentelijke en vrije school, ving de vernieuwing aan, zoals die is aangegeven in het eindrapport.

Een begeleidingssysteem bestaande uit tien leden, begeleidt in een full-time opdracht de leerkrachten van de negen vernieuwingsscholen.

Dat begeleidingssysteem staat in voor de concrete doelstellingen, voor de realisatie en voor de verspreiding van de ervaringen naargelang van het verloop van het project.

Belangrijk is dat alles gebeurt in permanent overleg met de leerkrachten en dat ook de ouders sterk bij de veranderingen worden betrokken.

Een verantwoordingsgroep die veelzijdig, deskundig en paritair is samengesteld uit vertegenwoordigers van de drie netten, van de nationale ouderverenigingen en van de vakbonden, volgt van nabij de ontwikkeling van het project.

Vooraf de sensibilisering van de 40 000 personeelsleden uit het kleuter- en lager onderwijs is een belangrijk aspect van de vernieuwingsstrategie.

Nogmaals wijzen wij op de essentiële kenmerken van het Project-V.L.O., namelijk samenwerking onder de drie onderwijsnetten, grondige voorbereiding, ruime inspraak, degelijke begeleiding en open informatie.

b) Aanpassingsklassen – Verwezenlijking – Doel Inzichten

Voor de pedagogische achterblijvers werden vanaf het lopende schooljaar in aanpassingsklassen voorzien om kinderen met lichte leerproblemen tijdig te helpen en om zoveel mogelijk het oriënteren van

kinderen naar het buitengewoon onderwijs te beperken.

Door inhaallessen, individueel of in kleine groepjes, worden de pedagogische achterblijvers bijgewerkt voor de gedeelten van de basisleerstof waarvoor lacunes bestaan, terwijl ze voor de overige activiteiten les volgen in hun gewoon groepsverband.

Tijdens het schooljaar 1973-1974 werden deze aanpassingsklassen experimenteel georganiseerd. Zo kan de nodige ervaring worden verworven om in de komende jaren op progressieve wijze de aanpassingsklassen verder uit te bouwen, rekening houdend met de behoeften en met de budgettaire mogelijkheden.

Een begeleidingsgroep die paritair is samengesteld, zal tegen einde mei 1974 een eindrapport ter zake voorleggen.

Dit zal een evaluatie omvatten betreffende de resultaten van het experiment en oriënterend zijn voor de planning van de volgende schooljaren.

*
* *

c) Voor kinderen van gastarbeiders moeten ook specifieke opvangmogelijkheden worden voorzien. De moeilijkheden liggen hier op taalgebied

De taalaanpassingscursussen zoals die nu worden georganiseerd, blijken geen voldoening te schenken. Vanaf volgend schooljaar zal worden gestart met de taalopvangklassen die een intensief aanleren van de onderwijstaal zullen combineren met het integreren van de kinderen van gastarbeiders in het gewone groepsverband.

d) Pedagogisch halve-dag-systeem

Het pedagogisch halve-dag-systeem is geëvolueerd naar een nieuwe vorm: de geïntegreerde werkweken. Het vroegere bijschoolse karakter van de openluchtklassen wordt vervangen door ruimere doelstellingen, waarbij wordt gestreefd naar meer integratie in de totale activiteit van de school.

Vooraf de persoonlijkheidsvorming in relatie met de gemeenschap kan hier sterk worden gestimuleerd, door een meer directe confrontatie met de dagelijkse realiteit, die ruimer en meer intensief wordt ervaren.

2. Buitengewoon Onderwijs

a) De rechten van de gehandicapten

Het hoofddoel van de wet van 6 juli 1970 op het buitengewoon onderwijs is het doen eerbiedigen van de beginselen van de „Verklaring van de Rechten van het Kind”, zoals deze door de Verenigde Naties werden aangenomen.

In de eerste plaats komt Beginsel nr. 2 in aanmerking, dat als volgt geformuleerd werd:

„Het kind moet een bijzondere bescherming genieten en door wettelijke maatregelen en andere middelen, mogelijkheden en faciliteiten krijgen om in staat te zijn zich gezond en normaal te ontwikkelen op lichamelijk, verstandelijk, geestelijk en sociaal gebied, in vrijheid en waardigheid. Bij de aanneming van wetten om dit doel te bereiken, moet het hogere belang van het kind de doorslag geven”.

Tegenover het gehandicapte kind wordt deze plicht meer in het bijzonder in Beginsel nr. 5 verduidelijkt:

„Het lichamelijk, geestelijk of sociaal benadeeld kind moet de behandeling, de opvoeding en de bijzondere verzorging ontvangen, die vereist zijn door zijn staat of toestand”.

Wanneer wij deze beginselen grondig in overweging nemen, dan stellen wij vast dat het hier niet alleen om rechten van het kind, maar evenzeer om plichten van de gemeenschap gaat.

Daarom heeft de wetgever in de wet op het buitengewoon onderwijs tegelijk de rechten van het kind en de plichten van de gemeenschap centraal gesteld. Geen misplaatst medelijden, geen sentimentele liefdadigheid, geen doodgewone hulpverlening, geen mensonterende bewaking gelden hier, maar feitelijke opvoeding en doelgericht onderwijs.

De wet is erop gericht om die middelen te laten aan bod komen, die er kunnen toe leiden om de minder valide mens op een aanvaardbare wijze in de maatschappij op te nemen.

Dit recht op een volwaardige en humane plaats in de gemeenschap kan door geen enkel ander recht verminderd worden.

Zelfs de ouders hebben in dit opzicht geen keuze. Want indien voor hun kind de status van gehandicapte wordt vastgesteld, dan betekent de mogelijkheid tot opvoeding de creatie van passend onderwijs voor hun kind.

In dit geval is dit aangepast onderwijs het buitengewoon onderwijs.

b) *Het belang van de wet op het buitengewoon onderwijs*

Van bij het begin van deze eeuw reeds kunnen allerlei initiatieven aangewezen worden.

Progressief hebben deze, oorspronkelijk gedragen door de caritas, geleid tot een zeer aparte onderwijsvorm.

Voor België is de arbeid van dr. O. Decroly in dit opzicht baanbrekend geweest. Vanaf de dertiger jaren mag dan ook gezegd worden dat de idee van een aangepaste onderwijsvoorziening voor de gehandicapte zich definitief ontwikkelt.

Deze doorbraak gaat dan bovendien nog gepaard met een groeiende sensibilisering van de bevolking ten aanzien van het probleem.

Dit klinkt allemaal heel mooi. Maar de realiteit is tot 1970 nog steeds helemaal anders.

Hoe doet op dat ogenblik de toestand zich voor?

Kinderen worden in het buitengewoon onderwijs alleen dan overgebracht nadat ze in het lager onderwijs totaal mislukt zijn. In een meerderheid van gevallen dus veel te laat.

Van een systematische depistage is er praktisch geen sprake. Van een mogelijke pedagogische therapie kan evenmin gewaagd worden.

Gehandicapten kunnen vrijgesteld worden van de leerplicht. Dit betekent: wettelijk wassen wij de handen in onschuld.

De initiatieven zijn meestal van privé aard en er bestaat niet de minste coördinatie. Er is vanzelfsprekend evenmin een planning en gehandicapten worden willekeurig „ergens” in een school voor „abnormalen” ondergebracht.

Ook op het vlak van de organisatie loopt alles mank. Geen enkel bestuur houdt zich specifiek met de tak van het buitengewoon onderwijs bezig. In velerlei opzicht wordt dit onderwijs beschouwd als een „toemaatje”.

Een soortgelijke toestand kunnen wij in de wetgeving vaststellen. In de gecoördineerde wetten op het lager onderwijs zijn wel enkele bepalingen opgenomen. Maar deze zijn niet van aard om het buitengewoon onderwijs te structureren. Wel wordt gepoogd om op de rug van de gehandicapte allerlei voordelen te halen. Vandaar de groei van B.O.-afdelingen gehecht aan de gewone lagere scholen. Voor het beroepsonderwijs van de gehandicapte is de toestand nog erger, want daar zijn de gewone gecoördineerde wetten op het technisch onderwijs van toepassing. De finaliteit van dit onderwijs is dan ook niet aangepast aan de reële situatie van de gehandicapte.

Trouwens, in het geheel gezien, aan de reële inschakeling van de gehandicapte mens in de gemeenschap wordt slechts sporadisch en ten dele gedacht. Al deze lacunes hebben tot de bewustwording geleid dat het onderwijs van de gehandicapten door een aparte wet moest geregeld worden.

Deze wet omvat tegelijk een statuut en een organisatorisch kader en biedt alle garanties om gans deze delicate materie op bevredigende wijze op te lossen.

c) *Operationeel karakter van de wet*

Vier grote objectieven werden tot op heden bereikt:

- de bevoegde adviesorganen werden opgericht;
- het buitengewoon onderwijs heeft zijn eigen structuur;
- de depistage van de gehandicapten en hun verwijzing naar een aangepaste onderwijsvorm werden georganiseerd;
- de begeleiding van de leerlingen werd in het leven geroepen.

— *Adviesorganen*

Wat de adviesorganen betreft moet het belang onderstreept worden van, enerzijds, de Hoge Raad voor het Buitengewoon Onderwijs en van, anderzijds, de Commissie van Advies, die per hoofd-toezichtsgebied zijn ingericht.

De Hoge Raad voor het Buitengewoon Onderwijs biedt door de aard van zijn samenstelling garanties bij de behandeling van de problemen. Steeds zal een visie op de voorgrond treden die wetenschappelijk verantwoord is.

De Commissies van Advies hebben een belangrijke opdracht inzake de oriëntatie van leerlingen naar het buitengewoon onderwijs. Meer in het bijzonder inzake het vrijwaren van de rechten van de gehandicapten op een onderwijs dat voor hen aangepast is.

— *Structuur*

De tweede realisatie betreft de structuur. Het buitengewoon onderwijs werd ingedeeld in acht types en in drie niveaus.

Die structuur werd uitgedacht vanuit een orthopedagogisch standpunt. Hieraan wordt thans een inhoud gegeven en onder meer ging op 1 september 1973 het vernieuwd buitengewoon beroepsonderwijs in een nieuwe formule van start.

Anderzijds organiseren de scholen zich progressief overeenkomstig een bepaald type zodat er ordening komt in een nogal verwarde aangelegenheid.

— *Depistage*

Wat de depistage van de gehandicapte en zijn oriëntatie naar het buitengewoon onderwijs betreft, is bij de inschrijving in een school een verslag vereist waarin het aangepast type van B.O. vermeld staat. Dit verslag wordt opgesteld door de diensten of personen die daartoe bijzonder bevoegd zijn. Vandaar dat progressief het net van gespecialiseerde psyche-medisch sociale centra wordt uitgebreid.

— *Begeleiding*

Aan deze centra is de verdere begeleiding tijdens de studiën opgedragen.

d) *Verdere planning*

De verdere uitvoering van de wet en het volledig operationeel maken ervan, waarvoor wij als streefdatum 1 september 1974 vooropstellen, omvat volgende belangrijke punten.

— *Leerlingenvervoer*

Het desbetreffende koninklijk besluit is klaar met uitzondering van het advies van het Departement van Begroting.

De beschikkingen worden na alle nodige raadpleging opgesteld en bieden de garanties die in de wet neergelegd zijn en de faciliteiten die de bevolking verwacht.

— *Werkingsdoelagen*

Een voorontwerp van koninklijk besluit werd voor advies aan de Hoge Raad overgemaakt, van wie een antwoord eerstdaags wordt ingewacht.

De tekst zal nadien door de Bestendige Schoolpactcommissie in behandeling genomen worden.

— *Infrastructuur*

Het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 6 juli 1970 waardoor de rationalisatie van het buitengewoon onderwijs een legale basis zal krijgen, werd door de Commissie van de Kamer goedgekeurd en zal eerstdaags in openbare vergadering worden behandeld.

Het rationalisatiebesluit zelf werd reeds uitgewerkt voor de drie niveaus en zal na goedkeuring van de wet ter consultatie worden voorgelegd.

Inzake infrastructuur werd een tweede taak aangepakt: de classificatie van de scholen per type en per niveau.

Daarbij wordt rekening gehouden met het feit dat de afdelingen gehecht aan gewone scholen op 1 september 1974 zullen opgeheven worden en dat een progressieve uitbouw van sommige scholen een noodzaak is.

Wat de eigenlijke bouw van scholen betreft treedt het probleem van het Rijksbuitengewoon onderwijs op de voorgrond. Een vijfjarenplan werd opgesteld en dat plan zal definitieve vorm krijgen nadat de rationalisatie zal zijn vastgelegd.

e) *Het personeelskader*

Het ligt voor de hand dat per type van buitengewoon onderwijs het personeelskader moet worden bepaald.

Een basisdocument werd opgesteld.

Het betreft de monografie van alle ambten die in het B.O. kunnen voorkomen. Deze omvat ook de bekwaamheidsbewijzen en een beschrijving van de opdracht.

Dit document berust voor advies bij de Hoge Raad die er een uitvoerige studie van maakt. Het eindadvies wordt tegen eind november 1973 in het vooruitzicht gesteld.

Van dan af zullen — rekening houdend met bepaalde prioriteiten en in functie van de budgettaire mogelijkheden — schikkingen getroffen worden om progressief het kader aan de opdracht aan te passen.

f) *Bijkomende opleiding van het personeel*

De Hoge Raad kreeg tenslotte opdracht om advies uit te brengen over een ontwerp, waarin voorzien is dat het personeel van het buitengewoon onderwijs een bijkomende opleiding zou doormaken, die aansluit bij een eerste basisdiploma (pedagogisch hoger onderwijs voor sociale promotie).

* * *

Dit is alweer geen eindpunt. In de eerste plaats worden deze leerplannen stelselmatig aangepast op basis van de opgedane ervaringen. Vervolgens zal de Verbeteringsraad tot opdracht krijgen de documenten aan een kritisch onderzoek te onderwerpen in functie van de totaliteit van de opleiding.

d) *Begeleiding van het V.S.O.*

Indien in algemene zin gezegd kan worden dat de leerkracht voldoende geschoold is om het V.S.O. tot een praktische werkelijkheid te maken, vooral wat betreft leersituatie, leeraanpak en leerinhoud, toch is het evenzeer juist dat een „**onderneming**” zoals het V.S.O. coördinatie en begeleiding veronderstelt.

Daarom hebben wij een systeem in het leven geroepen dat een doorstroming van ideeën en activiteiten in twee richtingen mogelijk maakt:

- van het centraal bestuur uit naar de scholen toe;
- van de klaspraktijk uit naar de beleidsorganen.

Informatie en onderrichting geven inderdaad aanleiding tot een „response”, die even belangrijk is voor de verdere evolutie der feiten als de voorlichting zelf.

Daarom werd in het kader van het Algemeen Bestuur van het Secundair Onderwijs een Centraal Pedagogisch Bureau opgericht dat onder leiding staat van de twee Inspecteurs-Generaal en dat over een kleine uitvoerende personeelsstaf beschikt.

In elke provincie werd, gedecentraliseerd, een regionaal pedagogisch bureau gevestigd ten einde een directer contact te hebben met de instellingen. Het Nederlandstalig landsgedeelte werd verder ingedeeld in 12 geografische zones. Elke zone werd toevertrouwd aan een inspectielid-coördinator, die in zijn taak bijgestaan wordt door leerkrachten-coördinatoren.

Gans dit team heeft een driedubbele opdracht: informatie – recyclage – research.

Wat de informatie betreft gaat het niet alleen om verduidelijking en toelichting van de onderrichtingen, maar treedt ook de voorlichting van de bevolking op de voorgrond, vooral in deze gewesten waar het V.S.O. nog niet is ingevoerd.

Wat de recyclage betreft staan we voor een zeer apart probleem. Iedereen heeft nood aan permanente herscholing.

Maar bovendien betekent het V.S.O. in velerlei opzicht een doorbreken van taboes, tradities en routine.

Elk vak vraagt een specifieke aanpak. Daarom werd gans het inspectiekorps voor deze taak ingeschakeld. De research tenslotte omvat het studiewerk dat met de vernieuwing verband houdt. Daarom zijn alle studietoelichtingscommissies, de evaluatiecommissie en de leerplancommissies bij de werking van het Centraal Pedagogisch Bureau betrokken.

e) *Structurele hervorming van de bestaande instellingen*

Door de pedagogische gerichtheid van het V.S.O., door de keuzemogelijkheden, door de algemene en specifieke doelstellingen valt het gesloten karakter van onze scholen weg.

Bovendien wordt de schoolkeuze van de ouders in het V.S.O. door andere criteria bepaald als deze die in het verleden golden.

Tenslotte geven de interpenetratie van de onderwijssoorten en de uitbouw van de opties aan bepaalde scholen een totaal ander beeld. Aldus dringt in veel gevallen de oprichting van een middenschool zich op.

Dat alles heeft ons ertoe genoopt een studie op het getouw te zetten om een duidelijk structuurbeeld te bekomen voor bepaalde schoolgemeenschappen in het algemeen en voor elke school in het bijzonder. Deze studie is thans aan de gang en zal mij voor beslissing worden voorgelegd tegen mei 1974, zodat van dat ogenblik af iedereen zal weten hoe het onderwijs verder zal evolueren in een zeer bepaalde lokale situatie.

Wij hopen aldus een zekere ongerustheid en een zekere angst — gesteund op onzekerheid — te zullen opheffen.

Het begrip scholengemeenschap is in dit opzicht zeer belangrijk. Daaronder wordt verstaan een groep scholen die op elkaar aangewezen zijn en die in een bepaald gebied voor de nodige onderwijsvoorziening instaan. Deze onderwijsvoorziening betreft zowel de waaier der opties, als de onderwijsniveaus en de finaliteits- en doorstromingsrichtingen.

Om deze redenen kan de herstructurering niet alleen op het vlak van het secundair onderwijs bekeken worden, maar moet ook het basisonderwijs en het hoger onderwijs erbij betrokken worden.

Hoe dan ook, het democratiseringsproces sluit in dat binnen een bepaald gebied alle mogelijkheden worden geboden om de oriëntering mogelijk te maken en tot haar recht te laten komen.

f) *Vernieuwd Beroepssecundair Onderwijs*

Het beroepsonderwijs werd niet onmiddellijk bij de vernieuwing van het secundair onderwijs betrokken. Het uitstel om de problematiek op dat vlak aan te pakken had nochtans geen andere reden dan de menselijke mogelijkheden van de personeelsstaf van het Departement.

Van bij de aanvang werd immers de vernieuwing van deze onderwijsvorm in het vooruitzicht gesteld. Vrij spoedig werden trouwens de richtlijnen vastgelegd die aan de vernieuwing vorm zouden geven :

- het beroepsonderwijs richten op studiegebieden die in de technische opties met korte finaliteit niet of niet helemaal tot hun recht komen;

- het beroepsonderwijs beschouwen als volwaardig en als een evenwaardige aanvulling van andere studierichtingen ;
- het beroepsonderwijs revaloriseren op het vlak van de algemene vorming. Ook de beroepsmens neemt zijn plaats in in de gemeenschap, moet ze begrijpen en eraan deelnemen;
- het beroepsonderwijs erkennen in zijn eigen kenmerken : het aspect van de pragmatische intelligentie treedt meer op de voorgrond en de inzichtelijk uitgevoerde praktijk moet de voorrang genieten ten opzichte van de theorie;
- het eigenlijk gezegde beroepsonderwijs met uitgesproken finaliteit kan pas een aanvang nemen na een korte periode van begeleiding. Daarom is — bij de aanvang de contactname met een paar beroepenvelden noodzakelijk.

Al deze beginselen werden door een werkgroep, bestaande uit leden van de administratie en van de inspectie, uit instellingshoofden en uit leerkrachten, verwerkt tot een eerste concept.

Het werd op 1 september 1972 experimenteel ingevoerd in zeven Rijksinstellingen. Dit experiment werd begeleid en opgevolgd door de werkgroep. Deze invoering gebeurde op het niveau van het tweede jaar van de eerste graad. Het bijzondere probleem van de aansluiting tussen basisonderwijs en beroepsonderwijs of tussen aanpassingsjaar V.S.O. en beroepsonderwijs wordt door de invoering van de vernieuwing scherper gesteld en thans speciaal ter studie genomen.

Genoemde instellingen organiseren thans het eerste jaar van de tweede graad, terwijl de vernieuwing zelf op 1 september 1973 in 34 andere Rijksinstellingen werd doorgevoerd.

De werkgroep is intussen bezig met de organisatie van de derde graad, die voor bepaalde specialiteiten noodzakelijk zal zijn.

4. Universitair Onderwijs

a) *Het probleem van de toegangsvoorwaarden tot de universiteit*

In de Regeringsverklaring wordt daaromtrent het volgende vooropgesteld :

„ De doeltreffendheid van het huidig maturiteits-examen wordt algemeen betwist. Daarom zal een gemengde studiec commissie universiteit-secundair onderwijs opgericht worden. Zij dient de Regering vóór 1 januari 1974 een voorstel te doen inzake de nieuwe toegangsvoorwaarden tot de universiteit. Deze zullen vanaf het academiejaar 1975-1976 toegepast worden”.

Hoewel de modaliteiten voor selectie door de academische overheden op zeer verschillende wijze benaderd worden, toch is het klaar dat eenieder de huidige toestand verwerpt.

Citeren wij enkele recente uitspraken ter verduidelijking:

- Volgens prof. dr. P. De Somer, rector van de K.U.L., zou de gehele selectieprocedure meer gericht moeten zijn op oriëntatie binnen de universiteit dan op eliminatie naar buiten. Voor bepaalde studierichtingen als geneeskunde en farmacie is een numerus fixus absoluut noodzakelijk.
- Volgens prof. dr. Devreker, rector van de R.U.G., is het instellen van de numerus clausus niet de aangewezen oplossing. Als grondprincipe stelt hij voor dat alle begaafde jonge lieden, ongeacht hun sociale afkomst, onder eigen verantwoordelijk toegang moeten hebben tot de universiteit. Om deze begaafdheid te meten blijft de selectie in de le kandidatuur een maatstaf. Ondanks de bezwaren hiertegen mag zeker het niveau van de kandidatuur-examens niet verlaagd worden.
- Volgens prof. dr. A. Gerlo, rector van de V.U.B., moet een toelatingsprocedure worden voorzien met eenvormige selectiecriteria.

Hoewel een volmaakt toegangssysteem, „ een feilloos en waterdicht selectiemechanisme”, utopisch is, kan, — naar zijn oordeel, — de ideale procedure het dichtst benaderd worden door rekening te houden met drie elementen :

een veralgemeend, nationaal georganiseerd toelatingsexamen; de uitslagen behaald in het hoger middelbaar onderwijs; en gebeurlijk, de reeds verworven beroepskwalificatie.

Op 11 oktober 1973 werd de gemengde studiec commissie universiteit-secundair onderwijs geïnstalleerd. Zij omvat voor beide taalregimes een gelijke vertegenwoordiging van beide onderwijsniveaus.

Binnen het secundair onderwijs werd de pariteit officieel — vrij onderwijs nageleefd.

Het is de taak van deze commissie het probleem, gesteld in het regeerakkoord over het maturiteits-examen, op een technische wijze te benaderen, dat wil zeggen deze kandidaten te **detecteren** die hoegenaamd geen kans op slagen hebben en ze naar andere studiën en beroepen te oriënteren.

Op het einde van haar werkzaamheden zal een syntheseverslag van de voorstellen voor advies voorgelegd worden aan alle geïnteresseerde milieus. De opdracht die aan de commissie wordt toevertrouwd, is niet strijdig met het democratisch principe dat wij in ons onderwijsbeleid steeds hebben vooropgesteld, dat wil zeggen de gelijkheid van kansen waarborgen voor **éénieder** die bekwaam is. Het ligt bijgevolg niet in de bedoeling één of andere drempel in te voeren, die ons tot vroeger bestaande toestanden zou terugleiden.

Beoogd wordt een oplossing te vinden voor de schrijnende situaties die wij thans kennen door de talloze mislukkingen van jongeren die de universiteit betreden.

Het zal niemand ontgaan hoeveel menselijk leed,

hoeveel frustraties, hoeveel tijdverlies en geldverspilling dit voor gevolg heeft.

Wij verwachten van deze commissie alternatieve voorstellen die het onefficiënte maturiteitsexamen als voldoende voorwaarde voor de toegang tot de universiteit kunnen vervangen.

b) *Nieuwe beheersvormen aan onze universiteiten*

De zogenaamde „studentenrevolte” van 1968 versnelde het zoeken naar de oplossing van een probleem dat de politieke autoriteiten in ons land reeds veel eerder begrepen hadden, namelijk het rechtmatig verlangen naar medezeggenschap en het ontsluiten van de „ivoren toren” in onze universiteiten.

In de Raad van Beheer werden vertegenwoordigers opgenomen uit de verscheidene geledingen van het universitair milieu en uit de zogenaamde buitenwereld (sociale en economische middens, evenals leden representatief voor de openbare machten).

Door het invoeren van nieuwe beheersvormen werd inspraak gewaarborgd en werd terzelfdertijd de mogelijkheid geboden om de interne structuren verder te reorganiseren en aan te passen (wet van 24 maart 1971).

Inderdaad kan de Koning, op voorstel of na eensluidend advies van de Raad van Beheer de benaming en de bevoegdheid van de faculteit wijzigen, alsmede nieuwe faculteiten, scholen, instituten, interfacultaire centra, departementen en alle andere organen voor de organisatie van het onderwijs en het onderzoek of voor het verlenen van een of meerdere graden of diploma's tot stand brengen.

Zopas hebben wij bij koninklijk besluit de faculteitsraden aan de Rijksuniversiteit te Gent een nieuwe samenstelling gegeven, waardoor ook deze beheersvorm een democratischer karakter krijgt.

Naast de leden van het onderwijzend personeel zullen het wetenschappelijk personeel, de studenten, het administratief- en gespecialiseerd, meesters-, vak- en dienstponeel in de faculteitsraden vertegenwoordigd zijn.

c) *Financiering en controle*

Wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen

— *Uitvoeringsbesluiten*

De wet van 27 juli 1971 voerde een nieuwe financieringswijze in voor alle universiteiten, zowel de vrije als die van het Rijk. Verscheidene uitvoeringsbesluiten moeten nog genomen worden.

Deze volledig nieuwe subsidiëringsregeling van de vrije universiteiten, gaat gepaard met heel wat praktische moeilijkheden, zodanig dat het opstellen van deze besluiten vertraging ondergaat.

Thans zijn nochtans enkele ontwerpen klaar.

— *Patrimonium (artikel 34)*

Er moet aan herinnerd worden dat met „patrimonium” in de wet van 27 juli 1971 bedoeld worden, de ontvangsten en uitgaven die niet vallen onder de werkingsuitkering, dat wil zeggen andere activiteiten dan diegene die gepaard gaan met het onderwijs en het met dit onderwijs gepaard gaande onderzoek, administratie en roerende uitrustingen.

In de wet zijn de principes opgenomen geworden waaraan het patrimonium moet voldoen :

1. de Koning bepaalt de samenstellende elementen van de ontvangsten en uitgaven van het patrimonium ;
2. het overschot van de ontvangsten op de uitgaven wordt afgetrokken van de werkingsuitkering; evenwel met vrijstelling van een door de Koning te bepalen bedrag;
3. wanneer de uitgaven van wettelijke lasten en van overeenkomsten vóór 1 juli 1971 de inkomsten van het patrimonium overschrijden, wordt het verschil toegevoegd aan de werkingsuitkering.

Een voorontwerp van koninklijk besluit dat een boekhoudkundig plan oplegt aan de universiteiten, waarin deze principes verwerkt zijn, werd voor advies voorgelegd aan de universiteiten.

— *Weddeschalen van het Onderwijzend Personeel van de Vrije Universiteiten (artikel 40)*

Zoals de wet voorschrijft, zal een wetsontwerp neergelegd worden dat de weddeschalen van het onderwijzend personeel van de vrije universiteiten gelijkstelt met die van de rijksuniversiteiten.

— *Weddeschalen van het wetenschappelijk personeel en van het administratief, technisch, meesters-, vak- en dienstponeel. (artikel 40)*

Een voorontwerp van Koninklijk Besluit, waarbij de weddeschalen van het wetenschappelijk personeel en van het administratief, technisch, meesters- vak- en dienstponeel van de rijksuniversiteiten toepasselijk gemaakt worden op het gelijkaardig personeel van de vrije universiteiten, ligt klaar.

Artikel 41 van de wet van 27 juli 1971 schrijft voor dat de vrije universiteiten voor bovengenoemd personeel een statuut moeten vaststellen dat gelijkwaardig is aan dat van de rijksuniversiteiten.

Een circulaire is in voorbereiding waarin aan de vrije universiteiten wordt medegedeeld aan welke vereisten dit statuut moet voldoen.

Nog andere voorontwerpen van koninklijk besluit zijn in voorbereiding:

- vorm van de statistische gegevens betreffende het aantal studenten te publiceren door de Universitaire Stichting (artikel 27, §1) ;
- klassering van de niet in de wet vermelde onderwijsopdrachten bij de studierichtingen (artikel 28).

* * *

d) *Interuniversitaire samenwerking*

Met de thans bestaande universitaire infrastructuur zullen we het een hele tijd kunnen stellen. Na de periode van intensieve universitaire expansie gaan we nu inderdaad een nieuwe fase in van het beleid inzake hoger onderwijs, namelijk een fase van concentratie van universitaire activiteiten.

Contacten tussen universiteiten dienen te leiden naar een bredere samenwerking, meer bepaald op het stuk van geïntegreerde programma's voor postgraduaat-opleidingen, waarvoor studierichtingen, waarin het aantal belangstellende studenten vrij laag is, ideaal aangewezen zijn.

Zowel de efficiëntie als de rationalisatie van het universitair onderwijssysteem zullen hierbij baat vinden.

Wij hebben — met overtuiging — onze goedkeuring gehecht aan de zopas opgerichte interuniversitaire postgraduaat-opleiding in de **verzekeringsgeneeskunde** (K.U.L. en R.U.G.) die in dit opzicht een symbolische betekenis krijgt.

Een verdere geleidelijke uitbouw van een interuniversitaire samenwerking tussen al de Vlaamse universiteiten zal ons toelaten op rationele wijze tegemoet te komen aan de zware eisen die de maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkeling ons in een nabije toekomst zullen opleggen op het stuk van bijscholing en vervolmaking.

Op dit ogenblik bespreken wij in deze Cultuurraad een voorstel van decreet tot organisatie van de Vlaamse universitaire samenwerking.

Principieel zijn wij het volledig eens met de ideeën die aan de basis van het decreet ten gronde liggen. Anderzijds moeten wij ons hoeden voor dubbel gebruik aangezien een wetsontwerp voor elke cultuurgemeenschap in de oprichting van een Hoge Raad voor het Universitair Onderwijs voorziet.

De reeds gevoerde besprekingen in de Senaat en — daarna — in de Kamercommissie en in de Commissie voor Nationale Opvoeding van de Cultuurraad bieden alle waarborgen om een gerechtvaardigde oplossing tegemoet te zien.

e) *Relatie universiteit — andere vormen van Hoger Onderwijs*— *Algemene problemen*

Vooraf moeten wij wijzen op de mogelijkheden door de wet van 7 juli 1970 betreffende de algemene structuur van het hoger onderwijs geboden voor niet-universitair hoger onderwijs in verband met de nadelige positie die dit onderwijs op heden in bepaalde gevallen nog inneemt.

Het niet-universitair hoger onderwijs omvat zeer uiteenlopende onderwijstypen die soms onder de bevoegdheid van meerdere ministeries ressorteren.

Voorbeelden

- Zeevaartonderwijs hangt af van het Ministerie van Verkeerswezen.
- De opleiding tot architect valt ten dele onder de bevoegdheid van de Minister van Cultuur.

Tot 1 september 1975 voor het lange type, en zonder beperking in tijd voor het korte type, zijn deze opleidingsvormen van hoger onderwijs verbonden aan instellingen van het secundair niveau onder één enkele directie.

Dit brengt mede dat het peil, het prestige en de specifieke geest van dit onderwijs niet beantwoordt aan de eisen die men normaal zou mogen stellen. Waar aan de universiteiten alle disciplines verenigd zijn in een instelling, zodat de interdisciplinaire samenwerking bevorderd wordt, houdt in het niet-universitair hoger onderwijs elke discipline er haar eigen „school” op na.

Om een degelijke oplossing aan deze problemen van het geheel van het hoger onderwijs te geven moeten wij streven naar één netwerk van alle vormen van hoger onderwijs, dat wil zeggen zonder gelijkwaardig te verklaren wat het niet is, een geïntegreerd geheel uitbouwen van complementaire elementen, die elk een specifieke functie bezitten. Dit betekent dat het universitair apparaat niet langer een **monolitische** blok mag zijn, geïsoleerd van de rest van het hoger onderwijs. De universiteit moet immers deel uitmaken van dat netwerk bestaande uit al de instellingen van hoger onderwijs waarbinnen een rationele taakverdeling imperatief moet zijn.

Aldus krijgt elk element in het stramien van hoger onderwijs zijn eigen waarde door de eigen specifieke taak.

Dit netwerk moet functioneel zijn, dat wil zeggen het moet beantwoorden aan de voortdurend fluctuerende noden van onze maatschappij.

In zijn operationele aspecten moet het ook op adequate wijze gedifferentieerd zijn in een aantal opleidingsvormen waarbinnen de studenten gespreid zijn volgens hun mogelijkheden en motivatie. Dit laatste is vooral een probleem van oriëntatie en selectie.

Anderzijds dient in dat netwerk een zeer grote mobiliteit tussen de verschillende instellingen ingebouwd te worden. Ons leven is veel te complex geworden om nog absolute kompartimenten toe te laten. Het is dus noodzakelijk zoveel mogelijk contactpunten te leggen en overbruggingen te maken tussen de verschillende elementen.

Praktisch gezien kan aan de bestaande situatie van het hoger onderwijs in concreto een oplossing gegeven worden.

Alle vormen van hoger onderwijs zouden **onzes** inziens onder de bevoegdheid van de Minister van Nationale Opvoeding moeten gebracht worden. Precedenten hiervoor bestaan reeds, aangezien de scholen voor maatschappelijk dienstbetoon van het

Ministerie van Justitie en deze van het paramedisch hoger onderwijs van Volksgezondheid werden overgeheveld naar Nationale Opvoeding.

Wat het beheer van de instellingen voor hoger onderwijs betreft, werd binnen de diensten van Nationale Opvoeding zelf reeds de eenvormigheid gerealiseerd door de herstructurering van het Departement zodat voor alle hoger onderwijs een eigen bestuur tot stand kwam.

Deze administratieve herstructurering moet ertoe leiden dat scholen en afdelingen van het hoger onderwijs — ook deze van het korte type — afgescheiden worden van die van het secundair onderwijs.

Terzelfdertijd moeten wij rationaliseren door tot fusies over te gaan zodat outillering en infrastructuur op pragmatische wijze kunnen verbeterd en efficiënter aangewend worden.

Een organiek reglement van de instellingen en een statuut van het personeel moet opgesteld worden vergelijkbaar met deze van de universiteiten.

Meest fundamenteel is het vermijden van impassen door het openen van overgangen. Rekening moet worden gehouden met het feit dat revalorisatie niet betekent gelijkschakeling, maar wel differentiatie tussen de onderwijsvormen zodat alle typen van intelligentie kunnen opgevangen worden (sociale intelligentie, pragmatische intelligentie, theoretische intelligentie, technische intelligentie).

Vertikaal zijn deze onderwijsvormen gestructureerd in cycli (kandidaturen, licenties, doctoraten) die horizontaal zo zijn dat mits bepaalde bijkomende voorwaarden binnen éénzelfde discipline overgangen mogelijk worden.

Voorbeelden

Het diploma van het paramedisch onderwijs (korte type: 1 cyclus) zou moeten toegang geven tot de licentie gasthuis-wetenschappen.

Het diploma van het economisch hoger onderwijs — korte type — zou moeten toegang verlenen tot de licentie toegepaste economische wetenschappen.

Omgekeerd, een kandidaat in de burgerlijke bouwkunde zou toegang moeten hebben tot de tweede cyclus industrieel ingenieur, enz.

In het kader van deze beschouwingen dient even aandacht te worden besteed aan twee actuele problemen : de situatie van de industrieel ingenieurs en van de architecten.

— *Industrieel Ingenieurs*

Een geamendeerde tekst van het wetsontwerp 220 betreffende de industrieel ingenieurs is in bespreking in de Permanente Schoolpactcommissie.

De Commissie heeft op 23 mei 1973 aanvaard de besprekingen verder te zetten op basis van 10

instellingen voor het land. De modaliteiten dienen te worden bepaald.

De tekst, zoals hij voorgelegd werd aan de Permanente Schoolpactcommissie, houdt in:

- de volledige polyvalentie van de **kandidatuur**-studiën ;
- de opname van het agrarisch onderwijs in het ontwerp ;
- de organisatie van studiën industrieel ingenieur in volgende vier hoofdafdelingen :
 - bouwkunde
 - mechanica of elektro-mechanica
 - elektriciteit
 - scheikunde
 en volgende bijzondere afdelingen :
 - kernenergie
 - textiel
 - landbouw ;
- de **klassificatie** van deze studiën in het hoger onderwijs van het lange type;
- de organisatie van de studiën van het korte type in volgende acht disciplines : bouwkunde, mechanica of elektro-mechanica, elektriciteit, scheikunde, kernenergie, textiel, landbouw, tuinbouw ;
- de oprichting van één industriële hogeschool per taalregime.
De industriële hogescholen kunnen bepaalde hoofdafdelingen omvatten, er kunnen bijzondere afdelingen worden aan toegevoegd;
- de industriële hogescholen zijn instellingen van openbaar nut met rechtspersoonlijkheid, beheerd door een paritair samengestelde raad van beheer;
- overgangsmaatregelen voor studenten en personeel ;
- assimilatiemogelijkheden voor afgestudeerden, mits het vervullen van bepaalde, soepele voorwaarden.

De Schoolpactcommissie werd samengeroepen op 14 november 1973 voor verdere bespreking van deze teksten.

— *Architecten*

Het architectuuronderwijs wordt thans in instellingen van drievoudige aard verstrekt :

- in diverse universiteiten die studiën van **burgerlijk ingenieur-architect** organiseren ;
- in scholen gerangschikt in het hoger technisch onderwijs van de tweede graad;
- in scholen gerangschikt in het hoger **kunst**-onderwijs.

De studiën worden georganiseerd volgens meerdere wetgevingen zodat op dit ogenblik drie verschillende soorten architecten bestaan.

Volgens de Orde der Architecten leidt de complexiteit van de kennis die van de ontwerpers geveerd wordt tot gediversifieerde oriëntaties. Deze kennis impliceert onder meer een grondige wetenschappelijke vorming die het moet mogelijk maken zowel de vormelijke expressie als de aangewende technische middelen te beheersen en eveneens de invloed van het gebouwde milieu op de mens te kennen.

Deze opleiding overschrijdt dus zowel het kader van de vormelijke expressie (kunst) als dat van de technische kennis (bouwen); zij raakt onvermijdelijk de psychologie, de sociologie, de ecologie en de politiek.

De Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid wenst voor de architecten contact met andere disciplines, met de universiteiten om wetenschappelijk onderzoek (of postgraduaat) mogelijk te maken. De Nationale Raad verklaart dat de taak van de architect er meer en meer in bestaat de synthese te maken van uiterst verschillende elementen, zowel technische als sociale, die een ordening van de ruimte moeten mogelijk maken. Daarvoor is het nodig dat de relaties tussen architecten en specialisten uit de andere disciplines nauwer zouden zijn dan dit vroeger het geval was.

De opleiding tot architect zou de mogelijkheid moeten bieden aan wetenschappelijk onderzoek te doen.

Ook de Orde van de Architecten heeft de mening dat op lange termijn het architectuuronderwijs moet geïntegreerd worden in de universiteiten. Zo kan een passende structuur ontwikkeld worden waardoor de architectuur een studieobject kan worden voor andere disciplines.

Onmiddellijk dienen alleszins de architectenstudien in het hoger onderwijs van het lange type te worden **geclassieerd** met inachtneming van volgende voorwaarden:

- een gezonde rationalisering en programmering;
- de interrelatie met andere vormen van het hoger onderwijs;
- de classificering in E.E.G.-verband van de afgestudeerden;
- de rechten en de reffectatiemogelijkheden van het personeel;
- de assimilatiemogelijkheden voor de vroegere afgestudeerden.

5. Het onderwijs voor sociale promotie

Het onderwijs voor sociale promotie zoals dit door de wet van 1970 wordt genoemd is op dit ogenblik nog steeds het vroegere onderwijs met beperkt leerplan, ook al zijn een aantal belangrijke veranderingen ingetreden.

Het onderwijs met beperkt leerplan is ontstaan in het kader van het technisch onderwijs als een tegenhanger van het onderwijs met volledig leerplan.

Tot voor kort was het onderwijs met beperkt leerplan dan ook alleen mogelijk binnen het kader van de gecoördineerde wetten op het technisch onderwijs. Zeer recent is daar verandering in getreden, aangezien de wetten van 6 juli 1970 op het buitengewoon onderwijs, van 7 juli 1970 op het hoger onderwijs en van 19 juli 1970 op het secundair onderwijs, de organisatie van een onderwijs van sociale promotie mogelijk maken.

Het belang van deze wettelijke voorziening is zeer groot aangezien thans leergangen kunnen ingericht worden op alle niveaus en in alle afdelingen, hetgeen voorheen niet mogelijk was.

Deze vroegere lacune is evenwel in de feitelijkheden van nu nog niet volledig opgevuld. De statistieken wijzen inderdaad uit dat een hoog procent leerlingen van het onderwijs voor sociale promotie zich aanbiedt in leergangen zoals handel, snit en naad, mechanica en electriciteit, dus zuiver professionele leergangen.

Mag daaruit besloten worden dat er geen interesse bestaat voor andere leergangen? Zeker niet, maar in feite is dit een kwestie van aanbod. Aan de jonge mensen wordt geen kans gegeven — buiten het onderwijs met volledig leerplan — om de algemene vorming te vervolmaken of bij te werken. En het is nochtans evident dat, om de jonge mens uit te rusten voor een engagement in de maatschappij en om hem de middelen te geven om zich economisch, cultureel, sociaal en politiek in te schakelen, meer aandacht dient verleend te worden aan andere vormingsinhouden.

Het zal dan ook noodzakelijk zijn aan het onderwijs voor sociale promotie, met behoud van zijn huidige finaliteit, een tweede oriëntatie te geven.

Het onderwijs voor sociale promotie wordt nog door een tweede hypotheek bezwaard: de opleiding die er verstrekt wordt heeft steeds voor doel gehad dezelfde finaliteiten te bereiken als deze die in het onderwijs met volledig leerplan ingesteld waren.

Sinds 1 september 1970 is ook daar verandering ingekomen. Weliswaar werd de vroegere doelstelling behouden en spreekt men in dit opzicht van de „lange” opleiding. Deze vertoont inderdaad een structuur die gelijklopend is met het onderwijs met volledig leerplan en biedt de mogelijkheid tot verticale promotie. Hierdoor kunnen de studenten een diploma of brevet bekomen van een hoger niveau dan datgene dat ze tot op heden behalen konden. Naast de lange opleiding bestaat ook de korte opleiding. Deze laatste is bedoeld voor bepaalde afgestudeerden, die in het beroepsleven of in de industrie opgenomen zijn en die behoefte hebben om, op korte tijd, een specialisatie of een nieuwe techniek te verwerven. Deze gefractioneerde onafhankelijke leergangen zijn dus in feite een middel tot horizontale promotie.

Tegelijk houden zij evenwel de mogelijkheid in tot verticale promotie, door een systeem van „credits”. Dat wil zeggen dat meerdere brevetten, **samen-**

voegd, de waarde van een diploma hebben. Deze mogelijkheid wordt noch door de studenten, noch door de onderwijsinstanties ten volle aangewend. Nochtans bestaat het onderwijs voor sociale promotie hoofdzakelijk uit avond- en weekend leer- gangen. Uitermate zware inspanningen worden daartoe gevorderd, veelal ten koste van gezondheid, familiaal leven en vrije tijd. Ze wegen tenslotte op het rendement van het onderwijs zelf. Hier bestaan dus mogelijkheden, maar er is geen gelijkheid ! Daarom zou de combinatie van korte en lange opleiding planmatig moeten uitgewerkt worden en onder meer zouden de studenten bij hun inschrijving voor een enkelvoudige cursus een **programmatie-**blad moeten bekomen betreffende de cursussen en de mogelijkheden die daar onmiddellijk bij aansluiten.

6. Studietoelagen

De wet van 19 juli 1971 op de studietoelagen heeft een nieuw systeem van toekenning voorgesteld, systeem dat progressief wordt ingevoerd. Het verschilt in vrij aanzienlijke mate van de vroegere wetgeving; het is een overgang van een principe van studiebeurzen, een gunst dus, naar een stelsel van studietoelagen, die als een recht worden beschouwd voor het minvermogende kind.

Deze nieuwe wet vraagt van de gemeenschap een verregaande financiële inspanning. Het was dus nodig dat deze op een oordeelkundige manier gespreid werd door een geleidelijke invoering van de wet. De vooropgestelde spreiding liep oorspronkelijk over vijf jaar.

Voor het school- en academiejaar 1972-1973 werd het volgende verwezenlijkt :

— Secundair onderwijs

Al de leerlingen van het lager secundair onderwijs en van de eerste drie jaren van het V.S.O. hadden recht op een studietoelage, voor zover zij aan de gestelde voorwaarden — plafond van de inkomsten op 50 procent — voldeden.

De leerlingen van het hoger secundair onderwijs die gedurende het schooljaar 1971-1972 een beurs genoten kwamen in aanmerking voor een toelage.

— Hoger onderwijs

Al de studenten die aan de gestelde voorwaarden voldeden kwamen in aanmerking. De kandidaten technisch ingenieur en studenten ingeschreven in het hoger onderwijs van het lange type genieten dezelfde toelagen als de **universiteits-**studenten.

De toelagen aan studenten van het hoger onderwijs van het korte type werden met 15 procent verhoogd, om alsoo een toenadering tot stand te brengen tussen de toelagen voor het hoger onderwijs en het universitair onderwijs.

Voor het school- en academiejaar 1973-1974 zullen de volgende doelstellingen verwezenlijkt worden :

— Secundair onderwijs

Al de leerlingen van het lager en het hoger secundair onderwijs komen in aanmerking voor een studietoelage. Het plafond van de inkomsten wordt op 75 procent gebracht.

— Hoger onderwijs

Al de studenten die aan de gestelde voorwaarden voldoen komen in aanmerking.

Tevens worden de mogelijkheden onderzocht :

- om de kandidaat-architecten in 1973- 1974 hetzelfde voordeel te laten genieten als de technisch ingenieurs, de studenten van het hoger onderwijs van het lange type en de universitaireren ;
- om het gemiddeld bedrag van de toelagen te verlenen aan de eerstejaarsstudenten aan de universiteiten en gelijkgestelden, te brengen op 90 procent van hetgeen gemiddeld aan de andere-jaarsstudenten zal worden verleend.

7. Schoollokalen – aanwending

Om de infrastructuur van het Rijksonderwijs maximaal in dienst van de gemeenschap te stellen werden onderrichtingen terzake verstrekt aan de administratieve diensten en inrichtingshoofden.

De bedoeling is het ter beschikking stellen van lokalen, terreinen en uitrusting aan culturele, socio-culturele en sportverenigingen, met uitsluiting van alle politieke of para-politieke groeperingen. Gezien lokalen en uitrusting gratis ter beschikking staan, moet de toegang eveneens gratis en vrij zijn. Enkel een verzekeringspremie wordt van de vereniging geëist.

Uitzondering op deze algemene reglementering wordt gemaakt voor het bal ingericht door de vriendenkring van de school en waarvan de opbrengst volledig ten goede komt van de leerlingen. Tenslotte werd gemeend dat het inrichten van handelsbeurzen niet kan toegelaten worden gezien hieraan een commercieel karakter verbonden is en dit niet meer strookt met de initiale doelstelling.

Gelij klopend met bovenstaande maatregelen zullen de Rijksinternaten tijdens weekends en **verlof-**periodes open gesteld worden voor het houden van stages ingericht door het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur, studiedagen en cursussen ingericht door verenigingen die in de subsidieregeling van de staat zijn opgenomen. Aan de inrichters wordt per deelnemer het betalen van een vergoeding geëist berekend op de kostprijs.

HOOFDSTUK IV

PLANNING IN DE UITBOUW VAN HET
ONDERWIJS. EEN NIEUW BEGRIP: DE
PLURALISTISCHE SCHOOL

A. Vrije keuze

De opvatting van een **rationalisering** en een programmering inzake onderwijs werd overgenomen in de regeringsverklaring en in het protocol dat verband houdt met het schoolpact en dat ondertekend werd door vijf partijen.

De nadruk wordt daarbij telkens gelegd op de verwezenlijking van de vrije keuze. Het probleem van het invoegen van de pluralistische school in de definitie van de vrije keuze zal moeten opgelost worden.

Inderdaad, de vrije keuze kan worden verwezenlijkt door de mogelijkheid tot keuze tussen twee instellingen: **één** met neutraal onderwijs en **één** met geëngageerd onderwijs. Ze is ook mogelijk door middel van **één** instelling: de pluralistische gemeenschapsschool.

Zowel om budgettaire als om andere redenen die kenmerkend zijn voor deze tijd, dienen experimenten met gedeeltelijke of volledige pluralistische gemeenschapsscholen tussen de verscheidene onderwijsnetten sterk aangemoedigd te worden.

De praktische verwezenlijking van de vrije keuze hangt af van meerdere voorafgaande voorwaarden. Van elke strekking moeten scholen voorhanden zijn. De staat waarin de schoolgebouwen zich bevinden moet uniform zijn. De afstanden tussen de scholen onderling, binnen de verscheidene strekkingen, moeten vergelijkbaar zijn; voorwaarde die, mogelijk, kan gecompenseerd worden door kosteloos vervoer.

Uitgaande van de werkzaamheden in de werkgroepen opgericht door de Nationale Schoolpactcommissie en in het bijzonder deze van de groepen die handelen over „rationalisatie en programmatie” en „samenwerking tussen de netten – pluralistische school” heeft de regering een aantal **basisdocumenten** opgesteld die verband houden met de rationalisering en programmering en die ter bespreking aan de Nationale Schoolpactcommissie werden voorgelegd. Aldus:

- een voorontwerp van wet ter bevordering van de samenwerking, de programmering en de rationalisering in het schoolwezen;
- een ontwerp van neutraliteitsverklaring;
- een werkdocument betreffende de definitie van de pluralistische onderwijsinrichting;
- een ontwerp van rationaliserings- en programmeringsnormen voor het lager onderwijs.

Uit deze documenten blijkt dat een aantal **basis-**

principes dezelfde zijn voor alle onderwijsinrichtingen en voor elk onderricht. Elke onderwijsinrichting moet zich ten doel stellen de theoretische en praktische kundigheden te verstrekken die de jonge mensen zich moeten eigen maken om hun toekomst voor te bereiden. Zij zal bijdragen tot de voortschrijdende vorming en ontwikkeling van de volledige persoonlijkheid van de jeugdigen, rekening houdend met de bijdrage welke door de andere gemeenschappen, waartoe de leerling behoort, wordt geleverd. In zijn onderricht zal elke leerkracht streven naar een volstrekte objectiviteit en naar een voortdurende intellectuele eerlijkheid in dienst van de waarheid. Hij zal zich onthouden van alle uitdrukkingen of overwegingen die de overtuiging of het geloof van andersdenkenden kunnen krenken. Elk lid van het onderwijzend en opvoedend personeel zal er toe bijdragen de geest van verdraagzaamheid bij de jongeren aan te wakkeren om ze zo voor te bereiden op hun toekomstige taak van burgers die, alhoewel tot verschillende filosofische en politieke gezindheid behorend, geroepen zijn om samen aan de uitbouw van onze gemeenschap mede te werken.

Met P. Klinkenberg menen wij immers dat de dynamische maatschappij met haar relativerend karakter nochtans enkele gemeenschapsdeugden kent, interconfessioneel en aan alle standen gemeen binnen de kring van een bepaalde gemengde cultuur: arbeidzaamheid, plichtsbetrachting, eerlijkheid, stiptheid, regelmaat. Die „deugden” zijn niet afhankelijk van de — vaak belangrijke — verschillen in levens- en wereldbeschouwing, die de gelovigen onderling en van „ongelovigen” scheiden.

Evenwel kan de vraag worden gesteld of een „negatieve” neutraliteitsverklaring — zoals de wetgever of de uitvoerende macht die pleegt te bepalen — aanvaardbaar is. **Onzes** inziens is ze dat niet.

De enige te nemen betekenis is deze van de objectiviteit. Want opvoeden kan niet „**neutraal**” zijn, zelfs indien men de taak van de leerkrachten zou beperken tot het „verstrekken van onderwijs”. De persoonlijkheid van de leerkracht uitschakelen betekent hem tot een „leerautomaat” verlagen.

Gezien de doelstellingen van de opvoeding en het onderwijs voor een groot gedeelte gemeenschappelijk zijn en de houding van de personeelsleden in alle netten meestal vergelijkbaar, moeten toch de begrippen „neutrale onderwijsinrichting”, „filosofisch gerichte onderwijsinrichting” en „pluralistische onderwijsinrichting” nader omschreven worden, in de mate waarin ze nog niet in de bestaande wetgeving werden opgenomen.

Wellicht zou kunnen nagedacht worden over de wenselijkheid de leden van het onderwijzend personeel een verklaring te laten ondertekenen luidens welke zij zich verbinden de door de nationale raad van het onderwijs, waartoe ze behoren, bepaalde doelstellingen te onderschrijven en er zich in schoolverband, naar te gedragen.

Een **neutraliteitsverklaring** zou — eventueel — volgende beginselen kunnen omvatten :

- de school staat open voor alle jongens en meisjes zonder onderscheid van sociale herkomst en van **filosofische of/en** ideologische overtuiging ;
- de school draagt bij tot de volledige ontplooiing van de persoonlijkheid — in — gemeenschap, het opleiden tot kritisch denken en het aankweken van de zin voor verdere studie;
- de school bevordert het wederzijds begrip tussen de levensbeschouwelijke en maatschappelijke visies, door de leerlingen tot persoonlijk onderzoek en kritisch inzicht op te leiden;
- ieder zal genieten van de vrijheid van uitdrukking, geen problemen dienen uit de weg te worden gegaan ;
- de leraar mag blijk geven van zijn persoonlijk engagement doch hij zal zich opstellen als iemand die de waarheid objectief nastreeft.

De **pluralistische school** zal — volgens het ter discussie gelegde document — een instelling zijn van openbaar nut waarvan de **statuten** de volgende waarborgen inhouden:

- ideologische pariteit bij de samenstelling van de algemene vergadering en van de beheersorganen ;
- op het totaal van het aantal leden van het bestuurs-, onderwijzend, opvoedend en administratief personeel, anderen dan de houders van een universitair diploma of van een pluralistisch diploma, moet ten minste 40 procent en ten hoogste 60 procent houder zijn van een diploma van het neutraal officieel onderwijs;
- een vaste benoeming van dit personeel alsmede de samenstelling van de beheersorganen moet door de nationale raad van het pluralistisch onderwijs worden erkend ;
- de inrichting moet open staan voor jongens en meisjes, zonder onderscheid van filosofische en ideologische overtuiging en zij moet in de organisatie van haar onderwijs steunen op de coëducatie.

De pluralistische scholen zullen kunnen ontstaan door

- keuze die een inrichtende macht doet voor een bepaalde inrichting ;
- fusie van bestaande inrichtingen;
- andere initiatieven doch op gunstig advies van de nationale raad van het pluralistisch onderwijs.

Zij zullen bij wijze van experiment in de **subsidie-regeling** opgenomen kunnen worden in zoverre ze beantwoorden aan de normen die ook voor andere vrije-keuze-inrichtingen gelden.

B. Rationalisatie en programmatie

Er is een duidelijk onderscheid te maken tussen beide begrippen : rationalisatie slaat terug op het verleden, brengt orde in het bestaande. **Program-**

matie heeft betrekking op de toekomst. Zij zal, nadat de rationalisatie is doorgevoerd, nieuwe oprichtingen toelaten.

Een criterium dient bepaald zodat in elk gebied — in elke basiseenheid — een voldoende infrastructuur van gemengde scholen ter beschikking wordt gesteld die de vrije keuze waarborgen. Demografische en geografische elementen moeten met elkaar verbonden worden. Rekening dient gehouden te worden met de schoolbevolkingsnormen die de bevolkingsdichtheid en de totale bevolking van de gemeenten in acht nemen met de afstand tot de meest nabijgelegen school van dezelfde strekking. Voor het in stand houden van scholen van eenzelfde net buiten het contingent van vrije-keuzescholen zullen zwaardere eisen worden gesteld.

Om pedagogische redenen zou er kunnen naar gestreefd worden fusies van scholen te bevorderen. De concrete toepassing van de opgelegde criteria dient in ieder geval gradueel te gebeuren. Gelijktijdig zullen de nodige maatregelen genomen worden om de verworven rechten van de betrokken personeelsleden te beveiligen.

Voor het secundair onderwijs dient vooraf een inventaris te worden opgemaakt van de **gelijk-**aardige afdelingen of instellingen, van te stimuleren, af te remmen of op te heffen afdelingen.

Daarenboven zullen regionale overlegcommissies moeten opgericht worden, paritair samengesteld met het oog op de praktische uitvoering en om betwistingen te vermijden.

C. Leerlingenvervoer

Het is geen erg rationele handelswijze wanneer meerdere autobussen rond hetzelfde uur in eenzelfde straat enkele kinderen ophalen om deze dan naar verschillende scholen te voeren. Daarom bepaalt het regeerakkoord dat een nationale dienst voor het leerlingenvervoer dient georganiseerd te worden die met het oog op de verwezenlijking van een effectieve vrije keuze, de verantwoordelijkheid zal dragen voor het vervoer van de leerlingen van alle netten onder dezelfde voorwaarden en via dezelfde criteria, zulks in overleg met de betrokken onderwijsnetten.

Te dien einde zullen wij voorstellen twee instellingen van openbaar nut van categorie A op te richten. Enerzijds een „ Rijksdienst voor het **Leerlingen-**vervoer ” bevoegd voor de Nederlandse sector. Anderzijds een „ Service national de transport d'élèves”, bevoegd voor de Franse sector.

De Rijksdiensten voor het Leerlingenvervoer zullen gedecentraliseerd zijn. Buiten de centrale diensten zal per provincie één plaatselijke dienst opgericht worden.

Zij zullen geen nieuwe vervoerorganismen zijn, doch zij zullen het leerlingenvervoer organiseren, reglementeren en coördineren volgens bepaalde

criteria. Zij zullen bovendien opdrachten geven aan de bestaande openbare vervoerdiensten en de andere huidige exploitanten van de ophaaldiensten.

HOOFDSTUK V

REGERINGSVERKLARING EN VERWEZENLIJKINGEN

Hier volgt een overzicht van de verwezenlijkingen in verband met de regeringsverklaring en ingedeeld in twee rubrieken zoals deze in de verklaring voorkwamen.

A. Nationale Opvoeding – Schoolpact

1. Het protocol inzake het Schoolpact, met zijn bijlagen, werd ondertekend.
 2. De resoluties van het Schoolpact 1958 voorzien voor uitvoering vóór het zomerreces 1973 werden via het goedkeuren van de wet van 11 juli 1973 uitgevoerd, namelijk
 - a) overheveling der bevoegdheid van Openbare Werken inzake scholenbouw naar Nationale Opvoeding (inbegrepen protocol betreffende de procedure) ;
 - b) controle door middel van het boekhoudkundig plan (Koninklijk Besluit gepubliceerd Staatsblad 30 augustus 1973) en controle van de onderwijsuitgaven van de ondergeschikte openbare machten ;
 - c) statuten van het personeel van het gesubsidieerd onderwijs. Het Koninklijk Besluit betreffende de terbeschikkingstelling en de reffectatie werd gepubliceerd in het Staatsblad van 31 augustus 1973.
 3. Van de overblijvende resoluties vervat in het Schoolpact 1958 en uit te voeren vóór het zomerreces 1974 werden de wettelijke maatregelen genomen die moeten toelaten eenzelfde regime van vereiste diploma's voor alle netten in te stellen.
 4. De werkingstoelagen voor het gesubsidieerd onderwijs werden verhoogd met terugwerkende kracht op 1 september 1972 met 50 procent voor het kleuter- en lager onderwijs, met 25 procent voor de andere onderwijsniveaus.
 5. De beschikking werd ingeschreven in de wet die voorschrijft dat opdat een instelling neutraal (resp. confessioneel) zou zijn, het vereist is dat de drie vierde van het personeel in het bezit is van een officieel (resp. confessioneel) diploma.
6. In de onderwijswet werd voorzien dat wanneer de Nationale Schoolpactcommissie tot een akkoord zou komen inzake de subsidiëring van bepaalde administratieve personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs, de wetgever niet opnieuw dient tussen te komen en dat de modaliteiten bij Koninklijk Besluit kunnen geregeld worden.
 7. Overeenkomsten inzake wedden van priesters en kloosterlingen werden gerealiseerd, in die zin dat verder werd gegaan dan het regeerakkoord door aan de priesters en kloosterlingen met twintig jaar dienstanciënniteit de integrale wedde toe te kennen.
 8. Fondsen voor Schoolgebouwen. Vier fondsen werden opgericht, elk met een duidelijk omlinjende bevoegdheid :
 - a) Algemeen Fonds voor Schoolgebouwen ;
 - b) Gebouwenfonds voor de Rijksscholen;
 - c) Fonds voor Provinciale en Gemeentelijke Schoolgebouwen;
 - d) Nationaal Waarborgfonds voor Schoolgebouwen.

Twee van deze fondsen zijn nieuw, het Algemeen Fonds en het Waarborgfonds. Voor de twee andere wordt de bevoegdheid die gedeeltelijk berustte bij de Minister van Openbare Werken volledig overgeheveld naar de Ministers van Nationale Opvoeding.

 - a) Het Algemeen Fonds voor Schoolgebouwen is een parastatale A, instelling van openbaar nut. Het Algemeen Fonds bouwt voor alle netten de schoolgebouwen van de onderwijsinrichtingen opgericht na 1 januari 1973. De Staat blijft eigenaar van de gebouwen opgericht door dit fonds ten behoeve van welke inrichtende macht ook. Het Algemeen Fonds is onder meer aangewezen om de gebouwen op te richten voor de pluralistische scholen.
 - b) Het Gebouwenfonds voor de Rijksscholen is het vroegere „Fonds voor Schoolgebouwen en Gebouwen in schoolverband van het Rijk” waarvan het gedeelte van de bevoegdheid van Openbare Werken overgeheveld wordt naar Nationale Opvoeding. Het heeft als opdracht de behuizing te verzorgen van de Rijksscholen en internaten die vóór 1 januari 1973 werden opgericht. Aan de reeds beschikbare kredieten wordt gedurende 10 jaar jaarlijks een krediet van 3 miljard toegevoegd ter verwezenlijking van een tienjarenplan opgesteld met als doel de Rijksscholen een definitieve infrastructuur te geven.

- De Tienjarenplanning inzake **Rijksschoolgebouwen**.
Overeenkomstig het regeerakkoord werd een inventaris opgesteld over de achterstand van de bestaande Rijksscholen inzake infrastructuur. Deze studie, gesteund op de schoolbevolking gedurende het schooljaar 1972-1973 en de bouwkosten afgeleid van de openbare aanbestedingen gehouden in 1972, geeft als resultaat dat voor de Nederlandstalige sektor van het Rijksonderwijs, zonder werkingskosten, ruim 48 miljoen nodig is. Een tienjarenplanning gesteund op deze inventaris steunt op volgende absolute prioriteitsorde :
1. De nodige klaslokalen om alle problemen van veiligheid en hygiëne definitief op te lossen.
 2. Turn- en sportzalen voor de scholen die over geen enkele vorm van **oefenzaal** beschikken.
 3. De nodige nieuwbouw voor alle scholen die nog ondergebracht zijn in weinig geschikte ingehuurde gebouwen.
 4. Het degelijk onderbrengen van alle kleuterafdelingen in aangepaste definitieve gebouwen.
 5. De ontbrekende definitieve lokalen van de lagere scholen en voorbereidende afdelingen.
 6. De afwerking der Middenscholen.
 7. De afwerking van secundaire scholen; hogere graad.
 8. De afwerking der gebouwen van de scholen voor hoger onderwijs - kort **type**.
- c) Het Fonds voor Provinciale en Gemeentelijke Schoolgebouwen is het voorheen bestaande overeenkomstig fonds waarvan ook de volledige bevoegdheid naar Nationale Opvoeding wordt overgeheveld. Deze **overheveling** vormt met de overheveling van het vorig fonds een logisch geheel. Daarenboven zal het mogelijk zijn de toelagen à rato van 60 procent in de toekomst volgens een uiterst vereenvoudigd forfaitair systeem toe te kennen.
Een forfaitair bedrag zal bijvoorbeeld vastgelegd worden rekening houdend met het aantal leerlingen of klassen, met een aantal vierkante meter per leerling of per klas en met een kostprijs per vierkante meter volgens het niveau en de oriëntering van het onderwijs.
Rekening zal hierbij gehouden worden met het stedelijk of ruraal karakter van de school. Het Fonds beschikt over een dotatie van

1 miljard voor deze toelage. Dit is het voorheen bestaande bedrag van 600 miljoen per jaar geïndexeerd op de datum van 1 januari 1973.

- d) Het Nationaal Waarborgfonds voor Schoolgebouwen, parastatale B, heeft als opdracht de terugbetaling van kapitalen, intresten en bijbehorende onkosten te waarborgen en aan de inrichtende machten van de gesubsidieerde sector leningen toe te staan met een verlaagde intrest, tegen **1,25** procent met een terugbetaling lopend maximaal over 40 jaar.

Het Waarborgfonds beschikt over 2 miljard als ontleeningsmogelijkheid ten behoeve van de vrije sector, over 1 miljard voor de officiële sector.

B. Nationale Opvoeding

De gemengde studiecommissie **Universiteit-Secundair Onderwijs** werd opgericht in verband met het onderzoek van het bestaande maturiteitsexamen.

In nauwe samenwerking tussen de verschillende onderwijsnetten wordt de vernieuwing van het lager onderwijs bestudeerd.

De wet op het buitengewoon onderwijs wordt geleidelijk toegepast; een wetsontwerp dat de rationalisatie moet mogelijk maken werd neergelegd.

De vernieuwing van het secundair onderwijs wordt gradueel uitgebouwd. De nodige schikkingen werden getroffen inzake de begeleiding en de recyclage van de leerkrachten. Het vernieuwd beroepsonderwijs wordt van 1 september 1973 af gradueel in de vernieuwing van het secundair onderwijs ingeschakeld.

Een wetsontwerp inzake de hervorming van de aggregaatsstudiën werd ingediend en is in bespreking in de commissie van de Kamer.

Gradueel wordt het net van P.M.S.-centra uitgebreid. Een wetsontwerp en een koninklijk besluit dat de organisatie der P.M.S.-centra en een koninklijk besluit dat het statuut van het personeel regelt, zal aan de Schoolpactcommissie worden voorgelegd voor het einde van dit jaar. Dit zal het mogelijk maken de werking van de centra en de diensten te coördineren en te controleren.

De wetgeving op de studietoelagen wordt gradueel uitgebouwd. Van het schooljaar 1973-1974 af wordt het ganse secundair onderwijs in het systeem opgenomen.

Voor het universitair onderwijs worden de normen opgesteld die, volgens billijke evenwichten, moeten nageleefd worden inzake de investeringen. De werkzaamheden betreffende het statuut van de universitaire instellingen in verband met de samenstelling van de patrimonien, zijn tamelijk ver gevorderd.

Concrete maatregelen over de deconcentratie van de Centrale Administratie kunnen tijdens het laatste trimester van dit jaar worden geformuleerd.

* * *

HOOFDSTUK VI

OPEN UNIVERSITEIT

Na kennismaking en vergelijking met de verschillende vormen van „open universiteit” in het buitenland komt men vrij vlug tot de conclusie, dat het integraal volgen van een bepaald voorbeeld praktisch uitgesloten is. Van elk systeem kan weliswaar iets overgenomen worden, maar vermits de **onderwijsorganisatie**, de behoeften en mogelijkheden zich van land tot land anders voordoen, dient men het „model” ook telkens aan te passen.

De oplossing voor België (de „tussenoplossing” als men wil) lijkt te liggen in een horizontale en verticale uitbreiding van de sedert jaren — alléén in België! — bestaande „Centrale Examencommissie”. Sinds 1970 is die Examencommissie „gedecentraliseerd” geworden. De studenten melden zich weliswaar nog centraal aan, maar kunnen nu de examens afleggen in de universiteit van hun keuze. De algemene organisatie is in handen gebleven van het Ministerie van Nationale Opvoeding (Bestuur van het Hoger Onderwijs en de Jury's), dat echter kan rekenen op de medewerking van de verschillende universitaire instellingen. De examenzittijden lopen ongeveer parallel met die van de universiteiten zelf, zodat weinig speciale regelingen dienen getroffen te worden. Voor de examinandi betekent het nieuwe systeem alleszins een verbetering: de leerstof is nu immers duidelijker omljnd, de professoren zijn gekend en er kan vooraf contact met hen opgenomen worden.

De sedert 1970 gecreëerde toestand is in feite de eerste stap naar de „open universiteit” in België. Op basis hiervan kan nu verder gebouwd worden. Daarbij dient rekening gehouden met volgende principes :

A. Na te streven doelstellingen

- De „open universiteit” moet bijdragen tot de verdere democratisering van het hoger onderwijs.
- Zij moet een „nieuwe kans” bieden aan personen die om familiale, financiële of andere redenen geen universitaire studiën hebben kunnen doen of hun studiën hebben moeten onderbreken.
- Daarnaast kan de „open universiteit” ook een taak vervullen bij de vervolmaking of recyclage van universitair gediplomeerden en bij de herscholing of reconversie van universitaire die van beroep willen (of moeten) veranderen.

- Bovendien is er de mogelijkheid, dat de „open universiteit” zich tot een breed publiek richt en aldus poogt het cultureel niveau van de bevolking te verhogen.
- Ten slotte zou de „open universiteit” kunnen ingeschakeld worden bij de permanente vorming en de recyclage van alle leerkrachten van elk niveau.

B. Toelatingsvoorwaarden

- Wie voldoet aan de toelatingsvoorwaarden die gelden voor de gewone universiteiten, wordt uiteraard meteen toegelaten.
- Daarenboven zouden andere regelen kunnen voorzien worden voor wat de permanente vorming en de recyclage betreft.
- De inschrijving zou centraal gebeuren (in het hoofdbureau van de „open universiteit”, zoals nu via het Ministerie van Nationale Opvoeding voor de „gedecentraliseerde” examencommissie), maar de kandidaat vermeldt telkens de door hem gekozen instelling (dat is de instelling waar hij geregeld contact zal hebben met onderwijzend en wetenschappelijk personeel, waar hij gebruik zal kunnen maken van bibliotheken en laboratoria, waar hij examens zal afleggen, enz...).
- De mogelijkheid moet bestaan om over te schakelen naar een andere instelling dan de eerst gekozen.

C. Studiebegeleiding

- Van bij de aanvang zal de student moeten begeleid en geobserveerd worden. Niet alleen om eventuele ontmoediging te vermijden, maar vooral om bij te dragen tot een positieve **oriëntering**. Zowel centraal als regionaal zal voor consultatiebureaus moeten gezorgd worden.
- Zo mogelijk zullen via radio en televisie dagelijks lessen uitgezonden worden; elk programma dient tweemaal in de ether te gaan : een eerste keer tijdens de dag, een tweede keer 's avonds of tijdens de weekends.
- Teksten, documentatie, apparatuur, enz. zullen geregeld aan de studenten gestuurd worden door het centraal hoofdbureau.
- Tijdens de weekends en de vakantieperiodes worden bijeenkomsten gehouden in de regionale centra (dat is bij voorkeur in de universitaire instellingen), waar gelegenheid zal geboden worden om problemen te bespreken, ervaringen uit te wisselen, oefeningen te maken, enz.
- Ten slotte zal de mogelijkheid bestaan om op bepaalde dagen en uren contacten te hebben (hetzij via de telefoon, hetzij via een bezoek)

met vaste studiebegeleiders, zowel in het centraal hoofdbureau als in de verschillende universiteiten.

D. Examens

- De examens voor de universitaires worden (zoals thans in de „gedecentraliseerde” Centrale Examencommissie) afgenomen aan de traditionele universiteiten (dat is de instelling waarvoor de student, bij zijn inschrijving, voorkeur heeft laten blijken en waarmee hij, in de loop van het academiejaar, geregeld contact heeft gehad). Wat de eventuele examens betreft voor diegenen die recyclage of vormingscyclussen volgen, deze dienen — qua modaliteiten — nader te worden bepaald.

HOOFDSTUK VII

BEVOEGDHEID VAN DE CULTUURRAAD INZAKE ONDERWIJS

A. Bevoegdheden

1. De Grondwet geeft inzake onderwijs aan de Cultuurraden de volgende bevoegdheden :
Artikel 59bis, § 2. Het onderwijs met uitsluiting van wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden, de schoolbevolkingsnormen.
2. Uit het verslag van de heer Meyers blijkt dat tot de bevoegdheid van de Cultuurraden behoren :
 - de omschrijving en de controle van de leerplicht,
 - de verschillende studierichtingen met hun programma's, lessenrooster en leerplannen, voor zover zulks niet geïmpliceerd is in de voorwaarden opdat de diploma's zouden worden erkend,
 - de organisatie van de inspectiediensten,
 - de voor het onderwijzend personeel vereiste diploma's,
 - de aanmoedigingen,
 - de vakantie- en verlofregelingen,
 - in het algemeen alles wat de verbetering en de bevordering van het schoolbezoek **aanbelangt**.

Bovendien, maar dan uitsluitend geldend voor het Rijksonderwijs : de organieke reglementen van de scholen en internaten.

3. In de regeringsverklaring worden de bevoegdheden nader omschreven.

Algemeen zijn de Cultuurraden bevoegd voor alle onderwijsproblemen die niet aan het Parlement zijn voorbehouden.

Tevens citeert de regeringsverklaring een aantal voorbeelden :

- het bevorderen van het overleg en de samenwerking tussen de verschillende onderwijsetten;
- de richting die aan het onderwijs moet gegeven worden op grond van demografische, sociale en economische factoren en de planning van het schoolnet;
- de inhoud van de door de wet bepaalde structuren, onder meer :
 - a) de mogelijke richtingen op elk onderwijsniveau ;
 - b) het leerplan van die richtingen, hun programma's ;
 - c) de niet wettelijk gereguleerde diploma's ;
- het aanmoedigen van verbeteringen van onderwijsmethodes en van pedagogische experimenten ;
- de middelen ter evaluatie van het verstrekte onderwijs (aanwending van de **inspectie**-korpsen, examenmethodes, enz.) ;
- de inzake diploma's vereiste kwalificaties om de verschillende vakken te onderwijzen;
- de permanente vorming van het personeel;
- de vakantie- en verlofregeling, met **eerbiediging** van de minimum duur van de openstelling der scholen ;
- het aanmoedigen tot de studies, met **eerbiediging** van de wettelijke beschikkingen, en over het algemeen alles wat betrekking heeft op de verbetering en de bevordering van het schoolbezoek.

Wanneer de bevoegdheden van de Cultuurraad over deze en ook over de in het verslag-Meyers opgesomde punten reëel is, is het evenwel zo dat uitgezonderd de omschrijving en de controle van de leerplicht, deze andere punten op dit ogenblik geregeld worden bij Koninklijk Besluit en bij Ministerieel Besluit.

De culturele autonomie betekent hier dat voor deze onderwerpen de beide Ministers van Nationale Opvoeding afzonderlijk van elkaar kunnen handelen en geen gemeenschappelijk besluit hoeven te treffen. Een verschillende regeling voor de beide **cultuurgemeenschappen** is reëel mogelijk.

Om concreet te zijn behoren tot de bevoegdheid van elk der Ministers afzonderlijk onder meer :

- de algemene planning inzake onderwijs op elk niveau ;
- het opstellen van een tienjarenplan voor nieuwbouw, modernisering en uitrusting van de gebouwen van het Rijk;

- de oprichting van taalopvangklassen voor kinderen van vreemde arbeiders ;
 - het uitbouwen van een systeem van permanente opvoeding ;
 - het opstellen van criteria voor het toekennen van studietoelagen ;
 - de hervorming van het lager onderwijs ;
 - de uitvoering van de hervorming van het secundair onderwijs ;
 - de reorganisatie van het beroepsonderwijs ;
 - de hervorming van het hoger pedagogisch onderwijs, uitgezonderd de studieduur ;
 - de opleiding van opvoeders, uitgenomen de studieduur ;
 - het bepalen van de vereiste diploma's van het personeel ;
 - de hervorming van de evaluatiesystemen ;
 - de organisatie van „ open universiteit ” voor zover het geen wettelijke diploma's betreft ;
 - het opstellen van programma's, lessenroosters, leerplannen ;
 - de organisatie van de inspectiediensten ;
 - het opstellen van organieke en huishoudelijke reglementen voor alle instellingen ;
 - het bepalen van vakantie- en verlofregeling ;
 - de samenstelling van Hoge Raden en Vaste Raad ;
 - aanmoedigingen ;
 - alles wat de verbetering en de bevordering van het schoolbezoek aanbelangt ;
- Voor deze punten refereren de Ministers rechtstreeks naar hun Cultuurraad. Zij handelen evenwel vaak via Koninklijk of Ministerieel besluit.

B. De begroting van Nationale Opvoeding voor de Cultuurraad

1. Algemeen

Artikel 59bis, § 2, 2° van de Grondwet heeft aan het Parlement volgende bevoegdheid toegewezen inzake onderwijs : de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden, de schoolbevolkingsnormen.

Het is dan ook normaal dat de financiële weerslag van deze bevoegdheden, door het Parlement goedgekeurd wordt.

Het zijn bijgevolg:

- a) wedde, werkings-, uitrustings- en de overeenkomende toelagen ;
- b) sociale voordelen, gezondheidstoezicht, leerlingenvervoer ;
- c) kredieten, schoolgebouwen, kredieten P.M.S.-centra.

Behoren anderzijds tot het budget van de Cultuurraden, de uitgaven in verband met didactische films, bijschoolse activiteiten, tentoonstellingen, aanmoediging van pedagogische tijdschriften, audio-visuele middelen, schoolcinema, studietoelagen

en -leningen, jury's en reisbeurzen van hoger onderwijs, aanvullende toelagen aan vorsers, Nederlandstalige peuterscholen in Brussel, de Vlaamse Academie.

Gezien, inzake onderwijs, eveneens het **kunstonderwijs** bedoeld wordt, dient bij het indienen van de begroting van Cultuur eveneens met de in de regeringsverklaring voorziene regels rekening te worden gehouden. De kredieten voorzien voor de soorten kunstonderwijs die binnen het Schoolpact vallen, moeten aan het Parlement worden voorgelegd.

2. Procedure

Om evenwel aan de Cultuurraad de gelegenheid te geven het algemene onderwijsbeleid te bespreken, ter gelegenheid van de begrotingsbespreking, heeft de Regering een bijzondere begrotingsprocedure ontworpen voor Nationale Opvoeding.

a) Algemeen

Laten wij eerst herinneren aan de normale **begrotingsregeling** tussen Parlement en Cultuurraad.

De totale begroting voor het Rijk is de som van twee delen :

1. deel voor te leggen aan het Parlement,
2. deel voor te leggen aan de Cultuurraden.

Het deel voor te leggen aan het Parlement is de som van de delen der budgetten van elk der departementen waarvoor het Parlement bevoegd is. Het Parlement heeft de bevoegdheid elke begroting afzonderlijk te wijzigen en dus ook de totale begroting van het Rijk.

Het deel voor te leggen aan de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, de Culturele dotatie genoemd, is de som der delen van de budgetten van elk der departementen waarvoor deze Cultuurraad bevoegd is. De Minister stelt zijn begroting aan de Cultuurraad voor, met bedragen ingevuld per artikel ingevolge de gekende behoeften en binnen de budgettaire mogelijkheden.

De Cultuurraad heeft het recht dit deel van de begroting te wijzigen, dat wil zeggen de kredieten voor bepaalde artikelen te verhogen of te verlagen. De begroting Nationale Opvoeding, deel Cultuurraad, evenals de delen van andere begrotingen die binnen de bevoegdheid van de Cultuurraad vallen, kunnen hierdoor veranderen.

Uiteindelijk moet echter de totale dotatie voorbehouden voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap ongewijzigd blijven. Dit laatste — het niet mogen overschrijden van een globaal vooraf gekend bedrag — is het enige verschil met de procedure te volgen in het Parlement voor de delen die aan deze instelling zijn voorbehouden.

Concreet betekent dit dat het Parlement de globale culturele dotatie stemt. Elk betrokken departement legt dan een afzonderlijk document ter stemming voor aan de Cultuurraad.

b) **Bijzondere procedure voor Nationale Opvoeding**
 Zoals in de regeringsverklaring uiteengezet is, zal de begroting 1974 Nationale Opvoeding voorgesteld worden in **één** document, met twee kolommen :

- **één** met de kredieten die door het Parlement gestemd worden, de zogenaamde onaantastbare kredieten;
- **één** met de kredieten die door de Cultuurraad gestemd worden.

Om verwarring te vermijden, is het gedeelte „Cultuurraad” van Nationale Opvoeding niet begrepen in de globale dotatie aan de Cultuurraad. Het gevaar rijst immers dat dit deel twee keer zou gestemd worden in het Parlement, zoals in 1972, zodat achteraf een verbetering moet aangebracht worden.

Het totaal van het deel „Cultuurraad” van Nationale Opvoeding zal bijgevolg gestemd worden door het Parlement, tegelijkertijd met de onaantastbare kredieten.

Het begrotingsdocument zal ingediend worden bij het Parlement.

Dit zal enerzijds de zogenaamde onaantastbare kredieten stemmen en anderzijds het globaal krediet waarover de Cultuurraad zal beslissen.

Het geheel zal overgemaakt worden aan de Cultuurraad. Deze regelt de bestemming van de kredieten die voor hem bestemd zijn, binnen het door het Parlement aangenomen globaal bedrag.

De Cultuurraad bespreekt het algemeen beleid en kan adviseren, kritiek leveren en eventueel amendementen voorstellen.

Wanneer de meerderheid in de Cultuurraad meent amendementen op de onaantastbare kredieten te moeten voorstellen, zal de Minister van Nationale Opvoeding verslag uitbrengen bij de regering die beslist over het gevolg dat hieraan moet gegeven worden.

Indien de regering meent een gunstig gevolg te moeten geven, zal zij onmiddellijk deze amendementen in de vorm van een begrotingsbijblad bij het Parlement indienen.

3. Begrotingscijfers

a) Totaal Nationale Opvoeding

- Bijblad 1973
 Oorspronkelijk: 85,3 miljard.
 Gevraagde aanpassingen: 5,2 miljard of 6 procent.
 Oorzaken van deze stijging:
 1. normale aanpassing van 3,0 miljard;
 2. weerslag van nieuwe onderwijswet: 2,2 miljard

- weddeaanpassing van het religieus personeel in het vrij onderwijs vanaf 1 september 1973 ;
- verhoging van de werkingstoelagen aan het gesubsidieerd onderwijs vanaf 1 september 1972, namelijk 50 procent in het lager onderwijs, 25 procent in de andere niveaus.

— Begroting 1974

Totaal: 102,9 miljard.

Stijging ten opzichte van 1973 oorspronkelijk: 17,5 miljard of 20,5 procent;

Stijging ten opzichte van 1973 aangepast: 12,3 miljard of 13,6 procent.

Nochtans moet opgemerkt worden dat in het bedrag van 102,9 miljard provisionele kredieten begrepen zijn, die in 1973 opgenomen waren op de begroting van de Eerste Minister, namelijk voor 6,4 miljard. Bijgevolg moet niet 102,9 maar 96,5 miljard genomen worden om een juiste vergelijking te maken met 1973.

De normale stijging bedraagt bijgevolg: ten opzichte van 1973 oorspronkelijk: 11,3 miljard of 13,2 procent;

ten opzichte van 1973 aangepast: 6,0 miljard of 6,6 procent.

Deze stijging kan normaal genoemd worden, vooral als men er rekening mee houdt dat de weddeverhoging voor het religieus personeel in 1974 voor een volledig jaar telt.

b) Aandeel Nederlands Departement

- Bij blad 1973
 Oorspronkelijk: 47,0 miljard of 55,1 procent.
 Aanpassing : 3,0 miljard of 57,7 procent.
 Totaal : **50,0** miljard of 55,2 procent.
- Begroting 1974
 56,8 miljard of 55,2 procent.

c) Aandeel Cultuurraad

Praktisch gezien bestaat het begrotingsgedeelte „Cultuurraad” vooral uit de kredieten voor het toekennen van studietoelagen.

- Bijblad 1973
 Oorspronkelijk : **1.367,0** miljoen waarvan **1.268,0** of 92 procent voor studietoelagen.
 Aanpassing : **11,5** miljoen.
- Begroting 1974
1.635,6 miljoen waarvan **1.513,5** of 92 procent voor studietoelagen.

**VRAAG OM UITLEG OF INLICHTINGEN VAN ALGEMEEN BELANG
EN VAN DRINGENDE AARD (RGT ART. 49)
VAN DE HEER J. DE SERANNO TOT DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN
OVER DE TAALTOESTAND IN HET STUDIECENTRUM VOOR KERNENERGIE TE MOL
NA DE PUBLIKATIE IN HET BELGISCH STAATSBLAD VAN HET DECREET VAN 19 JULI 1973
TOT REGELING VAN HET GEBRUIK VAN DE TALEN VOOR DE SOCIALE BETREKKINGEN
TUSSEN DE WERKGEVERS EN DE WERKNEMERS,
ALSMEDE VAN DE DOOR DE WET EN DE VERORDENINGEN VOORGESCHREVEN AKTEN
EN BESCHIEDEN VAN DE ONDERNEMINGEN.**

Uiteenzetting van de vraagsteller.

1. De heer Minister van Economische Zaken heeft op 16 oktober jongstleden in de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap verklaard dat de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken, slechts gedeeltelijk zou van toepassing zijn op het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol. Deze stellingname kan door ons niet aanvaard worden.

Het S.C.K. is een privaatrechtelijke instelling met het statuut van een instelling van openbaar nut. Ongetwijfeld is het een rechtspersoon die belast is met taken die de grenzen van het privaat bedrijf te buiten gaan; taken die aan dit Centrum werden toevertrouwd door een openbare macht en dit om redenen van algemeen belang.

Het Studiecentrum staat bovendien onder het gezag van de overheid. Daartoe volstaat het te wijzen op het toezicht dat de Minister van Economische Zaken heeft, alsmede op de legaliteits- en opportuniteitscontrole en op het vetorecht van dezelfde Minister op het S.C.K. Een Centrum dat trouwens onderworpen is aan de controle door de inspecteur van financiën en dat voor de financiering van zijn wetenschappelijke activiteiten praktisch volledig aangewezen is op overheidsmiddelen.

Ook zijn er de risico's die de Staat draagt over en voor het Centrum.

Alle voorwaarden zijn vervuld om de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken volledig te doen toepassen, ook op de organisatie van de diensten en de rechtspositie van het personeel.

Op 3 december 1963 verklaarde wijlen Minister A. Spinoy in de Kamer, dat hij, eerlijk gesproken, het antwoord niet kon geven in welke mate de Regering in het S.C.K. direct gezag uitoefende.

De Vaste Commissie voor Taaltoezicht heeft trouwens herhaaldelijk bevestigd dat het S.C.K. met exploitatiezetel te Mol een instelling is die onder toepassing valt van artikel 1, paragraaf 1, 2°, van de samengevoegde wetten op het taalgebruik. En dat artikel 46 van dezelfde wet er moet toegepast worden!

Waarom negeert de heer Minister deze adviezen? Door nu zelf stelling te nemen loopt de heer Minister vooruit op een arrest dat in dat verband eerlang door de Afdeling Administratie van de Raad van State zal geveld worden.

Waarom weigert de heer Minister te aanvaarden dat het S.C.K.-Mol een „Dienst” is zoals bedoeld in de samengevoegde wetten op het taalgebruik en zoals bedoeld in artikel 59 bis, paragraaf 4, van de Grondwet?

II. Een „nationale instelling”?

Anderzijds beweerde de heer Minister van Economische Zaken dat de decreten van de Cultuurraad niet toegepast mogen worden op het S.C.K. Het Centrum te Mol zou wel een nationale instelling

worden waarvan de werking gemeen is aan meer dan één Cultuurgemeenschap.

Maar dan moet verwezen worden naar artikel 59 bis van de Grondwet dat uitdrukkelijk bepaalt dat de decreten inzake het taalgebruik kracht van wet hebben in het Nederlandse taalgebied, uitgezonderd onder meer op de instellingen die de wet als „nationale instellingen” aanwijst. Indien de tweede stelling van de heer Minister juist ware, zou dit meebrengen :

- dat het Studiecentrum te Mol nu nogmaals in de onwettelijkheid verkeert door niet-toepassing van het sociaal decreet van 19 juli 1973. Er is namelijk geen wet die het S.C.K. tot nationale instelling aanwijst ;
- dat dan zeer veel instellingen bij eenvoudige wet als „nationaal” erkend zouden kunnen worden; vooral indien ze niet onder het gezag van de overheid zouden moeten staan of geen concessiehouder zijn van een openbare dienst of belast zijn met een taak die het privaat bedrijf te buiten gaat ;
- dat het op die wijze al te gemakkelijk zou zijn om de bevoegdheid van de Cultuurraden inzake taalwetgeving te ondermijnen door het oprichten van nationale instellingen. Dit was niet de bedoeling van de Grondwetgever. Verschillende leden van de Senaatscommissie voor de herziening van de Grondwet waren ten andere van oordeel dat dergelijke wet tot vaststelling van de nationale instellingen met een dubbele meerderheid in de twee taalgroepen zou moeten genomen worden.

III. Nationale instellingen zonder overheidsgezag en buiten het toepassingsveld van wetten en decreten?

Aangekondigd werd dat de Regering een wetsontwerp zal indienen tot aanwijzing van de nationale instellingen ten opzichte waarvan de decreten geen wetskracht bezitten. Daarin zou het S.C.K. vermeld worden.

Maar deze instelling zal toch bezwaarlijk als nationale instelling kunnen erkend worden, indien zij niet onder het gezag van de openbare macht zou staan. En ook dan zullen toch de gecoördineerde taalwetten van 1966 volledig van toepassing zijn op het Studiecentrum te Mol. In ontkennend geval zou de toenemende staatsparticipatie in het bedrijfsleven meebrengen dat de nieuwe privaatrechtelijke instellingen van openbaar nut grotendeels zouden ontsnappen én aan de nationale taalwetgeving, én aan de bevoegdheid van de Cultuurraden om bij decreet het taalgebruik te regelen.

IV. Het taalgebruik in bedrijven die diensten verlenen aan het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol.

De I.B.A.S. (Interbedrijfsdienst voor Arbeidsgeneeskunde en Stralenshygiëne) is een vereniging zonder winstoogmerk met exploitatiezetel te Mol. Een der cliënten van deze v.z.w. is het **S.C.K.-Mol**.

V. Op 10 september 1973 bericht het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid aan de **Interbedrijfs-**dienst voor Arbeidsgeneeskunde en Stralenhigiëne te Mol, dat deze Dienst onder toepassing valt van het decreet van 19 juli 1973. En dat derhalve in de

wettelijk voorgeschreven akten en bescheiden het Nederlands moet gebruikt worden.

Waar haalt het Studiecentrum voor Kernenergie het recht om op 24 oktober 1973 aan de I.B.A.S. te bevelen zich te onttrekken aan het decreet van 19 juli 1973?

**VRAAG OM UITLEG OF INLICHTINGEN VAN ALGEMEEN BELANG
EN VAN DRINGENDE AARD (RGT. ART. 49)
VAN DE HEER R. VAN ROMPAEY TOT DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN
OVER DE TOEPASSING VAN HET DECREET VAN 19 JULI 1973
TOT REGELING VAN HET GEBRUIK VAN DE TALEN VOOR DE SOCIALE BETREKKINGEN
TUSSEN DE WERKGEVERS EN DE WERKNEMERS,
ALSMEDE VAN DE DOOR DE WET EN DE VERORDENINGEN
VOORGESCHREVEN AKTEN EN BESCHEIDEN VAN DE ONDERNEMINGEN,
IN HET STUDIECENTRUM VOOR KERNENERGIE TE MOL**

Uiteenzetting van de vraagsteller.

Het antwoord op de vraag of het taaldecreet van 19 juli 1973 al dan niet toepasselijk is op het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol, verstrekt door de heer Minister van Economische Zaken in de zitting van de Cultuurraad van 16 oktober 1973, kan, blijkens het Beknopt Verslag, als volgt samengevat worden :

1. Het S.C.K. is geen concessiehouder noch een instelling exclusief belast met een opdracht eigen aan de publieke sector, noch een organisme waar de hiërarchische autoriteit uitgeoefend wordt door een regeringsgelastigde. Het S.C.K. bezit niet de karakteristieke eigen aan openbare diensten. De wet van 2 augustus 1963 is derhalve niet toepasselijk op de interne **organisatievraagstukken** van het S.C.K., inzonderheid wat de instelling van de taalformaties betreft.
2. Het S.C.K. is ongetwijfeld een nationale instelling waarvan de werking gemeen is aan meer dan één Cultuurgemeenschap. Derhalve zal de Regering, overeenkomstig artikel 59 bis, paragraaf 4, van de Grondwet, een wetsontwerp tot aanwijzing van de nationale en internationale instellingen indienen.
3. Ondertussen dient volgens het oordeel van de Regering, de vóór de publikatie van het taal-decreet vigerende wetgeving van kracht te blijven.

Hoewel er geen andere keuze mogelijk is dan tussen de wet van 2 augustus 1963 en het taaldecreet van 19 juli 1973, wordt in de stelling van de heer Minister van Economische Zaken deze keuze niet gemaakt en wat erger is, volgens de aangehaalde stelling waarin impliciet de toepasselijkheid van het taal-decreet wordt erkend, wordt deze toepassing vandaag opgeschort en zal morgen, na de aanwijzing van het S.C.K. als nationale instelling de wet van 2 augustus 1963 integraal terzijde geschoven worden.

Ten aanzien van deze onbegrijpelijke stelling lijkt het ons de moeite waard even dieper in te gaan op het gerezen probleem : is nu de taalwet van 1963 en zo ja, geheel of gedeeltelijk, dan wel het taal-decreet toepasselijk op het S.C.K. te Mol?

Wij wensen dit te onderzoeken zuiver in rechte, hierbij elke sentimentaliteit achterwege latend.

Bovendien zullen wij ons bedienen van de wettelijke terminologie om zoveel mogelijk ieder misverstand uit te sluiten.

Er rijst een eerste vraag: is het S.C.K. te Mol een rechtspersoon die belast is met een taak die de grenzen van het privé bedrijf te buiten gaat en werd deze taak in het belang van het algemeen, door de openbare machten toevertrouwd aan het S.C.K.?

Deze vraag werd reeds bevestigend beantwoord door Minister Gilson, tijdens het debat in de Kamer op 4 december 1963 naar aanleiding van

de interpellatie van onze Collega de heer Verroken. Tijdens ditzelfde debat verklaarde Minister Spinoy : „De Kamer geeft er zich voldoende rekenschap van dat er maar één centrum is en dat een land als het onze geen tweede centrum zou kunnen onderhouden in de voorwaarden waarin dit te Mol gebeurt”.

Bovendien komen enkele argumenten deze bevestiging nog versterken :

1. In 1957 luidde artikel 3 van de statuten van het S.C.K. als volgt:
„Het centrum heeft tot taak alle navorsing in verband met de toepassingen van de kernenergie te ondernemen alsmede de wetenschappelijke en technische studie van dergelijke toepassingen te bevorderen en aan te moedigen.”

In 1970 werd dit artikel 3 aangevuld met de volgende bepalingen :

- „2° onderzoeken op het gebied van de **speerpunt**technologie te ondernemen in het raam van andere onderwerpen die voorkomen op de wetenschappelijke en technische programma's van het land.
- 3° op verzoek van de overheid, elk **speurwerk** of coördinatie hiervan waarbij de middelen van het S.C.K. kunnen worden gebruikt, op zich te nemen.”

Wij vestigen uw aandacht op de woorden „programma's van het land ” in het 2°, en op de weglating van het woord „eventueel ” bij de woorden „op verzoek van de overheid” in het 3°.

2. De Vaste Commissie voor Taaltoezicht motiveerde haar beslissing van 3 februari 1966 als volgt:
„Overwegende dat het Studiecentrum voor Kernenergie hetwelk de toelagen enkel mag aanwenden voor doeleinden waarmede de Minister van Economische Zaken kan instemmen, gelet op de omvang van de subsidies, in feite een taak van de openbare macht heeft gekregen in het belang van het algemeen.”
3. Alle argumenten die wij straks zullen aanhalen om de gezagsverhouding tussen de overheid en het S.C.K. te bewijzen, geven tevens een bevestigend antwoord op de vraag nopens de aard van de opdracht toevertrouwd aan het S.C.K.

Meent U dan ook niet, Mijnheer de Minister, de stelling te moeten bijtreden van Minister Gilson, van Minister Spinoy en van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, die in haar plenaire vergadering van 3 februari 1966 en 28 mei 1970 adviseerde dat het S.C.K. belast is met een taak die de grenzen van het privé bedrijf te buiten gaat en die door de openbare machten aan het S.C.K. werd toevertrouwd in het belang van het algemeen, zodat het S.C.K. valt onder toepassing van artikel 1, paragraaf 1, 2°, van de wet van 2 augustus 1963

Vervolgens rijst de vraag of het S.C.K. al dan niet onder het gezag van de openbare macht staat? Zo ja, dan is de integrale wet van 2 augustus 1963 van toepassing. Zo neen, dan is het S.C.K. niet onderworpen aan de bepalingen die betrekking hebben op de organisatie van de diensten, de rechtspositie van het personeel en de door dit laatste verkregen rechten.

Vooraf dient erop gewezen te worden dat „het staan onder het gezag van een openbare macht” in zijn feitelijke betekenis dient begrepen te worden. Ten bewijze hiervan, vermelden wij de tekstwijziging van de aanhef van artikel 1, paragraaf 2, tweede lid. Na een eerste onderzoek in de commissie luidde de tekst als volgt:

„Tenzij zij opgericht zijn door een openbare macht en onder het gezag van diezelfde openbare macht staan.”

In de goedgekeurde tekst is de oprichtingsvereiste verdwenen en werd enkel de voorwaarde „onder het gezag van een openbare macht staan” behouden.

De volgende argumenten leveren ongetwijfeld het bewijs dat het S.C.K. onder het gezag van de openbare macht staat :

1. De financiële participatie van de Staat.

De waarde van dit argument stijgt met de hoegrootheid van de financiële participatie. Wat de bedragen betreft, citeer ik uw antwoord, Mijnheer de Minister, op mijn interpellatie van 20 februari 1973.

„Alleen het S.C.K. ontving in de loop van de jaren een totaal bedrag dat de 10 miljard overschrijdt. Terwijl de gewone subsidie op de begroting van mijn departement in 1967, 280 miljoen bedroeg, werd dit 846 miljoen in 1972 en 874 miljoen in 1973. Dan spreek ik nog niet over de investeringen, noch over de subsidies voorgedragen wegens financiële lasten die de 200 miljoen zowel in 1972 als in 1973 benaderen.”

Daarenboven waarborgt de Staat ingevolge de wet van 27 juli 1962 het herstel van de schade boven het bedrag van 500 miljoen en beneden dit bedrag voor zover andere borgen in gebreke zouden blijven.

In 1963 sprak Minister Spinoy over de relatieve waarde van het financieel argument, daar de uitgaven toen slechts 230 miljoen bedroegen.

Dit heeft thans wel een ander uitzicht gekregen.

Nu kan men aanvoeren dat niettemin de Minister van Economische Zaken, krachtens de conventie van 1 februari 1963 bestaande tussen het Ministerie van Economische Zaken en het S.C.K., slechts een recht van toezicht heeft daar de gelden maar mogen aangewend worden voor doeleinden die door de Minister worden goedgekeurd.

In de praktijk echter zal omwille van de aanzienlijke uitgaven ter zake de Minister een gezag uitoefenen, waaraan het S.C.K. zich zeer onderdanig zal onder-

werpen, vermits het S.C.K. op slag verdwijnt zo de kraan wordt toegedraaid.

2. Sinds augustus 1957 werd er in het departement van Economische Zaken een directie voor de nucleaire toepassingen opgericht met als taak de verwezenlijking van het nucleaire programma van het land te volgen en aan de Minister alle nuttige en noodzakelijke suggesties te doen met het oog op de ontwikkeling van dit programma.

3. Het nucleair onderzoek maakt deel uit van de algemene politiek inzake wetenschapsbeleid waarvan de grote lijnen worden getrokken door het Ministerieel Comité.

4. Al de leden van de raad van beheer worden benoemd door de Minister van Economische Zaken op advies van het Ministerieel Comité voor Wetenschapsbeleid. Artikel 33 van de wet van 27 juni 1921 op de instellingen van openbaar nut laat nu toe dat in de vervanging van beheerders ook kan voorzien worden, hetzij door de nog in functie zijnde beheerders, hetzij door een vereniging met rechtspersoonlijkheid, hetzij door een openbare overheid, een openbare instelling of een instelling van openbaar nut.

Waarom werd nu precies in casu de formule gekozen volgens welke een openbare overheid, de Minister van Economische Zaken, zal voorzien in de vervanging van beheerders?

Het kan bezwaarlijk anders uitgelegd worden dan om duidelijk de gezagsverhouding te onderstrepen. Wie beheerders benoemt beschikt toch over een grotere bevoegdheid dan een recht tot toezicht.

5. In de raad van beheer zetelen 10 beheerders, voorgedragen door de Regering overeenkomstig artikel 5 van de statuten van het S.C.K.

Niemand zal durven beweren dat deze beheerders worden benoemd en hun beheerdersfunctie persoonlijk uitoefenen.

Integendeel, artikel 6 van de statuten bepaalt uitdrukkelijk: „wanneer een beheerder het ambt verlaat of de hoedanigheid verliest uit hoofde waarvan hij werd aangeduid, houdt hij van rechtswege op deel uit te maken van de raad”. Er zijn derhalve 10 vertegenwoordigers van de Regering in de raad van beheer, zodat de Regering medebeheert in plaats van alleen een toezicht uit te oefenen.

Ondanks het feit dat deze vertegenwoordigers van de Regering de minderheid uitmaken in de raad van beheer, oefenen zij een reële macht uit.

Inderdaad, ingevolge artikel 20 van de statuten kan de begroting van het S.C.K. maar goedgekeurd worden, wanneer in de groep vertegenwoordigers van de Regering er een stemmenmeerderheid is.

Deze vertegenwoordigers stellen niet alleen mede de begroting op, doch het zal tevens ook van hen afhangen of deze begroting binnen het kader van het S.C.K. zal goedgekeurd worden.

6. Daarenboven zetelt de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken, de heer Baeyens in de raad van beheer.

Krachtens het principe van de interne deconcentratie delegeert de Minister de bevoegdheden aan zijn hoogste ambtenaar, de secretaris-generaal enerzijds. Bovendien is de heer Baeyens voorzitter van de raad van beheer van het S.C.K. en zit hij in die hoedanigheid het bureau voor. Hij is daarenboven afgevaardigde-beheerder.

Overeenkomstig artikel 11 van de statuten kan de raad van beheer een deel van de machten overdragen aan het bureau en de afgevaardigde-beheerder.

Zodoende kan het grootste deel van de macht overgedragen worden aan de secretaris-generaal, aan wie de Minister toch instructies kan geven **anderzijds**.

Is het dan niet zo dat in feite en zelfs in rechte, het hoogste gezag in het S.C.K. wordt uitgeoefend door de Minister zelf?

7. Kenschetsend zijn ook sommige bepalingen van de conventie daterend van 1 februari 1963, gesloten tussen het S.C.K. en de Minister van Economische Zaken.

Artikel 2 van deze conventie is de letterlijke tekst van artikel 9, paragraaf 2 en paragraaf 3, van de wet van 16 maart 1954 op de organismen van openbaar nut, met dien verstande echter dat het laatste lid van artikel 2 van de conventie, luidend als volgt: „De raad van beheer moet worden bijeengeroepen telkens een regeringsafgevaardigde hierom verzoekt” niet in de wet van 16 maart 1954 is terug te vinden. Derhalve gaat de conventie verder dan de wet, die aan de Minister in de aangehaalde bepaling een controlerecht toekent.

Artikel 5 van de conventie bepaalt : „Zonder de goedkeuring van de Minister van Financiën gaat het Studiecentrum geen enkele lening aan”.

Dergelijke bepaling wordt niet opgelegd aan de categorieën B, C en D van de organismen van openbaar nut.

Artikel 8 van de wet van 16 maart 1954, enkel toepasselijk op de parastatale instellingen van categorie A, bepaalt dat de Minister van Financiën een toezicht uitoefent op alle beslissingen die een financiële of budgettaire weerslag hebben.

Het aangaan van een lening heeft alleszins een financiële en budgettaire weerslag. Dit artikel 5 van de conventie vindt aldus zijn oorsprong in artikel 8 van de wet van 16 maart 1954. Welnu, deze wettelijke bepaling is alleen van toepassing op parastatale instellingen van het type A, waarover de overheid een werkelijk gezag uitoefent.

Tenslotte is het ook betekenisvol dat men zich niet beperkt heeft tot de toezichtsmaatregelen voorzien in de wet van 27 juni 1921 op de instellingen van openbaar nut, doch verscheidene bepalingen heeft overgenomen uit de wet van 16 maart 1954 op de organismen van openbaar nut.

8. Uiteindelijk vinden we in de beslissing van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht van 3 februari 1966 dezelfde stelling terug : „Overwegende dat uit het vorenstaande blijkt dat het Studiecentrum voor Kernenergie onderworpen is aan het gezag van de openbare macht ”.

Mijnheer de Minister, meent U niet dat om al deze redenen het S.C.K. onder het gezag staat van een openbare macht en derhalve valt onder toepassing van artikel 1, paragraaf 2, tweede lid, van de wet van 2 augustus 1963?

Er is een derde vraag. Valt het S.C.K. onder het begrip „dienst” zoals omschreven in artikel 1, paragraaf 2, eerste lid, van de wet van 2 augustus 1963?

Wij menen hierop bevestigend te moeten antwoorden. Inderdaad, de territoriale bevoegdheid van het S.C.K., zich uitstrekkend over gans het land en om uw woorden te gebruiken, Mijnheer de Minister, „waarvan de onderzoeks- en ontwikkelingsbedrijvigheid de gehele nationale gemeenschap ten goede komt”, valt niet te ontkennen.

Anderzijds is bedoelde paragraaf 2, lid 1, wat de organismen betreft, zeer ruim, vermits alle instellingen en zelfs de natuurlijke personen vermeld in paragraaf 1, bedoeld worden.

Bijgevolg is het S.C.K. een „dienst” in de zin van paragraaf 2, lid 1. Artikel 59 bis, paragraaf 4, van de Grondwet bepaalt nu dat de decreten genomen bij toepassing van paragraaf 3 geen kracht van wet hebben voor „de diensten waarvan de werkkring verder reikt dan het taalgebied waarin zij gevestigd zijn”.

De vraag: wat bedoelt de Grondwet met „de diensten”, blijft nu nog te beantwoorden. Dit antwoord vinden we in het verslag van senator de Stexhe over artikel 23 van de Grondwet, waarin wij lezen: „Er is nader verklaard dat onder de term „diensten” hetzelfde moet worden verstaan en dat hij dezelfde inhoud heeft als in de huidige wetten”. Het gaat derhalve hier over dezelfde diensten als bedoeld in artikel 1, paragraaf 2, lid 1, van de wet van 2 augustus 1963.

De nationale wet blijft derhalve van toepassing.

*
* *

Mijnheer de Minister, samenvattend kunnen wij besluiten :

1. Het S.C.K. is een rechtspersoon, belast met een taak die de grenzen van een privé bedrijf te buiten gaat en die aan de openbare macht werd toevertrouwd in het belang van het algemeen.
2. Het S.C.K. staat onder het gezag van de overheid.

3. Het S.C.K. is een dienst in de zin van artikel 1, paragraaf 2, van de wet van 2 augustus 1963 en van artikel 59 bis, paragraaf 4, van de **Grond-**wet.

Derhalve is niet het taaldecreet, maar wel de integrale wet van 2 augustus 1963 van toepassing.

Meent de heer Minister dan ook niet dat in plaats

van een overbodig ontwerp in te dienen, het de hoogste tijd wordt de maatregelen te treffen om het advies van de Vaste Commissie voor **Taaltoezicht**, verleend bij beslissingen van 3 februari 1966 en 28 mei 1970, te verwezenlijken door de volledige wet van 2 augustus 1963 op het S.C.K. te doen toepassen?